

రసవత్త్రకదనము.

రసవత్త్రకదనము

ప్రథమ భాగము

రసవత్త్రకదనము

1. సమీక్షాపాఠము

2. పాఠము.

Sri Venkateswara Co.,

Book-Sellers & Publishers, GUNTUR.

ఈ గుంటూరు వట్టిణమునందు శ్రీ వేంకటేశ్వర కింకారి అను పేరుతో బుక్స్-సాఫ్ట్ నొకటి స్థాపించినాము. ఇచ్చట స్వరాభ్యుత్పత్తిములు అన్ని దొరకును మూలక రామా అండ్ కో వారి బుక్కులు, అంబే, తుమంగి, కన్యకా మొదలగు వానికి పుస్తకములు, వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రిగారి అన్ని కుల పుస్తకములు, భక్తమాల కృష్ణమాచారి. చిలకమర్తి లక్ష్మీనాథ సంపాదకార్లు నాటకములు, గ్రంథములు, ఇతర నాటకములు నవలలు, పరిబంధములు, వారికథలు, ఉపాధ్యాయుల రిజిష్టరు, స్టేషనరీ సామానములు అన్నియు దొరకును. భరణు చాల సరసము వర్తకులకు ఉపాధ్యాయులకు ఆర్డరులు ఒట్టి కమీషను ఇయ్యబడను.

క్రియత 2 లిటింగ్ లిట్టి కంకర 1 రిలి

1 సర్టిఫికేషన్ ప్రీయము — వెక్కు. నాటక సమూహముల నాడబడి అందరి లోకమున కీర్తిగాంచిన నాటకము.

గేజెట్ ప్రతి

NO. 1-1-0.

రేఫ్ ప్రతి

1-0-0.

2 సామ్రాజ్యము — శృంగార రసప్రధానము న నోచు ములగు పద్యములు గల ప్రసిద్ధ నాటకము గేజెట్ ప్రతి రు 1-0-0 రేఫ్ ప్రతి 0-14-0. ఈ రెండి నాటకముల కాసరైటు మదిగనక మాకు ప్రాసిన సగాని లభించవు.

3 చిత్రమాధవము — శ్రీ దంటా సుబ్బావర్మగారి కవికృతు, పెన్సివునుల్ 'కామెటీ ఆఫ్ ఎడర్ను' ననుసరించి వ్రాసిన చమత్కారమైన నాటకము కథలొని చమత్కారము చదివినగాని తెలియును. రందికాగ్రంథములు పుస్తకము. 0-14-0.

ర న ప త్ర క ద న ము 2/7

(చిత్తూరుపై అల్లాయుద్ధీనుని దండయాత్ర.)

కొండవల్లి లక్ష్మణపెరుమాళ్లుగారిచే

ర చి న్ని ప బ డి,

గుంటూరు

జ. సేతుమాధవరావు బ్రదర్సు

వాణివలన ప్రకటింప బడియె.

కొండవ కొయ్య

వెల రు 1-0-0.

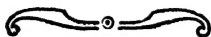
కాపీరైట్]

1922

[రిజిష్టర్డ్]

వీ ఠి క.

జోవార్యగుణధుర్యులగు శోయాధ్యులారా!

సీ॥ సర్వజనావనాసత్తుల వట్టుకృతి • వత్తులే భూమిక భర్తలైరి?

వ్యాసపార్వీక చిల్లణ వామదేవ భా • రవికాళి నామలే రమణినుతులు?

కష్టభీమాస్థుల గాగేయవంధ సం • భూతు లేమాకమః బుతులైరి?

గౌతమ శ్రీవివేకానంద రామ • మోహని శంకరుల కెన్ది జనని యయ్యె?

తే॥గీ॥ అట్టిభారతజనయిత్రి కనవరతము • మేఖలాసన్నిభంబయి మిందు వింధ్య

వర్తకశ్రేణికులైరపార్వ్యమందుఁ బుణ్యనిలయంబు రసపుత్రభూమి యుండు॥

అట్టి రాజస్థానంబున, నిమ్నశంకంబై, చిరకాలాగ్నినితమానంబై, నిరుపమవీర భోజ్యంబై, వివిధవిద్యాప్రశోభితంబై, కరుణంతవిద్రాంతకీర్తియంతంబై, సకల కువలయా ధీక సన్నతపాత్రులై, యొప్పు మార్యవంశంబునందు జన్మించిన రసపుత్రభూరాగే శురు లేనిమిదవ శతాబ్దంబున 'మీనార్' రాజ్యంబు స్థాపించిట్లు చరిత్రకారులు వ్రాసి యున్నారు. ఈ రాజపుత్రులు 'మీనార్' రాజ్యరక్షణాభివృద్ధికి ముఖ్యాధార భూతం ఐదు చిత్తూరు దుర్గరాజంబును నిర్మించి యవసరమువచ్చినప్పుడు తమ పోరాణం బులనైనఁ గోల్పోయి తమ దుర్గలక్ష్మిని గాపాడుకొను చుండెడివారు.

రసకుమారులకెల్ల వధ్యతుండై, రాజాచిరుదుర్గణి, చిత్తూరుదుర్గంబును రాజధానిగా నేర్పరచుకొని ప్రజాపరిపాలనకీయాదక్షత్వంబు వహించి యొక రాజపు త్రశ్రేణియందు చిత్తూరునందు సింహాసనాసీనుండయ్యెను. అంతట రాజావటుంబము వారలు చిత్తూరురాజ్యంబు నేలుచుండెడివారు. అనుపమవికృతుకళాసంపద్విశేషాన్న తులైన యీరసపుత్రవీరుల కార్యగాంభీర్యాది ధర్మణంబులన. త్రిలోకసుందరులైన రాజపుత్రస్త్రీల సతతపాత్రివత్వంబును, మానాభిమాన సంరక్షణకీయాసామర్థ్యంబును, గొనియాడుటకు సహస్రవత్సరమును, బరిక్షించుటకు సహస్రసేత్రుండును, నిశ్చయించుటకు జగచ్చతుండును బూనుకొనవలసి యున్నప్పుడు స్వల్పప్రజ్ఞాండః నేను వర్ణింప సాహసించి నందులకు వన్నతమింప వేడుకొనున్నాను.

‘నే నీ ‘రసపుత్రకదనంబున’ రచించి దాదాపుగా దాల్చవత్సరము లైనది. ఇందు గొంతభాగము బ్రహ్మశ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీవరశింహము పంతులుగారిచే రచింపఁబడిన ‘హేమలలి’ యను నవల ననుసరించియు శేషంబును శ్రీయుత బండారు అచ్చుమూరిగారిచే వ్రాయఁబడిన అబలాసచ్చరిత్రమా యందును ‘పద్మిని’ యను నభినవసరించియు వ్రాసితిని.

బాలుండును, అదిగాక సామాజికమైనది యగు నాచే రచియింపఁబడిన యీ కబ్బంబునందు లోపంబు లనుభూయింపబడినై యుండుట తథ్యంబుగాన నాల్గువత్సరంబుల మండినూ ముద్రించినైతిని గాని వాక్యాశుభ్యనైపుణ్యులగు పెద్దవాఁలకు లకులయొక్క వచ్చియురాని ముద్దుపల్కు లత్యానందం బొనగూర్చువల్లు పండితోత్తములగు వాఱ్యులకు నన్ను బోలు బాలురయొక్క వచ్చియురాని కవిత్వం బొనగద దాయకవి బగునని ధృవవిశ్వాసంబుగ్ని యుండుకొంబునను, నాసహాధ్యాయులగు కొందఱుబాలుర ప్రోత్సహంబునను, నే నీరసపుత్రకదనంబునందుఁ గొన్నిమాఱులఁజేసి నాబాల్యంబునుండియు నాను మిత్రుండగు గుండు వెం టలింగముగారి ధన సహాయంబున నీనిని ముద్రించఁగలిగితిని.

నాయందుఁ గరుణవహించి యీకబ్బంబునం గల లోపంబుల నవసరించి నన్నుఁ గృతార్థం జేసిన బ్రహ్మశ్రీ రూరాడ దుర్గానాథ్వరశాస్త్రిల గారికిఁ గృతజ్ఞతాపూర్వకముగా ననేక నమస్కారంబు లాచరింపుచున్న వాడ. ఇది వాప్రథమోద్యమముగాని నిందునఁ గల లోపంబుల మన్నించుటకు మిమ్ము ప్రార్థించుచున్న వాడ

ఇట్లు వి. యుండు,

కొ న్నవలలి అత్తనపెద్దనగూడ.

ఇందువచ్చుపాత్రలు

పురుషులు.

కూర్మధారుడు.

మూరిఘండు.

విక్రమసింహుడు — ఒక క్షత్రియశూరుడు.

కాశలివాడు.

సునికుండు — విక్రమసింహుని మిత్రుడు.

వసుతభట్టు — ఒక మహాగాష్ట్రీబ్రాహ్మణుడు.

భీమసింగు — చిత్తూరురాజ్య సంరక్షణ కర్త.

బాదూన్ సింగు — ఒక రసపుష్కరుడు. భీమసింగునకు మాఖ్యలోచన పరుడు. సేవకుడు.

లక్ష్మణసింగ — చిత్తూరురాజ్య. [బ్రాహ్మణుడు].

చిదానందయోగి — విక్రమసింహుడు.

అనిందుడు — వసుతభట్టు పరిచాచకుడు.

గోరాసింగు — రసపుత్ర వైద్యనాయకుడు, బాదూన్ సింగు తండ్రి.

ప్రతాపసింగు, దుర్గసింగు — రాజపుత్ర వీరులు.

పాండురంగ నాగుడు — ఒక కపటయోగి.

జయసింగు, అత్యుసింగు,

సుమరసింహుడు, సాగరసింహుడు. } భీమసింగునకు బుతులు.

సేవకుడు.

అల్లాయుదీన — డిల్లీ షాదుషా.

రహిమానుఖాను — తురుష్కు వైద్యనాయకుడు, అల్లాయుదీననకు బ్రాహ్మణుడు.

నాజరుజంగు — తురుష్కు సేనానాయకుడు.

గూరసింగు — ఒక యుద్ధభటుడు.

స్త్రీలు.

పద్మినీదేవి భీమసింగునకు భార్య.

పురజీవత.

దస్తావేజులమతలబి.

కొద్దిప్రతులు ముద్రించినారము.

ఇందు, 1 ముఖ్యాంశములు, 2 గమనించదగిన విషయములు, 3 విక్రయ 4 తాకట్టు 5 రద్దు 6 వాక్కు విడుదల 7 తీర్మానము 8 మరణకాసక 9 పరవస్ అట్టర్ని 10 సెటిల్ మెంటు 11 ఫిరాయంపు 12 దాని 13 దత్తత 14 కవులు కబోలీయకు 15 భరారువామా 16 ట్రాన్స్ ఫర్ 17 కవరణ 18 హామీ 19 మనవర్తి 20 స్థారీఖత్తు 21 వ్యాపార సంబంధ లేక వర్తక సంబంధ 22 వంచాయతి 23 క్రిమినలు 24 సివిల్ 25 వివిధములగు కోర్టు సంబంధ 26 రిజిస్ట్రేషన్ విషయములగు ముఖ్యాంశములగు దస్తావేజులలో ఒక్కొక్క రకమునకు ఆ నేక మతలబులతో క్రొత్తగా తయారు చేయబడి గ్రంథము ప్రియివేటు ప్రింట్ల ప్రింట్ల గుమాస్తాలు క్రొత్తగా దస్తావేజులుగయిరాలు వ్రాయునేర్పువారలకు ఇది అత్యంత ఉపయోగము. దీని విషయము వ్రాసిన చాలగు వక్తుకు అడకరు ఇచ్చి చూడుడు. దస్తావేజులు చాలాకాలము వ్రాయుటలో నిపుణులయిన వారలు గూడా చాలారకముల దస్తావేజులు వ్రాయుటకు మతలబులు తెలియని వారలు గలరు. అవి అన్నియు ఇందుగలవు. ఇందు కొత్తయూర్పుకారం కొత్తఫీజు స్టాంపు డ్యూటీ, రిజిస్ట్రేషన్ అఫీసు ఫీజులు గలవు.

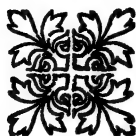
వెల పోస్టేజి గాక రు 1—0—0

పోస్టేజి సహా 1—6—0

వలయువారలు.

జి. సేతుమాధవరావు బ్రిదర్స్
గుంటూరు

అని వ్రాయవలెను.

శ్రీ ర క్తు.

ర స పుత్ర క ద న ము.

ప్రేమమున సూత్రధారుడు పుష్పాబలుడై ప్రవేశించి:—

శా॥ శ్రీదగ్ధై రవి యస్తమించని ధరిత్రీరాజ్య మెవ్వారిదో
మోదాబార సుఖప్రదాతలగు సద్భూమిశు లెవ్వారో, ని
త్యోదారాచిత ధర్మమార్గచరులై యూహింప నెవ్వరు, హిం
దూదేశ ప్రభులై రొ వారిలకుఁ గృష్ణుఁ డిచ్చు నిష్కర్షముల్ ॥

సీ॥ హిందూమతఖ్యాతి నెల్లఁజూచి
శ్రీవివేకునిజన్మ సీమయెద్ది?
సహగమనాచార సరణిమాన్విన రామ
మోహనునకు మాతృభూమి యెద్ది?
సంగీతవిద్యావితారదోర్తియై న
త్యాగరాయనిగన్న తావదెద్ది?
అమృతోరాష్ట్ర రాజ్యస్థాపకుఁడు ఇత్య
పతిశివాచిని గన్న వసుధ యెద్ది?

తే॥ గీ॥ తొలుత మాతృభక్తులగు సుతులను గాంచి
క్రాలుకొడుకుల కిపుడెద్ది కన్నతల్లి?
యట్టి భారతమాత నే ననవరిము
మనసునందునఁజేర్చు నమస్కరింతు॥

మారిషా! నేగమే యొకపర్యాయం బిటరమ్మ.

మారిషుడు—(ప్ర వేశించి) బావా! నన్నింత త్వరితగతినీ బిలిచిన గతం బేమి?

సూత్ర—మారిషా! మనకు సభికులార్హాహించిన క్లెయిండ్ని సహనాట కం బిచ్చో బిదర్శించి వారిమనాబుల సంజాపణజేయవలయు ను. నీవు నేడింత తడవుసేయుటకు గారణం బేమి?

మారి—ఏమి చెప్పుదును! మహారాజ్యలక్ష్మిని దురుష్కాండైత్తకొనిపో యెను. మే మాచోరుని వెదకుచుంటిమి. అయిన మీరిచ్చట నెద్దియాడ నున్నట్లు తెలి?

సూత్ర—మారిషా! నీ వాజినమాటల నాలకించుచును నాకొక నూత సకథ జ్ఞప్తివచ్చింది.

మారి—అక్కొత్తకథ యెద్ది?

సూత్ర—చిత్తూరు రాజ్యలక్ష్మిని దురుష్కాంధుడగు నెల్లాయుద్ధి నుండు వశపఱచుకొనెను. అక్కడ నిచ్చట బ్రదిక్కిప సా సిద్ధుడనైతిని.

మారి—బావా! యక్క-థాసందర్భ మీచుకల చెలియజేసెదనా?

సూత్ర—మారిషా! కుమవఁబోవుచు గూరిలరుచి సపగనేల? దాని నిచ్చో నాడ నుంటిమిగాదా!

మారి—పోని, దానిని రచించినదెవ్వరు?

సూత్ర—

తే॥ గీ॥ కొండపల్లి కులాబ్ధి చంద్రుడు కీర్తి

పరుడు శ్రీనత్సగోత్ర సద్బ్రాహ్మణుడు

శిష్టుడగు త్రిన్పసింహుని జ్యేష్ఠసుతుడు,
లక్ష్మణపెరుమాళ్ళు రచించె లలితముగను॥

ఆతడు.

తే॥ గీ॥ సంస్కృతం బాకయింతయుఁ జదువలేదు
తెనుఁగునం దొకించుకఁ బ్రాజ్ఞతను వహించి
సన్నతముగు నోబిల్ కళాశాలయాదు
హూణభాషను బరియించు చున్నవాడు.

మారి—(నవ్వి) హూణభాషార్థలేడ! నాటకంబులు రచింపలేడ!
అందలి యసంఖ్యాకంబులగు లోపంబులు వినినఁ బండితోత్త
ములు పఠింపరా ?

నూత్ర—ఏల పఠింపరా ?

ఉ॥ బాలురు ప్రాకులాడి నడువగఁ గడంగియు నచ్చటచ్చట
గూలఁబడంగ సాయ మొనకూర్పరె? యుక్తవయస్కు లట్టులన్
బాలకవిత్వయత్నమున, బల్కులు లోపము లున్న బాడితుల్
లీల క్షమించివాని వెడలించియు నెప్పులు మెత్తు రెప్పుడున్॥

మఱియుఁ గృతికర్త యిట్లు విజ్ఞాపనంబుఁ జేసికొనుచున్నాడు.

శా॥ “ప్రాయంబెన్నఁ బడేనువత్సరమాలే బాలుడు దా నెవ్వధిన్
ప్రాయంబాలెఁ గృతినీ? గవిత్వమునలోపంబుల్ కనన్ బెక్కురా!
వా! యంచున్ మదిసందడింపకుడి విద్యాసాంధ్యులారా! సహ
ధ్యాయవ్రాతములార! నా కిప్పుడు ప్రోత్సాహంబుఁ జేకూర్పుడి॥
మారిమా! కాలాతీతంబగుచున్నది. ఇక మనము పోవుదమా,

ఇది ప్రస్తావన.

(శీర్షము.)

ర స పు త్ర క ద న ము

* ప్రథమాంకము *

ప్రథమరంగము.

డిలీపురమునాదలి చెఱునాలు.

(ప్రవేశము)

విక్రమసింహుడు కూర్చుండి యుండును:—

విక్రమసింహుడు (విచారముతో)

ఉ॥ వాసియు వన్నెయుండతిగ బాదెవిముక్తుడ నాదునాచుఁ బే
రాసెవహించితిన్ విధిపురాకృతకర్మఫలాభా లేక యే
దోష మొనర్చినందులకొ దుర్గతిపాల్పడి దైన్య మొప్పుగా
గాసిలుచుంటి నన్నిపుడు కావడలంచెడు వార లెవ్వరో ? ॥

ఓరీ యల్లాయుద్దీను! వామమార్గశిఖామణీ! పయోమ ఖవిష
కుంభజూ! నీవిత కృతఘ్నుడ వగుటకు నేను నీ కేమి కీడుదలంచి
తిని? ఎంతయో మేలొనరించి యుంటిగదా !

ఉ॥ కూరిమి మీఱ నిన్నెపుడుఁ గొల్చుచు, దేవగిరిప్రభుండు దాఁ
బోతున నోడి కప్పమును బోడిమి వేగ నొసగునట్లుఁ జే
కూరగఁ జేసినట్టినునుఁ గొంకకదుర్గతి పాలొనర్ప నో
కూర! మదోన్మదుండ! తడిగుడ్డల గొంతులు గోయఁ బాడియే? ॥

దుర్మార్గా! అల్లాయుద్దీను చక్రవర్తి! నేనీ విషదంబురాళిని ముసుగియుండుటకు భవద్విద్యేషజురూపమగుటచే గదా హేతుభూతంబు? నీ వింతటి విశ్వాసభూతకుండ పగుడునని యెఱుంగకపోవుటచే నోదరప్రాయులగు మహారాష్ట్రపీఠుల నిహ్నేతుకముగా నుక్కడించి నీకు విజయలక్ష్మీనిఁ జేకూర్చితిని. ఔరా! యశేషరాజ్యకాంతాయత్తి చిత్తుండవై వయోన్యధుండగు జలాలుద్దీను చక్రవర్తిని వధియింప యత్నింపవలదని నితులు గఱపిండులకా నన్నిదుర్గతి పాలొనరించుట! ఓ! పాపీ! పితృభూతకా! సుగుణగణరత్నకరుండగు నీ పినతండ్రి నీకేమి యవకృతి నొనరించెను? లోకానుభవ మిందుకైననులేని కడు చిన్నప్రాయమున జనసేవనకులు మృతినొందిన దిక్కులేని షక్తివగు చిన్నెంతయో మర్కునతోఁ బెంచెనుగాదా! అన్నకుమారుండవని యిందుకైనను గోయక నీకు సకలవిద్యలు నేర్పించిన పుత్రతత్పలుని సకారణముగ వధించుటకు, గతము పిజయోన్ముఖుండవగు చిన్నెదుర్కొని ప్రేమాతిశయంబునఁ గాగలించుకొనుటయూ? ఆ నిష్కలతాత్ముని నీకరవాలధార కెరిఁ జేయుటకు నీకైతైఱుంగున కిరములు బలిమి నిచ్చెను? ఔను, దాష్ట్యంబు కుపకారంబునఁ బొందింప నెంటునే యపకారంబు వాటిల్లుచుగాదా!

తే॥ గీ॥ కాతడవినుత దహియించు గాఢమైన

వహ్నిమధ్యను వెత వెను వన్నగమును

నానటకు దీయఁగా నలు సంతాపాని

గెనకుండెనె యురగ మకరుణ మెఱయ॥

నే నెవ్వరిని దూరిన నేమిప్రయోజనము. ఈదుర్గతి నాచేతులారఁ జెచ్చుకొంటిని.

ఉ॥ ఇంచుకయేని బుద్ధిజనియింపమి స్లేచ్ఛునిఁ గొల్చి సంకయంబిండుకయైనలేక జనముత్రికిఁ గూర్చంగఁ బుత్రదుఃఖముగా

దుగించితి చేశరక్షకులఁ గూర్చుండ నాచును దోహ మెంతయో
పెంచితిఁ దత్ఫలంబనుభవించుచు నుంటి విధాతృనానతిఁ.

ఎట్లును నెల్లి సూర్యోదయంబున నాకు మరణదండన తేప్పదు.
అపన్నివారణుండగు వైకుంఠేశుని వేడుకొని పావనుండ నయ్యెదను.
సరసిజసంభవస్తుత్యా! క్షీరసాగరశయనా!

మ! నలుననుగన్ను బ్రామి దితిసందనుఁ డొక్కఁడు వేదమంత ము
చ్చిలి జలరాశి మున్న మదిఁ జింతిలి నిన్న నుతించివేడఁగా
జలనిధి మత్స్యరూపమునఁ జయ్యనఁజొచ్చి, నిశాచరాధముఁ
బలమునఁ జంపి వేదతతి బ్రహ్మకొసంగినదాత! కాపుమా॥

దుష్టశిక్షణా! శిష్టరక్షణా! జగన్నాథా!

ఉ॥ శాపమువల్ల దుర్మద నిశాచరుడై జనియించి భూమిని
జాపగఁజుట్టి గర్వమునఁ జంకను బెట్టు పెరింగి, భూమిసం
తాపము దీర్చ నాతని మడం బడగించితె సూకరాకృతిం
బాపవిహీన! భక్తపరిపాలక! నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయుమా॥

దైత్యకులాంతకా! నారసింహా!

కం! దంభవృత్తుండగు దైత్యుడు
డింభకు. బ్రహ్మదువెతల డింపగను నయ
స్సంభమునం దుదయించియు
దంభవృత్తుఁజంపలేదె తనయునిఁ బోనన్॥ ?

సూర్యకులప్రదీపా! దీనరక్షణపరాయణా!

సీ! దైత్యురాలగు ఘోరితాటకి వధియించి,
గాధేయుజన్మంబు గావలేదె?

కడుక్కురులైన యా ఖరదూషణలఁ జంపి
మానుల వెతలను మాన్పలేదె?
వాలిని వధియించి వనచరరాజ్యంబు
సుగ్రీవునకు నిచ్చి సురలుమెచ్చ
రావణకుంభకర్ణదనుజులను జంపి
సీతను గాపాడి ఖ్యాతిఁ బడయ

తే॥ గీ॥ సద్గుణాంబుధి నా విభీషణుని బ్రోచి,
యమరగణముల రక్షించి తొర నీవు;
నన్నుగావంగ భరమె? యో నలిననేత్ర!
పంకగుహగాత్ర! దశరథవరతనూజ! ॥

కృష్ణా! ప్రజసుందరీమనోరంజనా!

సీ॥ కడుఁ బిన్నవయసునఁ గాళియాపిని ద్రొక్కి-
గోత్రబాలురకు మేల్గూర్పలేదె?
కంసాసురుని జంపి కంసాత్మజునిగాచి
వసుదేవు కష్టము ల్పాపలేదె?
ద్రౌపదివలువలు రచ్చలోఁగోల్పవఁ
బడఁతిమానంబు గాపాడలేదె?
సురలోకకంటకు నరకాసురుని ఘోర
సంగరంబున ద్రుంచి భంగఁజడిన

తే॥ గీ॥ వనిత బృందంబుఁజెఱునుండి పాపలేదె?
నిన్ను నైరసమియుంటి నాపన్నివార
ణుండ వను బిరుదు వహించి యుండలేదె?
చేత విముక్తునిఁ జేయఁగాఁ గరుణలేదె? ॥

పాదశబ్దంబులు వినంబుచున్నవి. ఎవరో వచ్చుచున్నట్లున్నది.
అహ! నిద్రాదేవి ప్రసన్నమగుచున్నది. (అని పడుకొనును.)

(ప్ర)వేశము) నునుత్తుండు.

నేటికిగదా సమయముదొరికినది ! నాయజమానుడగు వసంత భట్టు కారాగృహాధికారిగా నియమింపబడిననాటంగోలె, నే నెట్లయిన నాతనిమోసపుచ్చి చెఱసాలబీగంబుల నపహరించి, స్నేహితుడగు విక్రమసింహుని చెఱనుండి విడిపింప యత్నించుచూడ, విక్రమసింహుని పూర్వజన్మనుకృతమువల్లను, నేడా మతిమతుండగు వసంతభట్టు చక్రి వర్తితోఁబ్రయాగ కరుణుచుఁ గాలనశంబున బీగంబుల నింటియొద్దనే విడిచిపోవుటచేతను, నాకీ తాళపుఁజేతులు లభించినవి నేడెవ్విధంబున నైన నీచెఱసాలతాళముఁ దీసి విక్రమసింహుని విడిపించెదను. అక్కార్యంబు నిరాటంకముగా నిర్వహించుకొనుటకు, దగుసాధనంబులతో వచ్చితిని ఈ సారాయిబుడ్లు కావలివానికిఁ ద్రాగ నిచ్చి యాతనికి మత్తెక్కినపిదప నాపని నెఱవేర్చుకొనియెద.

(అలోచించి) ఒక వేళ నాతనికి మత్తెక్కికున్న నెవ్విధంబుననైన నాతడు నాబొట్టునుఁ జూచునట్లు జేసెద. తురకలు తిలకంబునుజూచిన నాకివైచుదురుగాన నతం డట్లానర్చును. నే ధరియించిన తిలకమువిషసం యుక్తంబగుటచే నాతండు మడియును. నేను నాకార్యముకొనసాగించు కొనెదను. (అని లోనికిఁ బోవును.)

(ప్ర)వేశము—కావలివాడు)

కావలి:— లోనికి వచ్చునది యెవరు ?

సుమి:— నేను వసంతభట్టుగారి పరిచారకుడను.

కావలి:— అయిన నిక్కడికితరాత్రియం దేలవచ్చితివి ?

సుమి:— మా యజమానుడు మీరు మెలకువగా నుండినో లేదో

చూచి రమ్మనెను.

కావలి:— అయిన సరేగాని నీచేతిలోని సీసా లేమిటి ?

సుమి:— ఇవి సారాయిబుడ్లు.

కావ—ఏమి హింసలు సారా దాగెదరా?

సుమి—ఔను కొదలు త్రాగెదరు.

కావలి—(తిన్నగాఁజూచి) నీవు హిందువుడవుగావు ఆబుష్ట నాకిమ్ము
దాహము మిక్కుటముగా నగుచున్నది. (అని కలియఁ
బడును.)

సుమి—ఆగు. ఆగు. నేను హిందువుడనే. ఇంక నాబొట్టుచూడుము.

కావలి—(బొట్టుఁజూచి) నీవు బొట్టు లేకున్న హిందువుడవుగావుగదా.
(అని బొట్టునాకి తన్నుకొని క్రిందపడి చచ్చును.)

సుమి—అట్లా చావు ముండాకొడకా! ఇంక నేను తాళముఁదీసి పోయె
దను. (అని తాళముఁ దీసి పోవును)

విక్ర—(లేచి) ఏమి! ద్వారాబులు శోభవంబున యున్నవి. ఇది యా
ర్తరక్షణహరాయణుడగు నైకురేశుని మహిమయై యుండుట
తథ్యము. (కావలివానిఁజూచి) ఏమీ! వీడు విగతజీవుడై
పడియుండెను! (అలోచించి) ఔరా! విక్రమహర్యక్షంబులగు
సుక్షుప్తియుల పక్షమువాడ నయ్యు కుక్షిపోషణార్థము మానా
భిమానాబుల నీట గలిపి, తురుష్కులఁ గొల్చి తన్మూలంబున
భౌత్రహత్య సంపాదించితిని. అమ్మహాపాపవిశేషంబునఁ
గారాగ్రహ ప్రిప్టుడనై తుద క్షిప్తవైకురేశుని కృపచే
విముక్తుడ నైతిని. ఇప్పటికైనను బుద్ధిఁ దెచ్చుకొని దేశహి
తార్థమై తివ్రవలయును. కావున మొన్నటి సంగరంబునఁ
బరాభూతుండైన రామదేవుని మొద్దకుం బోయి యాతనిని
మఱల యుద్ధంబునకుఁ బురికొల్పి తత్సేనలకు సాయం బొన
రించి తుగుష్కనాథుని మదం బడగించెదను.

(నిష్క్రమము.)

ద్వితీయరంగము.

ఎడారి.

(ప్రవేశము) సన్యాసి వేషధారుండయిన వికృమసింహుడు.

చ॥ తపను డు వేషజొచ్చెఁ బరితాపముపెచ్చెను శాంతి నొందఁ బా
దపముఁ గనగరాని యతి దారుణ మైన యెడారిసీనులన్
గపటపు మాసివేషమును గైకొని కుక్కుమరు చుంటి నిత యా
తపమున కొర్వలే నకట తప్యము దుర్మరణంబు నా కగున్॥

అహా! యెంతటి ధనధాన్యసత్వ సంపన్నులనైన వింతగ వంతల
పాంతఁ జేర్చునో విధి! యెంత యొనరించితివి!

శా॥ జన్మస్థానముఁ బాయఁ జేసితివి సీచూజైన దాస్యంబున
సన్మానం బొనఁగూర్చి గొంతట చమూనాఘండవై యగదునుగ
డ సృష్టంధుల మిత్రవర్యులను వీడఁజేసి సొత్తుప్తిలే
కున్మాదాంబుధి డించి యోగివరుగా నుండంగ నిర్మించితే॥
(అలోచించి) సరిసరి! నిన్ను దూరవలసిన దేవుఁన్నది, స్వయం
కృతాపరాధంబుగదా!

తే॥ గీ॥ సర్వసామాన్యకుక్షిరక్షణకుఁ బగులఁ
గొలుచు దుర్బుద్ధి మనమనఁ దలఁచుటేల
తలఁచినను స్వమతస్థులు ధరణిపతులు
గలిగియుండియుఁ దురకలఁ గొలుచుటేల?

హా! జలాలుద్దీనుచక్కవ రీ! నీ పున్నంతకాలము మా కెట్టి
యిక్కట్టులును సంఘటిల్ల లేదుగదా! 'పాపీ చిరాయు' వన్నట్టి విష
కలిత మానసుడగు నల్లాయుద్దీనుండెంతకాలం బీ పవిత్రంబగు హిం
దూదేశంబును బరిపాలింప నున్నాడో "అహింసా పరమో ధర్మ"

యని సర్వభూతంబులయందును వాత్సల్యపూరితహృదయులుగు షట్పు
కృపర్తులచేఁ బాలింపఁబడిన పావనోదారంగును నో యార్యావర్తమా!
గో సరహత్యలం దారితేజిన ముష్కర తురష్కులచేఁ బాలింపఁబడు
చుంటివిగదా!

అబ్బ! యేమి! యీతురుష్కులొనరించు ఘోరకృత్యంబులు!

సీ॥ ఏవైపుఁ బాడగన్న నావైపు బ్రహ్మవ

క్తులనోట మాంసంబు గుక్కుచూడు

రేవక వీక్షింప నావక గోవులఁ

గఱకుఁ గత్తులచేత నఱకు చూడు

రేవీధిఁ గాంచిన నావీధి స్త్రీలను

బలవంతముగఁ జెఱఁ బట్టచుండు

రేయింటఁజూచిన నాయుంట బాలిక

లెందఁజుండిన దొంగిలింపుచుండు

తే॥గీ॥ మద్యమదమాంసముల మెక్కి మత్తుఁజెంది

యాళ్లపైఁబడి యిండ్లను గొల్లఁబెట్టి

సాధుజనులకు నెన్నియో బాధలిడుచుఁ

బ్రజలపాలిటిదైత్యులై పృబలు చుండి.

సమదరిపుగజసింహా! నారసింహా! తొల్లి బల్లిమలై భారత
మాత యుల్లంబు దల్లడిల్లజేసి, దేవలోకంబును భీతిల్లంజేసి, దైత్యవల్ల
భులు పృబలియుండ ముల్లోకంబులు రక్షింప నరావతారధారుండవై
దైత్యవల్లభుల తలల డొల్లనేసి, యెల్లరి సిలుగుల నెల్లఁ బాపి యుల్లం
బులు రంజిల్లున ట్టానచ్చినట్టి తురుష్కు వధియింప నీవైన నవతారం
బెత్తరాదా? దైవమా! హిందూదేశస్థితి యెంతవఱకుఁ దెచ్చితివి!

సీ॥ సత్యవ్రతులు హరిశ్చంద్రాది షట్పుత్ర

వర్తు లేలిన యట్టి భరతభూమి

రాజ్యతంత్ర నిపుణాగ్రాణి చంద్రగుప్తభూ
 పాలుఁ డేలిన యట్టి భరతభూమి
 యద్వితీయ కరుణాయ త్తచిత్తు డశోక
 నరనుఁడేలిన భరతభూమి
 దుర్జినార హృదీపు సు పృథ్వీరాజభూ
 నగుమహాలింగిన భరతభూమి

తే॥ గీ॥ అట్టి దివ్యుడు సకలసౌఖ్యములు వీడి
 యన్యతవాదులు, గోసరహితకులు, కు
 మతులు, దుర్మార్గన ర్తనమతులు, తురక
 పాసనులచేతఁ బాలింపఁ బడుచు నుండె.

సీ. ఏదెసఁ గనుగొన్న హృద్విదారణముల
 నాహవంబులఁబడి యడలు యోధు
 లెచ్చోటవీక్షింప విచ్చుకత్తుల. బూని
 దేశపుత్తుల తలల్ ద్రెంచు తురక
 లేసీమఁ గాంచిన భాసురంబగు రాజ్య
 ముల వీడి యడవుల నిలుచురాజు
 లేఁబొక్కి బొడగన్నఁ గూఁపగుడ్డలులేక
 తామదేవతపాల సమయుపేద

తే॥ గీ॥ లేగృహంబున జూచిన నెంద టెంద
 తిందుబింబాస్య లాహవమందు నిహతు
 లైన నిజనాథులకయి శోకాబ్ధి ముగ్ధి
 ముందుగతిఁ గాసలేకను గుందు చుండె॥

అబ్బా! యేమి చండకిరణుండగు ప్రచండమార్తాండుఁ డెట్లు
 దహించు చున్నవాడు!

సీ: పూర్వాష్ట్ర మందుండి భోజనంబే లేక
 పరితాప మొందు క్షుద్బాధితుండ

ముష్కరాధములు తురుష్కుల నిం దుండి

వెడల సంపదగఁ బాటువడెనువాడ

స్వాతంత్ర్యవృత్తిమై పరినృపాలుర వీడి

దేశహితార్థమై తిప్పురువాడ

రసపుత్రులకు మహారాష్ట్రులు పంపిన

సందేశ మర్పింపఁ జనెనువాడ

తే॥ గీ॥ వారలకుఁ మైత్రిఁ జేకూర్పఁ బాటువడెను

క్షత్రియునిమీఁదనా నీ ప్రచండతాండ

వంబుఁ జూపించు షేలోకో యంబుజాప్త

అకట ! పిచ్చుకి పైని బ్రహ్మస్త్ర మవగి॥

ఆ పొడగట్టినది చిత్తూరుప్రాంతకాంతారం బయి యుండ

నోపు. అనతిదూరంబున నుండు పల్లెయిక్కిర జని తదుపరి చిత్తూరును

బ్రవేశించెదను. (అలోచించి) చిత్తూరున కేగిన నేమిప్రయోజనము?

ఉ॥ దేవగిరిప్రభుండు సువిధేయత సుబుజమిత్రానంతరజం

డా ఎనుధానినాథునకు నంపిన లేఖల మార్గమధ్యనే

పోవిడి చోరవర్గమున మూఢమతిం జని వేగ నాచిత్తోడ్

భూవిభు నెల్లుఁ జేరుదును పోయిన నాతని కేమిదెల్పుదున్.

కావునఁ బోకున్న నెంతప్రయోజనమో పోయిన సంతేప్ర

యోజనము. ఒకవేళఁ బోయినయెడలఁ బ్రచ్ఛన్నవేషధారుడ నగు

నా కేమియైనఁ గిడు మూడకపోదు. ఎల్లును పోకతప్పుదు. ఆపురియందు

జిదానందయోగివేషంబున నుండి క్రమక్రమమున రసపుత్రశూరులతో

సయ్యం బానఁ గూర్చుకొని వారిద్వారా మదభీష్టంబు నెరవేర్చుకొని

యెద. (నిష్క్రమము)

శ్రీరస్తు.

ర. స పు త్ర క ద న ము.

ద్వితీయాంకము.

ప్రథమరంగము.

జిల్లీపుర బాహ్యసీమ.

(ప్రవేశము) వసంతభట్టు.

అహా! యీ యల్లాయుద్దీను చక్రవర్తి నన్నెట్టి ప్రాణాపాయ కరంబగు పనికినియోగించెను! ఘోర కాంతారమధ్యస్థితంబై, యభింగ కఘోర్తుంగధరాధర పరివేష్టితంబై, యనుపమవిక్రమ కళాసమన్వితల మని విజ్ఞప్తిగ రసపుత్రులశౌర్యవిజృంభణవల్లికి బట్టకొమ్మయై యరి వర్గనిర్భేదితప్రాకారద్వారసమన్వితమైన చిత్తూరుదుర్గంబునఁ బ్రవేశించుట కెనయగు భూమ్యంతర రహస్య ద్వారములును, ఆయుధా గారములును, అర్థకోశంబులును, చతురంగబలసమృద్ధియు, గూఢ చారుల నైపుణ్యంబును, మొదలగు విషయంబుల నెప్పుటి కప్పుడు చక్రవర్తికిఁ దెలుప యత్నింపవలయునుగదా. ఇందుల కితండు నాతోఁ గపటకలహంబు గల్పించుకొని నన్నుఁ గారాగృహంబున నున్ని క్రొమ్మట నిన్నురేయి విముక్తినిఁ జేసెను. (అలోచించి) రసపుత్రుల పాలి కరుగుట సింగంబుల మధ్యకు మదగజంబు పోవునట్లుగును. ఈచక్రవర్తితోఁ జెలిమి సంపాదించుకొనుట పాముతో నెయ్యం బొన కూర్చుకొనునట్లే. ఈపర్యాయము చక్రవర్తికోర్కె నెరవేర్చినట్లయిన

నాకు మంత్రిత్యము సిద్ధించును. కావున నెట్లయిన రసపుత్రులకడ కేగి మద్వాక్చాతుర్యవై పుణ్యంబున రాజపుత్రరాజ్యసంరక్షణ కర్తయైన భీమసింగును గనుబ్రాహ్మి చక్రవర్తికోర్కె సాఫల్యం బొనరించెదను.

ద్వితీయగంగము.

భీమసింగు మందిరము.

(ప్రవేశము.) భీమసింగు, బాదూల్ సింగు.

భీమ—శూరాగ్రేసరా! చక్రవర్తికడ కరిగివచ్చితివిగాదా. అందలి విశేషంబు లేమి? చిత్తూరు దండయాత్రవిషయమై చక్రవర్తియు ద్వైశంబు నెఱింగితివా?

బాదూల్—మహారాజా! “సజ్జనసామాన్యుడగు జలాలుద్దీనుచక్రవర్తిని వధించి తాను సింహాసనాధ్యక్షుడై న నాటంగోలె నల్లాయుద్దీనుండు దుర్మార్గుడై రాజ్యాధికారి మగ్నీభూతచేతిస్కుండై ప్రజల నెంతయో కష్టబెట్టుచు ముఖ్యముగా నందు హిందువుల నెనలేని యిక్కట్ల పాలొనరించుచు గోనరహత్యలం దారి తేరిన భటవర్తింబుల ద్వైశంబునందఃతట వ్యాపింపజేయుచు బ్రహ్మనక్తుల మహమ్మదీయమతావలంబకు లగునట్లు బలవంత బెట్టుచు నందులకు సమ్మతింపనిచో శిగిచ్చేదనంబుల నొనరించుచుండు”నని స్రజ లాతని సర్వకాలసర్వావస్థల యందును దూషించుచుండును. ఇట్టి పరమనిచుండు రానుభార మంగీకరించు టెట్లు? చిత్తూరు దండయాత్రవిషయమై ప్రశంసించున ప్పడుతనకట్టి దురుద్వైశంబు లేదనియు రాజపుత్రులుతనకు సోదర ప్రాయు లనియు నొక్క వక్కాణించినప్పటికి మన మాతని మాటలు విశ్వసింపరాదు. కావున మన మనవరతము యుద్ధ సన్నిధిలమై యుండవలయును.

సేవకుడు—(ప్రవేశించి) మహాప్రభూ! ద్వారముకడ నెవ్వరో వేచి
యున్నారు. మీదర్శనం బరయంగోరు చున్నారు.

భీమ—సేవకా! తత్క్షణ మాతనిం గొనిరమ్ము.

(సేవకుడు డరిగి వసంతభట్టతోఁ బ్రవేశించును.)

వసం—(అంజలి బద్ధుడై)

చ॥ శరణు, పయోజయితుకు సాగరచంద్రమ! భూధ మేంద్ర! దు

ష్టరిపుమదేభభంజన! విశాలయశోధన! భూషితాంగ! సు

స్థిరనుతసత్రవర్తన! సుఫేనుత! యార్తజనప్రపాషకా!

నిరుపమశౌర్యధైర్య ధరణీధరరాజమ! భీమసింగమా॥

భీమ—(తనలో)

చ॥ వినయవివేకము ల్పొరలి, వేడ్కనుగూర్చు సుభాషణంబులు

దనరు విభూతి రేఖల విధింబును గన్గెన ధారుణీసురుం

డనుటకు సందియంబు వల దెసను నితనిడైన సచ్చరి

త్రను గ్రహించి, మిఁదదగు ధర్మమొనర్చియుంబుంపగావలె॥

(ప్రకాశముగా) పురుషవర్యా! భానుకుల ప్రదీప్తులు శరణాగత

త్రాణిరుదాంకులు గదా.

ఉ॥ భంగ మొనర్చి నిన్నుబహుభంగుల గానిలఁజేసి నెవ్వఁడె

భృంగినితైన వాని గరువంబు దురంబున రిత్తబుత్తు సా

రంగధర్ముడు సాయమయి రాని, భయంబున భూమి జొచ్చసి

నింకికి నేగనీ, నలిననేత్రుడు ధాత్రికివచ్చి పోగనీ॥

కావున

తే॥ గీ॥ వలదు వలదిక భయంపడవలదు, నీకు

నభయహస్తంబు మెసంగితి నతరంగ

మందు నన్యంబు దల్పకుమయ్య! నీదు

చరిత దెలియంగఁ జెపుమి నిశ్చయముగ నిట॥

వసం—మహారాజా! భవద్భజాస్కంధంబులచే రక్షితుండనగు నాకు

నేమియుఁ గొఱతలేదు. మచ్చార్చిత్రంబును విశదీకరించెద

నాలింపుఁడు.

సీ॥ అగ్రజన్మండు మహారాష్ట్రులందు నే

సధిప! యుదాపొషణార్థ మకట!

ఫాచుషాకడఁ గొల్చి వంగివంగి సలాము

లోనరిపు చుండి నామనము నాదు

నతఁ డొనరిచు దుష్కృతములు సహింపువఁ

జాల కాతని కొల్లు లీలవీడి

రసపుత్ర రాజ్యసంరక్షణకర్తవౌ

భవదీయ సుగుణస్మృత్యతి విని

శే॥ గీ॥ మిమ్ముఁ గొల్వంగ వచ్చితి మీ ముఖారి

విదదర్శనమునుజెంది డెందమగు

ముదము నందితి సంతయే మదిని వేఱు

భీతి నా కేల? మీకడ వేచి యుండ!

భీమ—(లేచి) మహాత్మా! మీ రగ్రజన్మలా?

ఉ॥ పావనమైన మీచరణపద్మములంటఁగ నెల్లపాపముల్

పోవిడితి, మనంబు కడు మోదమునొందెను; జన్మమంతయుం

బావన మయ్యె; మీ రిటకు వచ్చుటచే సుదినంబు నేడు; భూ

దేవకులౌగగణ్య! భవదీయమనోరథ మిచ్చువాడ నేనే॥

బాదూల్—(లేచి) మహారాజా!

శా॥ నాకుంజూడంగ దోచుచున్న యది యన్య బీతనింగూర్చి మీ
రీ కంజాసనువ క్తు పల్కులకు నెక్కింతైన సంకోచము
లే ఁట్లీ పరుఁ గొల్వనంగొన గఁ జెల్లె గాక మీ కెంతయు
లోకుల్విన్నను దూషితం బగును మీలో నేమి యుంచిరో ॥

మరియు నీతండు తాను బ్రహ్మకులోద్భవుం డని చెప్పినంతమా
త్రమున నాతని గుణగణ జాలమును గులగోత్రములును నిక్కంబుగా
నరయక మన జలవద్విరోధియగు చక్రవర్తి పాలనుండి యేతెంచిన నీ
తని పై వేషముఁ గనుఁగొని కొల్వననుండ నియమించుట పాడియా ?
అదిగాక నాముఖ్యోద్దేశము నాలకింపుడు.

చ॥ అనిశము నా యిపుక్షితితలాధిపుకొల్వనఁజేసి, దేశ మం
దునగల గుట్టుమట్టులను ధూర్తు డుపై సకలంబు చెప్పి, స్వే
చ్ఛను విడనాడి, నీచత విచారణసేయని ఘాతుకుండునా,
మనుజునిఁ గొల్వులో బదులుమాటలఁ జెప్పక చేర్పనచ్చునే ॥

వసం—భీమసింగ్ మహారాజా ! విన్నవయస్కుండగు నీతని పల్కులు
పాటింపవలసినవికావు. నే నల్లాయుద్ధీనునిఁ జేరి దేశద్రోహం
బు సంపాదించితిని యీతని యభిప్రాయము. అట్లేన్నఁడుఁ
దలంపవలదు. స్వాదరపోషణార్థంబాతనిఁ గొల్పితిని యిది
వఱకే విన్నవించుకొని యుంటిని. మరియు నేను మీకొనరించు
సాయము ముందుముందు మీరే యెఱుంగగలరు. చక్రవర్తి
గుట్టుమట్లు నాఁమొద్ద నుండుటచే మీరాతనినవలీలఁ జయించు
నట్లొనర్చెదను.

భీమ—భీరో త్రమా! బాదూల్ సింగ్!

చం॥ వెఱవకు మంటి నీతని యభీష్టముఁ దీర్పకతప్పదంతట
సరసిరుజుత్త వంశజులు న్యాయవిశారదు లార్తరక్షకుల్

వర శిబిచక్రవర్తి తన ప్రక్కనుమాంసము గోసియిచ్చి పా
వురములు గావ జేగకు ప్రభూషితుడై యశము న్నహింపఁదో ?

కావున భూమ్యాకాశంబు లేకంబులైనను గావచ్చును గాని
నేనాడినమాట దప్పవాడనుగాను. మధ్యాహ్నకాలం బతిక్రమించి
నది. ఇకఁ గొల్లు చాలింతము.

తృతీయ రంగము.

—* లక్ష్మణసింగు గృహము *—

(ప్రవేశము:— లక్ష్మణసింగు కూర్చుండి యుండును.)

(ప్రవేశము వసంతభట్టు.)

లక్ష్మ—(లేచి)

కం॥ ధరణీసురతిలకమ ! యి

త్తటి నిట నిశయందు నెంతో త్వరితగతినై వ

చ్చిరిమీర లెట్టికార్యము

నరసిథిరో తెల్పు డింక నధికి ప్రేమక.

వసం— గనపుత్రకుమారా ! నే నిట్లతిత్వంతగతి నీ శాసనము
బున వచ్చుటకు ముఖ్యకారణం బొంపఁ గలదు.

తే॥ గీ॥ ఆరసివచ్చితి నేడు రహస్య మొకిటిఁ

బ్రాణముల నియగల్గు నపాయ మొసరఁ

గలదు మీ కిర్పరాత్రిని, గాన మిమ్మ

శేషవిధములఁ గడఁగి రక్షింపఁ గలను.

లక్ష్మ—భూసురవర్యా ! అంతప్రాణోపద్రవకరమైన రహస్యవిశేషము
లుండెనా ?

వసం— అవును, నిశ్చయముగా మిమ్ము రక్షింపవలసి నంతటి యీపా
యకరములుగు విశేషంబులే యున్నవి.

లక్ష్మ— అయిన నా రహస్యవిషయంబు లేవియో యెఱింగింపరా ?

వసం— నే నీ నిశాసమయంబున నరుదెంచినది యావృత్తాంతము
నెఱింగించుటకేగదా.

లక్ష్మ—మంచిది.

వసం— బాదూల్ సింగు మీ కత్యంతాప్తుఁడుగదా !

లక్ష్మ— అందులకు సందేహ మేల ? మా కతండు కేవల మాప్తుండు
గాకపోయినను నతని రాజభక్తియు సన్మార్గత్వంబును విచారిం
చి యాతని నాపునికంటె నెక్కువ ప్రేమతోఁ జూచుకొను
చున్నాము.

వసం— ఏమీ ! యాతండు రాజభక్తుండుగా ! (నవ్వును.)

లక్ష్మ— ఆతండు రాజభక్తుండేగాక యాతని మించు విశ్వాసపాత్రుం
డీ రసపుత్రశూరులలో నింకొకఁడు లేడు.

వసం— అంతటి ప్రభుభక్తుండును, విశ్వాసపాత్రుండు నగుటచే నా
తండు మీఁకె గుట్రలను బన్నుచున్నాఁడు.

లక్ష్మ— ఏమీ ! యాతండు మాపై గుట్రలనుబన్నుచుండెనా ? ఎవరిని
గూడి ?

వసం— మీకు బలవద్విరోధి కాగు చక్రవర్తిని గూడి.

లక్ష్మ— ఆతఁ డెవ్వధంబునఁ గడుదూరమున నున్న చక్రవర్తితోఁ
గుట్రలు చేయుచుండెను ?

వసం— ఉత్తరప్రత్యుత్తరంబుల ద్వారా

లక్ష్మ— ఇది సత్యమేగదా?

వసం— అవును. ముమ్మాటికి నిది సత్యమే.

లక్ష్మ— (క్రోధముతో) ఓరీ! పతంగవరకులకలశోఽధిబడబానలా!

ఉ! మోసమొనర్పనెంచి మము, భూవిభు వ్లేచ్చునితోడఁ గుట్రులకొ
జేసి, మతేమిలాభమును జెందెదవో రసపుత్రపాంసనా!

దోసమటంచు నెంచవైకొ? ద్రోహి! కృతఘ్నుడ! క్రూర! యిట్టులం

జేసెదవంచు నెప్పుడును నీయెడ వేటొకభావముంచమే.

వసం— ఇంతటితోనేమైనది ? మిమ్ము నెవ్విధంబుననైన నిర్ములించి
మీశిరంబును గోటిరయుక్తంబుగాఁ జక్రవర్తికిఁబంపసంసేధుం
డైయున్నవాడు.

లక్ష్మ— ఏమీ! దుర్మార్గా! బాదూల్ సింగూ!

ఉ! శిరముద్రించి తురుష్కనాథుకడకుం జేర్పంగనుంకించితే?

నరజన్మంబును నెట్లుఁ బొందితివి? నీ నైపుణ్యమేమందు మీ

పురి బాహుల సంచరించు శునకంబుబోలవే, నేటితో

సరి నీ కాయువునుమ్ము భద్రమిక నీచా! నిన్నుదున్నాడెదక.

అయ్యా! యేవిధంబుననైన మనమా రాజద్రోహినిఁ బట్టు

నుపాయం బాలోచింపవలయు.

వసం— కుమారా! నేనిదివరకే వానింబట్టువెటవరసితిని. ఆతండును,
మఱికొందఱు కుట్రకారులును నీపురియందుండు పాడుగృహం
బునకువచ్చి కుట్రలఁజేయుచుందురు. ఈరేయి మనమువారికం
ఘముందుగా నరిగి వారినిబంధింపవచ్చును. నేడు భోజనంబైన
తదుపరి మీరుమాగృహంబునకు విచ్చేయుడు, కావలయునన్న
ఘనఘ్ను సేవకులను గొందఱును వెంటఁ దీసికొని పోవుదము,

లక్ష్మ— ఈసంగతి యేడికిని, దెలియుఁ గూడదు కావున మన ముఖ్య
యులమే పోవుదము.

వసం— మంచిది. మీరు తప్పుక మద్వహంబున కరుదెంచనలయు.
మనము వారి సీ రేయి భీమసింగు మహారాజునకప్పగించుదము.

లక్ష్మ— అవును. సత్వగ మట్లొనర్పనలయు. మీరు సిద్ధింబుగా
నుండును.

వసం— అట్లనే యుండెదను.

(నిష్క్రమము)

చ తు ర్థ రంగ ము.

చిదానంద మతము.

(ప్రవేశము:— చిదానందయోగి)

చం॥ పృథివిమలవీరభోజ్యమగు రాజకులంబున నుద్భవించి, నే
భూని విరాగివేషమును బూనియుఁ గ్రుమ్మరి దేశదేశముల్
చివరకు రాయబారినయి, శీఘ్రగతిం జనుదెంచి రాజపు
త్రవిభుని దుర్గమందలర, దాల్చుగ నయ్యెను యోగివేషమునా.

చిత్తూరు నెప్పుడు చేరుదునాయని నిరీక్షించి నిరీక్షించి తుదకు,
జేరనయ్యెను. రామదేవుం డాసంగిన యుత్తరంబులు మార్గమధ్యంబు
నఁ జోరవర్గవశీకృతములౌటచే నాతనిసందేశమును భీమసింగు మహా
రాజున కెఱింగించుటకు వీలు లేకుండెను. అయినను రసపుత్రశూరుల
తో నెయ్యంబు సంపాదించితిని. నాశిష్యవర్గంబులఁ బనిచి చిత్తూరునం

గల రహస్యవార్తల వారిద్వారా యెఱుంగుచుంటిని. ఈరాత్రి వసంతభట్టు లక్ష్మణసింగును డిప్టీకి ఖైదీగాఁ దీసికొనఁజూపుటకు సిద్ధంబుగా నుండెనని నాశిష్యులు తెలియఁజేసిరి.

(ఆ-చించి) ఏమీ! బాదూల్ సింగు బ్రాహ్మణవేషంబున వచ్చుట కాలస్యంబయ్యెను.

(బాదూల్ సింగు ప్రవేశము. బ్రాహ్మణవేషమున)

తే॥ గీ॥ వందనము వందనము చిదానందయోగి

వర్య! ధీనిధి! సన్మార్గవర్తనుడ!

భావికాలి వేచనడరుడ! గురుడ!

పరమభాగవత్ తమా! బ్రహ్మతేజ!

స్వామీ! నన్నీ యగ్రరాత్రియందు బ్రాహ్మణవేషంబున రమ్మనుటకుఁ గతంబేమి?

చిదా—బాబా! నీ వాయుధపాణివై వచ్చితివా?

బాదూల్—ఎందులకు? నేనెవరినైన వధింపవలెనా? స్వామీ! మీరె

వ్వరోయిట్టి వేషంబుననుండుటకుఁ గారణబెదియో యెఱింగింపఁ

జేయఁ బ్రార్థించుచున్నాడ.

చిదా—నేనెవరినైనది కతిపయదినంబులలో మీకే తెలియఁగలదు.

అయినను నీ వడిగితివిగానఁ జెప్పెద వినుము.

ఉ॥ ఉత్తరహిందుదేశమున నుత్తమరాజకులోద్భవండునైన

చిత్తురురాజ్యరక్షణకుఁ జేయుచునుంటిని సాయమెంతయో

యిత్తరి నిట్టివేషమున నిచ్చటనుండగఁ గద్దుకారణం

బిత్తటిఁ జేయనున్నవని యెంతయు దుర్లభమౌను మిత్రమా॥

కాశ్రువ నేజెప్పిన స్థానమిదివేని ధాపాఠంబులపై న భారః
భోని నినుఁగాపాడెదను.

బాదూల్—ఏ హా! మీరు క్షుత్రియులా! అట్లయిన మీ కత్యంత
విధేయుఁడనై కార్యము నిర్వహించెదను.

చిదా—అట్లయిన ధైర్యంబవలంబించి నన్ను తెంబఱిమము. ఈ
మాఱుమూలలన్నియుఁ గడచి గమ్యస్థానము సఘాపించితిమి.
(తెరయెత్తఁబడును. పాడుగృహమునందు లక్ష్మణసింగు వసంత
భట్టు నిలుచుండియుందురు.)

అయగుపక్షనదే మనకుఁ గావలసిన పాడుగృహము, నేను
'జయకాళి' యనునప్పుడు నీ ఖడ్గం బుపయోగించుము. అంత
వరకు దాచియుంచుము. నీ విచ్చట నుండుము. వారువచ్చిరే
మో చూచివచ్చెదను. (కొంచెము లోఁకిఁబోయిమఱులనెప్పటి
స్థలంబునకువచ్చి) కుమారా! వా రిచ్చటనేయున్నారు. నేను
వారి సంభాషణంబును వినివచ్చెద. నీ విచ్చటనే యుండుము.

(అనికొంచెము ముందుకునేగి పొంచియుండును.)

లక్ష్మణ—అయ్యా! వారింకను రాలేదు. కారణమేమైయుండును? నే
డాకవేళ వారు రాకుండురేమో. నిరర్థకముగా నన్నేలఁ దో
డ్కొని వచ్చితిరి?

వసం—కుమారా! వారువచ్చెడి కాలమైనది. బాదూల్సింగి రేయి
మిమ్ముల నిర్భ్రాంశంబు సద్ధంజైయున్నాఁడుగదా! వానిచే బడ
కుండ తెలుఁకువగా నుండుడి. భయఁపడవలదు.

లక్ష్మణ—భయభూ! నాచేతఁ గత్తియున్నంతవఱకు నా కేమియు
భయంబులేదు, భిన్నము,

శా! చేతకా ఖడ్గముఁ బూని ఘోరరిపులం జీకాకు నొందింకు, ని
 'శ్శీతి' దేవవిభండు రుద్రుడు వడి విచ్చేసి నిల్వంగ, సం
 ప్రితి! సంగరమందుఁ దూల్పఁ గలరే! పృథ్వీస్థలి! రిక్తుతై
 భీతిం జెందరు వారిజాప్తకులజాల్ పృథ్వీసురా! భీవరా! .

వసం—కుమారా! వారు కుట్రలఁ జేయుటకు నిచ్చుటికైన వత్తురు
 లేక యూరిబైటనుండు మామిడితోటకైన బోదురు. అచటి
 కేమయిన వెళ్ళియుండి రేమో.

లక్ష్మ—అట్లయిన మన మచ్చటికే పోవుదుము.

వసం—అట్లనే పోవచ్చునుగాని నాకొరకు సేవకుం డొకఁడు రావలయు.

వాఁడు వచ్చేనేమో చూచివచ్చెదను. (అని బైటికివచ్చును.)

చిహానందయోగి (బాదూల్ సింగుతో)

బాబా! బ్రాహ్మణుడు వచ్చుచున్నాఁడు (ప్రక్కకు పోవుదుము.

(అట్లు చేయుదురు.)

(ప్రవేశము—ఆనందుడు)

వసం—ఆనందా! విశేషము లేమి? అన్నియు సిద్ధము జేసితివా?

ఆనం—అన్నియు సిద్ధముజేసితిని. బండివాఁడును, శంకరుఁడును, తోట
 యొద్ద నాయుధపాఠులై తయారుగానున్నారు. చక్రవర్తియొద్ద
 నుండి పొందుగంగనాథుండు వచ్చియున్నాఁడు. మీ శిష్యయో
 యుత్తరములఁ దెచ్చినాడు. అతఁడు గోకులమఠములో జ్ఞానా
 సందస్వామి యను పేర నున్నాఁడు.

వసం—మంచిది. ఉత్తరము లాతనియొద్దనే యుండ నిమ్ము. రేపు
 చిత్తూరునందలి వార్తలాలకుంచి యాతఁడు ద్వీల్లికి వచ్చును.

నీవు పొమ్ము. (లక్ష్మణసింగు కడకువచ్చి) కుమారా! వారు తోటలోనికి వచ్చిరట. మన మచ్చటికిపోదము. (అని ప్రక్క-
తెరలోనికి బోదురు.)

చిదా—కుమారా! నీ రూరిబైట తోటలోనికి బోవుచున్నవారు. మన
ము పీరిని వెంబడించి పోదము. (అని యింకొక ప్రక్క-తెరలో
నికి బోదురు. చెట్లతెరి వ్రాలును.)

(ప్రవేశము:— వసంతభట్టు, లక్ష్మణసింగు.)

వసం—కుమారా! వారు వచ్చిరేమో చూచి వచ్చెదను. వారికంట
బడకుండ మీ రీ బుడిలో నెక్కుడు. (అని వెలుపలికి పోవును.)

లక్ష్మణ—హా! దైవమా! నిశాసంచార మెన్నుం డెరుంగిని నే నీ బ్రాహ్మ
ణుని మాటలునమ్మి సహచరసమేతుడై యున్న సీతని వెంట
నేకతంబ యేల వచ్చితిని? ఈతని రహస్యాలోచనలను జూ
డ నీతఁ డెద్దియేని కృత్రిమఁ దలపెట్టెనని స్పష్టమగుచున్నది.

(ప్రవేశము —వసంతభట్టు.)

లక్ష్మణ—

చ॥ పరులు, మదీయమస్తమును, బుప గ నుండిరి చక్రవర్తికి
సరగున నంచుఁ జెప్పి “తరుణంబున వారిని నేఁడె పట్టి భూ
వరుసకు నప్పగింత” మని బాలకుడ ననుఁ దెచ్చి చంప భూ
స్థుర! తలపెట్టితే యకట! సుతయు ద్రోహమటంచు నెంచవో!

వసం—నేను నిన్నిప్పుడు డిల్లీకి తైదీగో గొంపోవుచున్నాను. నీవు
పొరుషము గల రాజపురుషుండ వైతివేని నిన్ను నీవు గొప్పాడు
కొనుము. పారిపో నెంచితివా నీ ప్రాణంబులు దక్కవు. (అని
కత్తి జగిపించి లక్ష్మణసింగును పొడ బట్టుకొనును. వెంటనే

లక్ష్మణసింగును గత్తిదీయును. బుజినహన సిద్ధులైయుండును.
(అయుధిపాణు లయిన శౌకిరుండు ఆసుండుడు ప్రక్కన నుండును.)

చిదానుదయోగి (తెఱలో)

చ॥ త్వరపడు మోరుమార ! మనబాలకు లక్ష్మణసింగు సప్తభూ
సురుడు వసంతభట్టు మది సుతయు జంకక డిల్లికా సరా
సరిఁ గొనిపోవుచుండె నిక సత్వర మా రసపుత్రుఁ గావుమా

బాదూల్ సింగు (తెఱలో)

చ॥ నిలునిలు మోదురాత్మి ! కడుసీచపథస్థుడ! బుద్ధిలేదె ? ని
శ్చలత వధిప నెంచితివె ? జంకక లక్ష్మణసింగు నిప్పు నిగ్గ
(ప్రవేశించి)

బలి నిను దీకృపాణమునఁ బ్రవేశించుకు వసంతభట్టు ! స
త్కులమున నుద్భవించితివె ? క్రూర ! నిశాటుడ ! బ్రాహ్మణాధమా !
(అని వసంతభట్టును దిన్ని క్రొదబడవేయును. బుజినహను
సేవకులును బారిపోవుదురు.)

చిదా—

చ॥ కరుణ మొకితలేకె యుకాల్ ! ధరామరు జుపులూ వెసగ్గ
(బాదూల్ సింగు వసంతభట్టును జుపురు.)

లక్ష్మణ— (బాదూల్ సింగుకడకు వచ్చి)

క॥ అసనీనుడవో ! సరుడవో !

భవనములను నేలువిష్టుమూర్తివో ! పాతా

చ్చిపుడవో ! నాపాలిటిఁధా

తవో ! యిచ్చితవయ్య ! ప్రాణదాసము నాకు ॥

నేను కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా నిచ్చు నీ ఖడ్గరత్నంబును స్వీకరించుము. (అని బాదూల్ సింగునకు ఖడ్గంబిచ్చును)

బాదూల్—అయ్యా! నే నవరైనది రేపు దర్బారునందు మీకే విశదంబగును. మీ రీ రేయి మాతో వచ్చి చిదానందయోగి మఠంబున నిద్రించి రేపుకయంబున మీధవనంబున కేగుడు.

చిదా—(బాదూల్ సింగుకడకు వచ్చి) కుమారా! పాండు రంగనాథుండఁట, జ్ఞానానందస్వాములవా రనుపేర గోకుల మఠంబున నున్నవాడఁట, వసంతభట్టునకుఁ చక్రవర్తియొద్ద నుండి యుత్తరంబు లెవ్వియో తెచ్చినాడఁట. మనము వానిని గూడ నిర్మూలించి లేఖల సంగ్రహించుదము.

(అందఱు నిష్క్రమము.)

పంచమరంగము.

లక్ష్మణసింగు మహారాజా దర్బారు.

(ప్రవేశము:— లక్ష్మణసింగు, భీమసింగు, ప్రతాపసింగు, జయసింగు, అజేయసింగు, దుర్గసింగు, సమరసింహుడు, సాగరసింహుడు.)

లక్ష్మ— భీమసింగు మహారాజా! రసపుత్రశూరులారా! మనచిత్తూరు దుర్గంబుపైఁ జక్రవర్తి దండయాత్ర విషయమయి యథార్థ స్థితి నెఱుంగఁగోరి మిమ్ము సభకు రావించితిని. తద్విషయమై యావద్వృత్తాంతము నిన్నటిరాత్రి మాకు విశద మయినది. బాదూల్ సింగు గోరాసింగు లేలనో నేఁ డింకిను రాకుండిరి.

(ప్రవేశము):— గోరాసింగు, బాదూల్ సింగు, బంధితుఁ డైన పాండురంగనాథుండు.)

గోరా—రాజాగారూ! భీమసింగుమహారాజా!

ఉ॥ ఎవ్వని వత్సకుండని గ్రహించియు నుంచిరా కొల్వ వందు మీ
రెవ్వని వాక్కుమత్తుతిని నెప్పుడు గొప్పగఁ జెప్పుచుందురో
యవ్వసుధామరాంకమున కాతుర కాధిపుఁ డంపు లేఖలకా
దివ్వున జేస్తుచుం డితఁడు నిత్యము సయమివేషధారుడై!

ఈతండు పాండురంగనాథుని డాట. చక్రివర్తికడ నుండి కొన్ని
యుత్తరములను జెచ్చి వసంతభట్టున కొనుగుటకు జ్ఞానానందులనా
రను పేరుతో గోకులమఠంబున నుండి నిన్ను రేయి మాచే బట్టు
వడెను.

భీమ— (పాండురంగనాథుని జూచి) నీ విందులకే ముఖమెదవు?

పాండు—అయ్యా! నేను మీ కెట్టి ప్రత్యుత్తరంబును జెప్పను. మీ
యిష్టము వచ్చినట్లు జేయుడు.

భీమ— గోరాసింగీ! అయిన వీనిని దత్తణము తాగాకుఁబంపుము.
గోరాసింగీ! వసంతభట్టివాఁడనుటకు సందియము బాడము
చున్నది.

గోరా— మహారాజా! ఆవసంతభట్టింతటివాఁడనుట కీయిత్తరంబులే
సాక్ష్యంబులు. (అని యుత్తరము లిచ్చును.)

భీమ— (ఉత్తరమును బుచ్చుకొని) ప్రతాపసింగీ! యీయుత్తరముఁ
జదువుము.

ప్రతాప— (ఉత్తరముఁ బుచ్చుకొని)

డిల్లీ షాదుషా యల్లాయుద్దీనుఁడు ప్రియ మిత్రుండగు వసంత
భట్టనకు వ్రాయుసంగతులు. నాడు నీతో నేనుకపటకలహము
గల్గించుకొని నిన్నుఁ జెఱసాలయ్యెదమంచి ముఖ విముక్తుని

జేయు టాదిగా. గలుగు విషయము లింతవరకు నేరికినిదెలియ
వు. నీపురాజపుత్రులయొద్ద జేరి వారి నెఱ్ఱెనః గను బ్రాముటకు
సకలప్రయత్నంబుల. జేయు చున్నానని చారులచే విని చాల
సంతోషించినాను. మఱియు జిహ్వాబుడిండుయాత్రవిషయ మై
యసత్యంబనివారికి నెక్కి చెప్పి వాగలేమరియుండు నట్లొనగ్గు
నలయు నీపు లక్ష్మణసింగురాజును మోసపుచ్చి డిల్లీకిఁబెడి
గాఁ గీసికొనివచ్చుటకు నుద్యమించుచుంటివని దెలిసినది. సాధ్య
మైనంతవర కాతనిని జీనముతోనే తీసికొని రావలయు.

ఇట్లు నీమిత్రుఁడు,
అల్లాయుద్దీనుఁడు.

లక్ష్మ— ఓమసింగుమహారాజా! రసపుత్రశూరులారా ! పసంతభట్టు
మనకొల్వసఁ బలుటక్కరియై సర్దింపు కితన నున మంతాడ
టివాడని గృహింపలేకయుంటిమిగాని నిన్నరాత్రి

నీ “మర్దార్యుడగుచు బాదూలుసిం గిట కొండ

తీనిఁ గూడు గుట్రికై యనిశ”మంచు

“నిన్ను ద్రొచియుఁ దల క్రిన్నసఁ జక్కన

క్షితిని బంపుదురు కానుకగ”ననుచు

నన్నుఁగొంపోయి యానశిలేయి నెక్కినిఁ

జెఱఁబట్టి డిల్లీకినరుగఁ గోరి

శకటంబు నెక్కించి సరగునఁ గొంపోవ

సాగుచోగత్తి హస్తమునఁ బూని

తే॥ గీ॥ నేను దప్పించుకొనఁ బ్రియత్నించునపుడు

నాదుప్రాణంబు లపహరింపం గడంగ

ఖడ్గ మెత్తిన యంతలో ఘనుఁ డొకఁడు

వచ్చి యాతనిఁ జంపి కాపాడె నన్ను

అట్లు నాకు ప్రాణదానం బొసంగిన మహాత్ముఁ డెవ్వఁడోగదా!
బాదూల్—(లేచి)

ఉ॥ మోస మొసర్చి మిమ్ముఁ గొనబోవఁగడంగిన బ్రాహ్మణాధముఁ
భూసుర వేషధారి నగు పోల చియంబున దిగ్విమోఘుగా
గాసిల జేసి కత్తికెరఁగా నెనఁగించినవాడ నీనె మీ
రాసమయంబున దొనఁగి నట్టి కృపాగా మిదే ధరాధిపా!!

భీమ—(లేచి, బాదూల్ నుగించు నొగిలిచుకొని)

శా. నానాభాగుల గర్భుఁబ్రామి, మనరాణాగారిని బట్టి యా
భూనాథాధముపాలి నీపి కిడు సమ్మోదాబుఁ కేకూర్పుగా
హీనాత్మా చిలపెట్టి కట్టిఖలు నాపుష్పసుగు జువీ, యీ
రాణావశము నిల్వఁ బెట్టివె పుమానా! నీవు శౌర్యోద్యత్తి॥

అని విచిత్రోక్తిఁ జూచి మరల మెడలో వేయును.

లక్ష్మ—భీమసింగుమహాగాహ! సభికులారా! ఈయత్తరింబులను బట్టి
విచారించ తప్పక యల్లాయుద్ధీనుండు మన చిత్తూరుదుర్గంబుపై
దాడివెడలుట నిశ్చయ మని దోచుచున్నది. దీనికి దగు ప్రతి
కృత్యం బేమై యుండును?

భీమ—లక్ష్మణసింగీ! ప్రతికృత్యం బేమియున్నది? తురుష్కనాథుండు మన
దుర్గంబున నశివజులకొన నసమర్థుడగునట్లు దుర్గపరివేష్టితం
బగు పరిఖలను శత్రుహృచ్చేదనంబు లగున ట్టానర్పవలయు.
గోపురప్రాకారాట్టాలకంబులను బ్రతిపక్షనిచ్చేదితంబులగునట్లు
బలపటచవలయును. చతురంగబలాబుల నెల్లను యుద్ధంబున
కాయ త్రపటచవలయును.

గోరా—రాణాగారూ! అయల్లాయుద్ధీనుండు సకల వైశ్యసంధాన
సమేతుండై

సీ॥ గగనప్రచుచితాగ్రసమేత ధాత్రీధ

రముల మిక్కిలి ప్రయాసమున దాటి

క్రాగసత్వవిహర ఘోరమా దుర్గమా

రిణ్యభూములను ధైర్యమున దాటి

భీకరధ్వాసహృద్భకరాంబుధితుల్య

కూలకషము లనలీల దాటి

తీవ్రా శుకవ్యాఘ్రదీప్త విసేరసై

కత తిలంబుల మహాగ్రతను దాటి;

తే॥ గీ॥ అమరదుస్సాధ్యమైన దుర్గమును నిశిత

ఘోరిత ప్రవిద్యా క్రదక్షు లగు రసకు

మహామాతృభూమి యగు చిహ్నమిదర్గ

రాజమును ముట్టించి దుప్పలు పు సెజము॥

జయసింగు—ధాత్రీధవాగ్రణీ! గోరాసింగు నిశ్చలించిన విధంబున

నా తురుష్కనామంబు చిహ్నమిదర్గంబును ముట్టించి నసమ

గ్ధుండను మాట నిక్కువగు. కాక యాతడే మార్గమధ్యాగ

తాబులై యనితరోపాయసాధ్యంబు లగు నాటంకంబులను ల

క్ష్యముజేయక దాడి వెడలినయెడల మొట్టమొదట రాజపుత్ర

స్థానంబున కీశాన్యప్రదేశ సంరక్షణకరంబు లగు “నాలివార్

భర్తపురి” దుర్గంబుల గడచికదా రావలయును.

ప్రతాప—రసపుత్రకౌతలాధ్యక్షాగ్రణీ! యిపుడో ణీశుం డగు నల్లాయుదీ
నుండు.

మ॥ సకలారణ్యనదీమపీ-ధరభయాశ్చర్యప్రదక్షోణి ను

త్సుక మొప్పరిగి దాటి దేవగిరినాథుం డేలు దుర్గంబు భం

గ కృతంబుం దగి జేసి నింక మనసుర్గశ్రేష్ఠముం బట్ట పై

నిక సంఘంబులతోడ దాడి వెడలు నిక్కుమ్ము ముమ్మాటికి॥

సమరసింహుడు—భూధవచంద్రమా! ప్రతాపసింగు వాచుగ్విస
 ట్లాతం డాల్యారు భర్తపురి దుర్గంబులఁ జూచినను, వీరాధి
 పీర వాస్తవ్య పాత్రంబులగు జయపురి ధోల్ పురి దుర్గరాజు
 బుల స్వాధీనం బొనరించుకొని ప్రాణములతో నచ్చుట యస
 త్యము.

దుర్గసింగు—రాజాగారి!

నీ॥ వడి దేవగిరికోట స్వాధీన మొనరించి

కొన గడంగు నపు స కొంతసేస

క్షిల్లినగరముపై క్షికోన్న మొగలాయి

కోట్ల జూచుచుచో కొంతసేస

తనవైన దిరుగెబడిన తురుష్కులఘోర

సంతతు లొచుచో గొంతసేస

అవనిధనులను బాదాకా తులను వేయఁ

గోరి జూచుచుచో గొంతసేస

తే॥ గీ॥ ఇట్లు నిజసైన్యసంఘంబు లెల్ల సంగ

రంబు లందునఁ గోల్పోయి పంబుదిక్కి

దుష్టులుండెన తురకి నాధుని పేగ

వచ్చి చిత్తూరు ముట్టడింపఁ గలరాజు?॥

సాగరిసింహుడు—భూపాలచూడామణి! విజయహితశేషింబులగుస్వల్ప
 పై న్యంబులతో నెల్లాయుద్ధీచుండు న్యైక్తి పరిశక్తుల సహిం
 వక ధైర్యంబునఁ జిత్తూరుదగ్గరంబుపై దాడివెడలుట ముమ్మా
 టికి నసత్యంబు. అట్లుగాక యతఁడు మార్గమధ్యంబు నడిచి
 దుస్తరకార్యంబుల నెల్ల నిర్వహించుకొనియో లేక శైలంబు
 నదీ ప్రదేశంబుల దాటియో కొంతవఱ కేతించినచుచిత్తూరున
 కు త్తరంబున నుండు ఫీరభూమిని గడిచి రావలయును. అచ్చటి
 దుర్గంబులఁ జూచుట కల్ల అట్లుగాక యతఁడారావలీపర్వత

పంక్తికిని బీరప్రదేశంబునకు మధ్యనుండు గిరిగహనమార్గం
బులనుండిరా నుంకిచిన దత్తాంతివాస్తవ్యులగుభిల్లవర్గ బుల
నిర్మూలించి నచ్చుట దుర్లభంబు.

బాదూల్—క్షోణీతలాధిపా !

శా॥ అక్షిణోగ్రతరప్రతాపమున జన్యత్కృతిలంబము శ
త్రుక్షోణీవగర్వభంజనమథుల్ సూర్యసంశోభవా
ధ్యక్షశ్రేణి యటంచు స్లేచ్ఛవసుధాధత్యుంజెలుగుగదా
కక్షంబూనియు నాత డింక మనదుర్గప్రాంతముం జేరునే!

ఒకవేళ నామూర్ఖు డిత్యాశాయ త్తచిత్తుడై చిత్తారుదుర్గం
బును ముట్టించినను దురుష్కుడై నికులు

సీ॥ జలరాశితుల్యమై శత్రుహృద్యేద్యమై
పొంగారుపరిఖను బూష్ణుఁ గలరె?

యతివిశాలంబు లై యభ్రంకిమంబునా
ప్రాకారములను గూల్చుఁ గలరాక్కో?

బుధజననిర్మిత భూమ్యంతః రహస్య
మార్గంబులను గ్రహించగల రాక్కో?

ప్రజ్వలల్లు రసపుత్ర శరాగ్నియగు ధ
స్త్రీభూతములుగాకి చెలరెఁ గలరె?

శే॥ గీ॥ కాన భయ మేల మన కింతః గ్రాలునుతులఁ
గనడె చిత్తారుపురలక్ష్మీ? కిదనమునకు
సన్వసిద్ధులమై శత్రుసైన్యసంఘ
ములను గెల్వంగ యత్నముల్ సలుపవలయు॥

అజేయసింగు:—

రాజేంద్రా! బాదూల్ సింగు చెప్పిన ప్రకార మా యల్లాయు
దీనుడు మనపై దాడి పెడల కుండుట యసత్యంబు. ఒకవేళ సాహసించి

వచ్చినను మన దుర్గుణును స్వాధీనపఱచుకొనునని కలలోనైతఁ
దలంప వలదా.

(ప్రవేశము—చిదానందయోగి)

చిదా—మహారాజాగారు! భీమసింగుమహారాజాగారు! రాజపుత్ర
యోధులారా!

చం॥ బవరము నాయ వచ్చె నిపునాథిపతిరంగము లేకమై మహా
రవమున నచ్చుచుండెడిదిఁ బ్రజ్ఞలు పలుకుటకాదు వారి నా
పవళమి నిూర లివ్విధిని పృథులకై వడి మిన్నకుండిన
సవరకుఁ జేటుకాలమునఁ బులిలు వారలు నిష్ఫలంబుగన్॥

మ॥ (పంచపాద)

కరివాలమును జేతఁ బట్టినది సుగ్రామస్థలికా దోర్బలా
కరుణా సత్పుత్ర రూపుమాపుటకు నైకాదే విచారింపగన్
ధరణీపాలును దేశరక్షణకు ముక్ సంగ్రామరంగంబు లం
దురకా; శుల నోడఁజేస జయము బొందంగి లే దొక్కొ— మీ
కరవాలములు నిష్క్రియబుచ్చి నిపులకాఖండించలే లేనొకో॥

మీరు లండలురు సమరసిద్ధులై యుండివలయును. చిక్కినర్థి
సకల సైన్యములతోఁ జిక్కుచుపై దాడివేసలి నామ.

(ప్రవేశము—సేనకుండు)

మహారాజా! ఎవఁడో తురకవాఁడొనిండు వచ్చియున్నాడు.
భీమ—తురకవాఁడు వచ్చియుండెనా? త్వరలో నాతనిగొనిరమ్ము.

(ప్రవేశము—తురకవాఁడు.)

తురక—భీమసింగు మహారాజా! లల్లాయదీను షాదుషాగారు
మీతోఁ గొన్నిమాటలు చెప్పి మిని నన్ను బంపెను.

భీమ—మంచిది. అయిన వారిప్పు డెచ్చట నున్నారు.
తురక—ఈపురికి సుమారు పదునైదు క్రోసుల దూరంబులో నున్న
వారు.

భీమ—రసపుత్రశూరులారా! విడిచిరా యల్లాయుద్ధీనుండు మనపై
దాడివెడలి వచ్చినాడట.

గోరాసింగు—రాజేంద్రా! యల్లాయుద్ధీనుండు డశేషసైన్యసమేతుడై
రానిండు.

సీ॥ రిపునైన్యరక్త వాల్మీధియ మూ దరిశిన్దై
రిప్పున నే సంచరించు వాడ
పంచ మహాపాపవంతులై రిప్పును
దండధనుడై చెండు వాడ
బ్రతిపడు కాలసర్పనాతములను బ
క్షింహుడనై పథియించు వాడ

గరినాహిత్రవ్రాతగాఢాంధకారంబు
భానుండ పైరూపు బావువాడ

తే॥ గీ॥ సుదియంబే నిశితశస్త్రంబు బూని
శాస్త్రవాసకములు భయాశ్చర్య చిత్తు
తై నియంధముల వీడి యతిరయమున
బానిపోవంగి జేతునే బార్ధి వేంద్ర॥

జయసింగు—క్షోణీధ వేంద్రా! రిపుక్షాతలాధ్యక్షాధముండైన యల్ల
యుద్ధీనుండు సకలాక్షాహిణీ సమేతుడై బెదురులేకకదనంబున
కరుచేరినిండు. రాజపుత్రయోధవీరులచే రువ్వంబడిన శిలాప్ర
వర్ష ఘాతంబులనుండియు శరాగ్నిజ్వాలలనుండియు బ్రతికి
యుండినగాదా దుర్గుంటను స్వాధీనంబొనరించుకొనుట!

ప్రతాప—ధరాతలాధిపా! తురుష్క-నాసూప యవన, పారశీక, తు
రుష్క, మేచ్చ సేనలతోఁ గోటరు ముట్టఁజింప నిండు. నేను
మత్తె నైన్యసమేతుండ వై

క॥ అక్షీణబలంబున జ

న్యక్షిణితలాంబు సామ నాపర్వమాలఁ

శిక్షితులను జేసెద నిం

లాక్షుని వలె నుగ్రసగార్థివై సత్వరమే.

సమరసింహుడు—రాజాగ్రణీ! తురుష్క-ధిపుంస సరగున నరుదేరు
నుగా! తురుష్క-లు చంద్రవర్ష లని యూచుచున్నాడు సహ
యభూతుడై సంగరంబునకు విచ్చేసెను సతీ నిస్త్రుదప్ర
తాపంబున నాచంద్రవర్షులను బుద్ధసమేతుంబుగాఁ బరా
భూతులఁ జేసెదను.

దుర్గసింగు—రాజపుత్రాధిపా! తురుష్క-నాసూప యుద్ధంబునకు
రానిండు.

ఉ॥ బాకునఁ గుమ్మెదఁ రిపుల ప్రచ్చేన మత్తరవాలధారఁ బ
ద్మాకర మందు మత్తగజ మాతురతా బడి వే మృణాళముల్
భీకరలీలఁ దుండెములఁ బ్రీతిని జేయు గతిని నరుష్కులఁ
డికొని మస్తముల్ దునిమి నేఁ జిరియించెద సంగరంబున॥

సాగరసింహుడు— రాజపుత్రాధిపాగ్రణీ ! తురుష్క-సైన్యవార్ధిత
రంగంబు లేకమై చిత్తూరుపై పొరలి రానిండు. నిముషమా
త్రంబున మత్ప్రతాపభీకర ప్రభాకీలలచేఁ దురుష్క-సైన్య
ప్రతాపంబును నామమాత్రావశేషం బొనరించెద.

బాదూల్—రాజపుత్రభూపాలచూడామణీ! ముష్క-రాధ్యక్షుం డగు
నాతురుష్క-క్షితితలాధ్యక్షుండు స్వపక్షవిపక్షప్రతాపదక్షతా

భేదంబుగ్రహింపక సుక్షాత్రియాసీకంబులపైఁ గతుం బూని సక
లాక్షాహిణీసమేతుండై జన్మతోఁగీసలంబునఁ బ్రత్యక్షంబు
గానిండు.

సీ॥ దుర్మార్గమతులైన తురకాధములఁ బ్రే
సిహులు గై వడిఁ బుచ్చువాడ
రణకుతూహలుకా తురకపై న్యముల లంఘ
జచ్చర పిడుగునై చెలఁగు వాడ
బోరున నెదురై నముష్కరాధము లంఘ
బ్రహ్మనలము భంగి గగులు వాడ
మృత్యుదేవతఁబోలె మ్రేచ్చునై నీకు లంఘ
జేరి దిగ్భ్రమ నున్న కీయువాడ

తే॥ గీ॥ కదనకేళిని నిశిత ఖడ్గమునుబూని
జెగఁబడి రిపుల మస్తముల్ ప్రెళ్ళివేసి
సంగరాంబుధి నీదియు భంగిపఱతు
పామపా భీతచిత్తుడై వడ్డంగి॥

అజితసింగు— నృపాలతిలకిమా ! శాత్రవాసీకంబులు చిత్తుగును
ముట్టడించిన నేమి? ద్వాదశార్కులాబోలుమాభ్రాతృద్వాదక
ప్రభాకీలలఁబడి శత్రుక్షమాధీశుగను నుత్తరఁబ్రహ్మవచ్చినగదా
దుర్గలక్ష్మిని స్వాధీనం బొనర్చుకొనుట!

చిదానందయోగి— రసపుత్ర భూమండలాధిపా! యా తురుష్కశుం
డాంబులు మండితాఖండభూతులగు ప్రచండమార్తాండున
శోభ్యులపై దండువెడలిననేమి ?

సీ॥ రణవనీస్థలిని గోరాసింగ మార్చిన
యవనమదేభంబు లవనిఁ బడవె ?

బాదూల్ కరింద్రంబు పృథనభూమినిఁ జొచ్చు

దూరకమృణాళముల్ దూలిపోవె ?

దుర్గశాద్దులంబు గురమునఁ జెల రేగఁ

బాహీక మృగముల్ బహు లిడవె ?

ఉగ్రప్రతాపసూర్యుని శరాగ్నిని మ్లేచ్చ

పైశ్యశలభతతుల్ సమసి పోవె ?

శే॥ గీ॥ చక్రినర్తియెగాదు భూచక్రి మేలు

కమలనాభుండు వచ్చి సంగరమొనర్చు

భంగబుత్తురుమీర లెభ్యంగి చక్రి

వర్తి చిహ్నము దుర్గంబు బట్టలను ?

భీమ— (తురుష్కుని హాకిఁ దిరిగి) తురుష్కునాయకా ! అల్లాయుద్ధి
చుండేమని చెప్పుమనెను ?

తురక— మహారాజా ! చక్రివర్తి గారు మీలో నిట్లుఁ జెప్పుమనెను.

“ ఏల మీరు వృధాజనవిదానముఁ జేసికొనెదరు ? మాకు బాదా
క్రాంతిలై కప్పము నిచ్చుచట్టాడబడిరేని దుర్గంబును ముట్ట
డింపకయే పోవుదుము. అట్లాడబడిరేని మీ దుర్గంబును
నిర్మూలించి మహారాష్ట్రులను బోలె మిమ్ముఁబాదాక్రాంతిలఁ
జేసికొనెదను. ”

భీమ— (కోపముతో) ఏమి ! చక్రివర్తికిఁ బాదాక్రాంతిఁడను
గావలెనుగా ?

సీ॥ పృథయదావానల జ్వాలావృతోగ్రసం

గ్రామసంచార శంకరనిభుండ

దారుణారాతి ఘోరారణ్యసముద్రగ్ర

పటుతరచటల వైశ్యానరుండ

సమరకాంతారసంచర భీకరారి మ

త్రేభసంహార సింహేంద్రనిభుడ
సమదగర్వోన్మత్త శాత్రవకుంభిని

ధరగర్వభంజన సురవరుండ

తే॥ గీ॥ నిట్టి రవికులశ్రేష్ఠుడ గట్టి యుయి

తురకనాసిక కోడి చిత్తూరు నందు

మానధనమును గోల్పోయి హీనమతిని

కప్పుమును గట్టువాడ నా యొప్పినముగ ॥

అల్లాయుద్ధీనుండు మద్యపానమదమాంసప్రమత్తుడై

సీ॥ సుక్షుత్రియులు తాను జుల్కపగా జూచు

పుడమి వేలుపులుంచు ముగసినాడ్డా

మాతోడ రణకేళి మానినమణులతో

సరసమాడుట యగు నరసినాడ్డా

మారణభేరుల భూరిశబ్దములు

వాద్యంబు లని పొరబాగు వడెనా

మాకోట బట్టుట మఱి దేవగిరికోట

బట్టుట యగుచు విభ్రమమువడెను;

తే॥ గీ॥ దర్పమున జిత్రోడ్ కోటపై దాడివెడల

గడగి వచ్చునో పొడగనుగాత మత్స్య

తాపభీకరశౌర్యాన్ని దశదిశలను

బ్రజ్జ్వలిల్లగ వేగమే భండనమున॥

తురుష్క—అయ్యా! ఏల యీప్రల్లదగములు! తురుష్కనాథుం

డమితకోపస్వభావుండై వచ్చిన వారింప మీరసమర్థులు. నా

మాట లాలించి యాతనితో సంధియొనరించుకొనుడు.

భీమ— తురుష్కనాథుండు రానీ! పురహరగరుడగమనసరసీరుహ

సనుసురవరామర ప్రభువు లందఱు దురమున కరుదేరనీ!

ఉ॥ దారుణఖడ్గత్నముల దాల్చి రయంబున మేన నెత్తురుల్
పాటుచు నున్నమట్టునకు భండనభూమిని బోరునార లే
తీరున భీతచిత్తులయి తేజమువీడి నిరాశబూని చి
త్తురుపురంబునఁ రిపుల దూరగ నిత్తురొ రాజపుత్రకుల్.

నీవు మీఘాదుపాత్రో నిద్రియే చెప్పుము.

తురక—చిత్తము. (నిష్క్రమము)

భీమ— పతంగవరకులవీరులారా! మీమీవిక్రమములఁ జూపఁబోవు
సమయం బాసన్నం బయినది.

సీ॥ ఎన్నెన్నపున్నెంబు లేర్పడఁజేసి యే
పుణ్యసీమను మీరుబుట్టినారా ?

నేత్రోత్సవమొనర్చు గోత్రమహాదణ్య
పుణ్యనదులకు నెద్ది పుట్టినిల్లు ?

సకలకళాధాము లకలుకముగఁ గాంచ
నేభూమినోము శలిం చె మించి ?

యెల్ల సస్యంబులఁ గొల్లలఁగా నిడి
యేమాతమమ్ము బోషి ముచ్చుడె ?

తే॥ గీ॥ అట్టి రసపుత్రభూమి హితార్థ మాజఁ
గఱకుతునికలతోఁ బోలి త్వత్కృతిన
బాట్రదోలియు స్వాతంత్ర్యపరులగుటకు
సాయశక్తులఁ గడగుడే శౌర్యమొప్పు॥

మఱియు

కం॥ చిత్తురు రాజ్యలక్ష్మినిఁ
జత్తమునం దిడియు దురముఁ జేయుషమిరల్

బిత్తరి పాఱకుడి మదో

నృత్తులఁ దుగకాధములను మార్కొను వేళికి.

గోరా—

ఉ॥ ఆరయ దోయజాప్తకుల ము దుదయించియు నెల్లవిద్యలక
నేరిచి సుప్రతాపగుణసీరధులంచును బేరునొంది చి
త్తూరురమాహితార్థ మయి భూర్తులమై తలలూడిపోయినన్
బోదుదు మయ్య మొండెములఁ బూని రిణబున భూధ వేంద్రమా॥

బాదూల్— రాజేంద్రా!

ఉ॥ చచ్చిన యుద్ధమందు బడిచచ్చుట రయిండెను లేక మ్లేచ్చులక
వచ్చుఁ గడంగి సత్వరమె పాఱగ దోలుట నొండెగాని వె
న్నిచ్చియుఁ బాటువారిమె ! మహేశ్వరు ధీరత శూలపాణియై
వచ్చిన, దేశరక్షణకు పాదుషకీర్తులు రిత్తబుత్తుమే?॥

భీమ— గోరాసింగీ ! నీవు సర్వనైస్యోబులను యుద్ధింబునకు సిద్ధ
ము జేయము. సభికులారా ! కాల మతిక్రమించినది. ఇంకఁ
గొల్వు ముగింతము.

ర స పు త్ర క ద న ము.

తృ తీ యా ౧ క ము.

—* పృథమరంగము. చిహ్నాదుకోట ముట్టడి *—

(ప్రవేశము) కోటపైని రసపుత్రపీరులు-క్రింద తురుష్కసేనలు:—

(ప్రవేశము) రహిమానుఖాను, అల్లాయుద్దీనుడు:—

రహి—మహాప్రభూ ! రసపుత్రపీరుల జయించి దుర్గమును వశపఱచుకొనుట దుష్కరము. రాజపుత్రయోధులచే బ్రయోగింపఁబడిన తాతిగుడ్లవలనను, బాణముల వలనను, సలసలకాగుచున్న సూనెవలనను మనసైన్యము మూఁడుపాళ్ళు సమసినది. ఇంకొక్కపాలు మిగిలియున్నది. సైన్యములన్నియుఁ గూడి యారు నెలలనుంచి ప్రయత్నించినను కోటను బట్టుకొననసమర్థులయినవి. ఇప్పుడు కొద్దిసైన్యముతోఁ గోటను బట్టుటకల్గె. కావున మఱి మనశీలీకి బోవుట యుక్తము.

అల్లా—అరేరే! ముట్టడిమాని పోవుదమా? ఎంతమాట లాడితివి? వ్యర్థముగా వచ్చినదానిని మఱి పోయిన బాగుండదు కావున నీవా రసపుత్రులచాలి కరిగి పద్మినీదేవిని జక్రవర్తికి నర్పించిన కోటముట్టడి మానిపోవునని చెప్పుము.

రహి—వా రందుల కంగీకరించకున్న

అల్లా—పోని యాపె నెక్కసారి చూపించినను సరే. ముట్టడి మాని పోవు నని చెప్పుము.

రహి—అందులకు సంగీకరించనివో

అల్లా—దాని కయిష్టపడినేని కోటను బాడొనర్చి వాని స్వతంత్రత
జేకొను నని జెప్పము.

(రహిమాన్, అల్లాయుద్దీన్, తురుష్కునైన్యము నిష్క్రమము.)

(ప్రవేశము) భీమసింగు, గోరాసింగు, బాదూల్ సింగు, ప్రతాపసింగు,
దర్గ సింగు, జయసింగు, సమరసింహుడు, అజేయసింగు, సాగరసింగు.
భీమ—గోరాసింగీ! తురుష్కునైన్యములు కోటముట్టడి మానుటకు
గతంబేమి?

గోరా—మహారాజా! కారణం బేమియుండును. మనధాటికి నోర్వ
జాలకయే.

(ప్రవేశము సేవకుండు.)

మహారాజా! యెవరో తుర్రోవాడు మీకు సందేశంబు దెచ్చి
నాడు.

భీమ—ఏమీ! తురుష్కుండు సందేశము దెచ్చినాడా! సత్వర
మాతని దోడ్కొనిరమ్ము.

(సేవకుండు నిష్క్రమము)

(ప్రవేశము) రహిమాసుఖాను భీమసింగునకు సలా మొనరించి

రహి—భీమసింగు మహారాజా! అల్లాయుద్దీను చక్రవర్తిగారు మీకు
రాయభారము బంపినారు.

భీమ—ఏమీ! చక్రవర్తి రాయభారంబు బంపెనుగా!

గోరా—అవు నాతని కందిన జుట్టును, నందకుండిన గొళ్ళునుగదా.

ప్రతా—ఇంతటి పౌరుషవంతుడైన యాతండు దర్గంబును ముట్టజిం
పసల?

దుర్గ—ముట్టడింపకేమి! యాతనికి మనోగర్వాంధకారము కన్నుల
కెగదట్టినది గదా.

బాదూల్—ఆకుటిలుండు సరియైనరాయభారము. బంపునని నాకుఁ
దోచదు.

జయ—ఆ మూర్ఖునిచర్య యిట్లయే కాబోలు. మీయుమన్నెలుంగక
కిన్నన శత్రువులపై వచ్చుటయు వానిని జయింప నశక్తుండైన
రాయభారంబులఁ బంపుటయు.

సమర్థ—సంగరకాలమధ్యమున రాయభారులఁ బంపుట శూరజన
లక్షణంబని యాతఁ డె చియూసను.

అజేయ—కాకున్నఁ దురుష్కులేడ! నిశపుత్రుల జయము లేడ!

సాగర—పాపమాబుద్ధిహీనుండు దురాశదుఃఖచాయకంబని యెఱుంగ
లేదు కాబోలు.

భీమ—రసపుత్రపీడులారా! యేల మీ పవృధాభాషణములు. రాయ
భారం బేమని పంపెనో తెలుసుకొందము. (కహిమాను'వంక
తిరిగి) మీచక్రవర్తిరాయభారం బేమని పంపెను?

రహి—మహారాజా! తనకు మీహాయి నేమియు ద్వేషములే దనియుఁ
బద్ధినీడవిని దన కర్పించినఁ గోటముట్టడి మాని పోవువాడ
ననియు

భీమ—(క్రోధముతో)

శా॥ ఓరీ! మ్రేచ్చకులాభిబాడబమ! గర్వోస్తత్త సంప్రాప్త! దు
ర్వారోగ్రప్రకటపృతాపవిభు భార్యారత్నమం గోరెగా?|
మీరాజాధమచక్రివర్తి; పురలక్ష్మిగా బట్ట నుంకించియున్
భీరాత్ముం డయి రాజపుత్రుల శరాన్నిం దప్పుడొ టాప్పునే?||

గోరా—ఉ॥ కాదులుగూయసాగితివిగా? తురకాధమ! దుర్మదాంధుడ

వీరపతినితామఃని వెంబడి చేకొని పోవ నెంచనే?

ధీరత నిట్టి వార్తలను చెచ్చితె? వానిఁగాదు, నీకునే.

గోరి యొసంగుచుంటి నిదె కొన్ను ముదంబున మృత్యుకన్యకన్॥

జయ—ఓరీ కలుషభాషణా! నీనాలుకను వేరుచీలికలుగా సరికినను
బాపంబులేదు సుమా.

ప్రతా—కం॥ ఏలా దుర్మతి! వచ్చితి

ఏలాటి కఠోరవార్త లియ్యెడఁ జెప్పన్?

జాలు నిక నిన్ను మత్తగ

వాలంబున భూవనిలకు బలినిత్తు వెసన్॥

సమర—రాజా! సుశయంబేల? ఈమర్కన్యని సతప్రాణుని జేసెదను.

దుర్గ—కం॥ భయ మొక్కింతయు లేకయె

రయమున నీవార్త నిటుల రాఁ చెచ్చితె! ని

న్ను యమునిఁ జేర్తు నిపుడు సం

దియ వికఁ బడబోకు దుర్మతీ మూఢాత్మా॥

అజేయసింగ్—ఇంకను ఏని బ్రాణములతోనుంచితిరా?

బాదూల్—

కా! హిందూ రాజ్యరమాలలామనుతులన్, హేయంబుగా దాస్య మం

దుందృప్తిబడఁద్రోసి దుష్కృతములన్ భూర్తుండునై చేయు నా

నిందాన్లుండు తురుష్కనాథుకడ దుర్నితుండవై చేరి యీ

సందేహమును చెచ్చినాడవుర? నీచా! కాలునిం జేర్తునిన్॥

సాగర—ఒకవేళ నారాజ్యంధకారుం డిట్టి కుటిలసందేశంబుఁ బాపి

నందులకేమి గాని, తగునునని ధైర్యంబునఁ చెచ్చిన సీతల వేయి

ప్రక్కలఁ జేయకుండుట యిత్తిజిదోషంబని నిశ్చయంబైనది.

భీమ— ఉ॥ దుర్గము బట్టనెంచెగద దోర్బలశాలునిభంగి బొంగి స
 న్నార్దధురీణులైన మము మార్గొని దుర్గముఁ బట్టలేడె? దు
 ర్నార్దధు, చక్రవర్తి; పలుమాటలిఁకేలనుపొమ్ముపొమ్ము నిన్
 దుర్గతి పాటొనర్చినను దోసముగ్గును మాతవౌటచే॥
 శూరాగ్రేసరులారా! మనమితఁడూషించవలసినదేమియున్నది
 ఈతఁడు తనసేనకాధగ్గు బనుసరించినాడు. (రహిమానువం
 కడిగి) రాయభారము సవిస్తరిముగాఁ జెప్పుము.

రహి—మహారాజా! అందులకు మీరంగీకరింపనిచో మీదుర్గంబును
 భగ్గుం బొనరించువాడనని చెప్పుమనెను.

భీమ— నీవు మీచక్రవర్తి యుద్ధకు పుత్రుల పోలు, యివ్విధంబునఁ
 జెప్పుము.

సీ అజన్మమరణంబు నాహవకేళియే
 యన్నపానములు మా కగునటనుము
 దుష్టులశిక్షించి శిష్టులగాచుట
 నీతకంకణము ముంజేలి కనుము
 మానాభిమానకు ల్ మాతాపితలుపౌరు
 షము ధైర్యమును సహజంబులనుము
 నిత్యసత్యముమాకు నియమంబుధర్మమే
 మార్గంబు కూర దుర్మార్గ యనుము
 తే॥ గీ॥ మానవంతుడైన యెడల మాటులుడిగి
 కత్తి బట్టియు మాంశోడఁ గదనమందుఁ
 బోలి యశమును గొంచు మోమూర్చిత
 మ్రేచ్చకులపాంసనాథమ! తుచ్చ! యనుము॥

రహి— మహారాజా! యింకొక సంగతి కద్దు. అట్లుగాక మీరాపె
 నాతనికిఁ జూపించిననుసరే యతఁడు కోటమట్టడి మానిపో

పును, అందులకు సంగీకరింప గేని మీకోటను నిర్మూలించుట నిశ్చయము.

భీమ — ర స పు త్ర శూరులారా! యిందులకు మీ రేమనియెదరు?

గోరా — ఇందుల కాపె యనుకూలించినసగే

జయ — ఆమె యిందుల కంగీకరించుటకల్ల

ప్రతా — ఆపతివ్రతాశిరోమణి తనపవిత్రగాత్రమును తురుష్కు-
ధాత్రీధపునికి జూపు ననుమాట యసత్యము.

సమర — ఆమె యాకృత్యంబున కాయ త్రపడునని కలలో నైనదలం
పవలదు.

దుర్గ — ఆపవిత్రచరిత్రయేడ! యీముష్కరాధిముఖి దనదివ్యసుం
దరాకారంబుఁ జూపించు లేడ!

అశ్వేయ — ఆమె ప్రాణత్యాగంబునకైన సంగీకరించునుగాని యిట్టి
నీచకృత్యంబున కొడంబడదు.

బాదూల్ — పద్మినీదేవి యందుల కిష్టపడుననియా మీయభిప్ర
యము.

సాగర — తురుష్కులనామంబైన విననొల్లని యాపతివ్రతాశిరోమణి
యిట్టి కార్యంబున కనుకూలించుటకల్ల.

భీమ — (ఆలోచించి) రహిమానుఖానుఖో

సీపుపోయి రేపుదయంబునఁ జక్కవ నెంటరిగా రమ్మనుము.

(రహిమాన్ నిష్క్రమము.)

బాదూల్ — రాజా; ఏల తొందర పడితిరి? పద్మినీదేవి యిందులకంగీ
కరించుననియా యుంకించితిరి,

భీమ— ఇందులకాపె యంగీకరింపకున్న సద్దంబున నాపె ప్రతిబింబ
మును జూపింపవచ్చునుగదా.

గోరా— అవు నట్లే కనుపఱుపవచ్చును.

ద్వితీయఁగము.

పద్మినీదేవి యంతఃపురము.

(ప్రవేశము పద్మినీదేవి.)

పద్మి—

ఉ॥ భండనభూమియు నాభయపౌరుషముల్ కనుపింప సేసలు

ద్వందతఃఖోరుచుండె బరతృప్త మనుగ నెఱుంగి సట్టియా

మండిత కాంతిభూతులగు మా రసపుత్రచమూవరాళి కా

యండజవాహనుండొసగు సంతసుఖంబు జయంబు నిమ్ముగన్ ॥

ఆహా ! ఈహిందూస్థానము తురుష్కవారంబు బహు నలనఁ

గల్గినదురవస్థ యింతయంతని నేనోళ్లకన్నగోర్వరునికైన నెప్పుశిక్తిమే ?

సీ॥ అన్యకన్యకలఁ బెండ్లాడుటకతన నే

బాల్యవివాహముల్ ప్రబలమయ్యె

బరకామినులబట్టి చెఱబట్టుకతన నే

స్త్రీలకు ఘోషా పిదపఁబడియె;

కబ్బంబులెల్లను గాల్చుట కతన మ

హాకావ్యతతు లెన్నో యడగి పోయె;

భరతపుత్రులు కులభ్రష్టులౌ కతన నే

తురకల జనసంఖ్య పెరుగఁదొడగె ;

తే॥ గీ॥ తామదేవత చల లేగు కతన జనులు

తిండికై దాస్యనిరధ దిగుచు నుండ్రీ;

కఠిన తురకలఁ గొల్పుట కతన దేశ

భాష నశియించె నెల్లరు వ్యర్థులైరి ।

తే॥ గీ॥ అకట! పురుషులు పాఠశ్రాత్యభిలాషు

లగుటచే స్త్రీల స్వాతంత్ర్య మడుగునంటె

స్త్రీలస్వాతంత్ర్య మడుగుట చేతవారి

కెల్ల నుత్తమవిద్య నశింపవలసె ।

(ప్ర)వేశము) భీమసింగు, చింతాకాంతుండై

పద్మిని— నాథా ! (లేచి)

చ॥ దినదిన ముండునట్టి ముఖ తేజము నేడుగనంగరాదు కా

రణ మరయంగలేను రణరంగమాను గలవార్తలన్నియున్

మనమునఁ దల్చి యిట్టు లసమానవిచారపయోధి ముగ్ధు రో

యని రసపుత్రశూరులు యింబున స్త్రీచ్ఛల నోడఁజేసిరా !

భీమ— కాంతామణి!

తే॥ గీ॥ జయము నందంగి లే దపజయము నంద

లేదు మానము లారుగా మ్లేచ్ఛకోట్లు

దుర్గమునుబట్ట యత్నించె తుదకు రాయ

భార మంపెను వశి చక్రవర్తిమాకు ॥

పద్మి— మనోహరా ! :మీరారా రాయభారంబున కంగీకరించితిరా !

భీమ— (ఆత్మగతము) దైవమా ! చిక్కునబెట్టితివే ! ఈపెకురా

యభారం బంగీకరింప లేదనిన మఱల యుద్ధంబు జరుగునని

మిన్నకుండును అంగీకరించితిమని చెప్పిన రాయభారం బెద్దియో

యఁగును. రాయభారంబుఁదెలియఁజేసిన నేమి యసందర్భ

ము వచ్చునో (ఆలోచించి) ఎట్లును జెప్పక తప్పదు. (ప్ర)కా

శముగా) ప్రేయసీ! రాయభార మంగీకరించిమి (అని తలవం
చుకొనును.)

పద్మి — ప్రాణనాయకా! ఏమట్లు చిత్రాకాగ్నితులైతిరి? రాయ
భారంబు విధితేక యంగీకరింపవలసివచ్చినదా?

భీమ — విధితృంబుగానైన నేమి, గాకుచిన నేమి, సందేశంబును
స్వీకరించితిమి.

పద్మి — నాథా! అ న నది యెఱింగింపరా?

భీమ —

ఉ॥ అంబురుహాయతాక్షి! విను, మా తురకాధిపు శుభె రాయభా

రంబు నద్వైలన్న నినుఁ గ్రన్నన నాతని కిత్తుమేని గు

ర్గంబును వీడిపోవు విధం గామిని నిన్నునంప గిక్కుదు

ర్గంబును బాహునచ్చి వడిగా రసపుత్రుల గెల్పురాడనిం॥

ప్రథమ బు నాతండ్రిఁ బంప రసపుత్రులకు కోపోద్రేకులై
యట్టి సందేశముఁ దెచ్చినవానిని వధింప యత్నింప నేను
వారించితిని. అంత నాతం డింకొకవిధంబునఁ దెల్పెను.

పద్మి — బేరా! యీతుగుష్కపు రక్క-సుండెంత దిలపెట్టెను. అట్టి
రావణుండు సీతను దొంగిలిపోయెనని యీతుండు నన్ను దొర
తనంబున గోంపోవ నెంచెనుగాని పరకాంతాప హరణంబున
రావణుండు ప్రాణంబుల గోలుపొయెననిదలంచితేడు కాబోలు
నాథా! రెండవ తెలు గెద్ది?

భీమ — కాంతామణి! భవగీయజగన్మోహనాకారం బొక్కఁకూరి
చూపి నేత్రోత్సనం బొనరించిన నాతఁడు ముట్టడి మానిపోవు
నని. ఇందులకు మే మనుకూలించితిమి

పద్మి— పాగినాథా! కాంతలకు స్వాతంత్ర్యము లేకపోవుటచేగదా
నా కెరిగిపక మీగుదుల కనుకూలించి నాకవమానంబు
సంధిల్లఁ జేయఁ దలంచితిని.

భీమ — సాక్ష్యమే! అశ్వమును పంపింపకుము. నదివ్యమోహనా
కారి బన్యమును నగుపఱచుట నాకుష్ఠము మనమానకరము
కదా ? అనునను

తే॥ గీ॥ తాత ముత్తాతలాదిగా దనరుతరము

తెన్ని యెన్నెట నుండియో యున్నయట్టి

మన స్వతంత్రత విడనాడి మనగవలసి

వచ్చునోమన చిత్తిని వలె యాటి.

పద్మి— నాథా!

తే॥ గీ॥ కలలయ్యచైతఁ బరుసఁ నేగించి యెఱుంగ

నన్ద మందైనఁ బరులు నన్ననయలేరు

కాన నేనొక్కఁడేమచ్చని కంట బడుట

కల్ల సనువాఁడు చూచుట కల్ల కల్ల ॥

స్వాతంత్ర్యాభిమానంబునకై యగ్నినురకమన్నను నురికెదను
గాని నేనొరునికంటఁబడి యాతని మరంబున దుర్బుద్ధి సంకుఠింపఁ
జేయనొల్లను.

భీమ— పేయసీ! నీవాతని కంట బడి యవమానంబు నొందకున్న
పోసిగాని యద్దమందు నీప్రతిబింబం బతనికిఁ జూపెదవా?

పద్మి— ప్రాణేశ్వరా! ఆతఁడు కేవలము నన్ను జూచిన నొకటియు
లేక నాప్రతిబింబంబును జూచిన నొకటియునా?

భీమ— తరుణీమణి! నీ విందులకు బ్రతికూలింపదగదు. అట్లు బ్రతి
కూలించిన స్వాతంత్ర్యముకొరికు మరల. బోరాటము నివ్వ

టిల్లుచు. ఏల వృథాజనవి నాశనమును, ధనవ్యయము నెనఁ
గించుకొనవలయు?

పద్మి—నాథా! భర్తయనుజ్ఞ మీరుట చాతివ్యవస్థలక్షణంబుగాదు.
కాపుననందులకు నే నంగీకరించితిని. నా కితిండు బాడంగట్టకుండ
నాపత్రిబింబు బతనిని గనుపఱపుండు.

భీమ—రేపు సూర్యోదయంబుననే భవశృంగిబింబు న దర్శనార్థంబు
చక్రవర్తి రాగిలండు.

సీవిట కిగుడెమ్ము. చాలకాల మైసది. నే బోయెదను. (నిష్క్రమము)

శృ తీ యా ౨ క ము.

రాజపుత్రుల సభ.

(ప్రవేశము)- భీమసింగు, గోరాసింగు, జయ, ప్రతాపసింగ్, సమర,
దుర్గ, అజిత, బాదూల్ సింగు, నాగిరి, మాన్యుజీ యుండురు.

(ప్రవేశము-భయకింకితుడై యల్లాయుద్ధీనుడు.)

భీమ—చక్రవర్తిగారు! విచ్చేసితిరా? అదిగో పద్మిసేదేవిని పూపిండు.

అల్లా—(భయముతోఁ దడవబడుచు బాగుగఁబూని) భీమసింగ్
మహారాజా మీరు నాకొనఁబ్బె మర్యాదలకుఁ జాల సంతో
షించినాను. మీభర్తగుణమును నెన్న నేదికళకృతము? కాకున్న
నెంతిగావచ్చిన శత్రురాజునకు నెంతయో మర్యాద నెవరు
చేయుదురు?

(సింగులు చక్రవర్తిని గత్తులతోఁ గొట్టి యత్నింతురు)

భీమ—చక్రవర్తిగారు! నేను మీచేత బాగవ బడునంతివాఁడనా?

(సింగులవైపుజూచి) రాజపుత్రు లభిశ్చము నుడెగట్టుకొందురా?

చక్ర—ఇక ముందు మీరును నేనును స్నేహభావంబున నుందుము.

భీమ—మంచిది. మీయిష్టానుసారముగ నట్లే యుండము. (సింగులవై పుజూచి) అధర్మప్రసర్తనము మానుడు.

చక్ర—అవును. ఇదివరకు మీయెడ సధర్మముగానే ప్రవర్తించితిని. ఊమింపఁ నేడెదను.

భీమ—ఇంకలకు ఊమింప నేల? మీరలిక యధర్మమునుమానుడు. (అనుచు చక్రవర్తియు భీమసింగును ముందుకుఁబోదురు.)

(ఆరవోలును)

(అంతలో యల్లాయుద్ధీచుండుకొని నై నికు లాకస్మికంబుగ వచ్చి భీమసింగును బట్టుకొందును.)

భీమ—(గోపభయాశ్చర్యంబులతో)

శా|| బేరా! తిలద్రకులైద్రమా! సహదగర్వాంధా! తురుష్కాధమా
మారాజవృత్తుల నన్నుబంపుటకునై మార్కొన్నఁగావాడిపో
గూరా! తల్లలనుగి న్నడిచి! కొంపోవ నుంకిచితే
శీ! రమ్మా నికు కాలుసన్నిధికి సఖీనగ్రత బంపెదన్||

అల్లా—నీ వాడపుత్రాధిమా! నన్ను జిల్లీకి తైదీగాఁ బట్టి కొనిపోవు
చుండుమి. పద్మ నె సంగతివేని నన్ను విడుచెదము.

భీమ—(కొద్దిమును)

ఉ|| ఓడిమనఁగ్రకల్మషు డ! యోరి పరాక్రమహీను! కూర! యిం
ధారు న సూర్యవంశాలు ధర్మముదప్పను రుచు నెంచి యీ
తీర్థున మీ చెటుంగకియె తెంపునఁ గారులు కూయ నగితే?
వారక నిన్నునిం జదిపి భారమాదీర్చెద భూమిదేవికిన్.

అట్లా—చాలు, జాలు, అట్లు పద్మినినొసంగవుగా! నిన్ను డిల్లీకగొంపోవు
చుంటిమి. (అని చేతులుగట్టి నీసికొనిపోదురు.)

చ తు ర్థ రం గ మ.

భీమసింగుని చెఱసాల.

(ప్రవేశము) భీమసింగు. (విచారముతో)

సీ॥ సింహంబునైనను సింహనాదమొనర్చి
సంహరించెడు భీమ సింహబలుండ
మదకరింద్రమునైన నెదిరించి విదలించి
తుదముట్టజేసెను దోర్బలుండ
ఖడ్గినైనను వాడి ఖడ్గంబునను గడి
కండలొనర్చెడు ఖడ్గధరుండ
బెబ్బులివైనను నిబ్బరంబున బట్టి
తల్పిబ్బుజేయు ధూర్తాస్పతుండ
తే॥ గీ॥ గాలవశముననో కాక నిగ్రవశము
చేతనో చెఱసాలలోఁ జేర్పబడితి
మంచనమొనర్చు నా మ్లేచ్ఛమంచకముల
మంచ బుజుననుబు కైచుడి చిలువ.

నలినకళత్రప్రపవిత్రకులదగ్ధవాల్మీకిచంద్రా! రామచంద్రా! సద్గుణ
సాంద్రా! భవద్వారాసంభూతుండ నగు నన్నీ కారాగృహ
విముక్తునిజేయ భరిమా? హా! చిత్తూరుపురవశ్యామా! సకల
కళావనిపూర్ణుండగు హిమాలయపుత్ర తన చంద్రికలఁ బ్ర
చురింప రజతపుసీరుచే మెఱుంగిడ బడినట్లు. గన్పట్టు ని
కలభౌతమయ సౌధంబుల గన్నులార గని ముదురుబాదు స
ద్భాగ్యంబు నా క్రితాంతో సరియేనా? దిగంతవిశ్రాంతకీర్తి

వంతులగు భవత్ప్రియ తనూజులను నిశాంత సంతోషస్వా
తుండై పరిచాలించు దశ నేటితో సరియేనా? పుట్టువు
దొట్టి భవగళేషకరుణా దత్తసర్వ సస్య ఫలంబుల ననుభ
వింపుచు మాత్మరక్షణ పరాయణ ఓరుదాంకితుఁ డనగుట
యీదివంబుతో సరియేగదా? నేత్రోత్సవదాయకంబులగు
నీశాఖోపశాఖకు సుమపల్లవఫలకలితంబు లగు నానావిధ
మహీజ సుదోహవృత్తోద్యాసవసంబులందు విహించుచు
నిరంతరముఁ గుతూహలుండనగుట కక ముందు నేను నోచు
కొనలేదుగదా? హా! నిన్ను గని ముదంబును నేత్రయుగ్మంబు
దుర్మార్గుండైన చక్రినిర్తి తీయనుడెను సుమా! నవరత్నస్థా
పితంబగు కోటిరంబు ధరియించు నీశిరిము నేడాముష్కరతల
వరుల కరవాలంబులకు గురియగునా?

హా! పద్మిని! నిరంతర ముదస్మితంబగు నీముఖారవిద
మరందుంబు గోరుట కక నే నోచుకొనలేదు సుమా! భవ
ద్వియోగానల సంతప్త మానసుడై నే నీనిబిడంధకారి
బంధుగంబగు చేతసాలలో వసటనందు దుర్వార్తనాకర్ణించి
యెంతసంతాపం పడుచుంటివ్రాగదా! హా! పతివ్రతామణి!

పద్మిని! శ్రీవశానందిసంభావకం బగు సీమృదుమధుల
భాషణంబులచే నమందానందకందిత హృదయార విందు
డనగు భాగ్యంబీనాటితో సరియేగదా? ఏముమ్మరుండు నీదివ్య
సుందరి విగ్రహ ప్రతిబింబ సందర్శనోద్భవ కూరిమార పిశాచ
గ్రస్తుండయ్యెనో యాదుర్గుణాంధునిచే నీప్రియభర్త మృత్యు
దేవతా వశీకృతుడుగాఁ జేయఁ బడినఁ దత్పతి వియోగ
దుఃఖవార్షిధిఁ దరియించుటకు నీకొండు సాధనంబు లేదుగ
దా! ఛీ! యేమి బేలకై వడి వాపోవుదుంటిని! ఓరీ! ఛాగుషా!
ఛాదుషా! విశ్వాసఘాతుకా! భ్రష్టాగ్రేసరచక్రవర్తి! నిపురా!

యీ ఘోర సంగరారణ్య సంచార పంచాననంబగు నీ భీమసిం
గునువధించునది ? ఇదియే, యమపాశతుల్యంబగు మద్భాసలు
పాశంబులచే నిన్ను విగతబీభ్రునిజేసెదను. వృథాపౌరుషమా !
యేల నాయందు నిల్చెదవు ? కోధమా ! నీకు వేతాండుస్థా
నంబు గెప్పుడలేదా ? ఆశాపిశాచమా ! నీదాని నీవు పొమ్ము.
ఇది నెక్కడి చిహ్నము ! రాజ్యము ! స్వాతంత్ర్య లక్ష్మీ ! యిక
నీకుడుగువారి కనుసరించుము. హా ! పద్మినీ ! హృత్పద్మినీ ! నీ
వేసామాన్య పురుషునిచైన గరగ్రహణం బొనరించుకొనిన
యెడల నిట్టదస్థితి నొంద కుండువుగదా ! నీసుందరప్రతిబిం
బమును బరుకకు, జూపిన యింఖలున కిట్టి యనన్త రాకుండును
గదా ? ఛీ ! విచారమా ! మఱుల యేల జాయజేతివి. ఐహిక
సౌఖ్యాభిలషమా ! యిది నీ వచ్చిస్మృతాలసగుము. స్వర్గమా !
నీవు కరతలంమలక మగుచుంటివిగదా. (ప్రవేశము) అల్లాయుద్దీ
నుడు) ఆహా ? మఱు నదిగో యాపాతకి వచ్చుచున్నాడు.
బేరారా ! యాతడెట్టిదుర్భాషలాడునోగదా ? పంచ మహా
పాతకయుక్తాబగు నాతని ముఖంబును జూడఁగూడదు. నేత్ర
ములారా ! యిక మీదృష్టిని విసర్జింపుడు. శ్రవణకుహరము
లారా ! యిక మీశక్తిని విడుపుడు.

(ప్రవేశము:— అల్లాయుద్దీనుడు, రహిమాన్ భాన్)

అల్లా.— ఓరీ ! కాఫర్ రాజపుత్రా ! నీకుఁ బ్రాణములపై నాశగల
దేని పద్మినిని మాకర్పించుము.

భీమ.— ఓరీ ! కామాంక్షిభూతచేతస్కుడా ! యింతవరకు నీవు మా
నాభిమానములుగల వీరపురుషుండ వనుకొంటిమి గాని యిట్లు
దుష్కార్యధౌరేయుండవని యెన్నుచును డల్పలేదు. రస
పుత్రులకు మానాభిమానములేతలిదండ్రులని యెఱుంగుము,

మః పరభార్యామశి నిష్కళంక యనుచుకా భావంబునం దెంచవో
 పరువా యిట్టుల గోరజూచితివి యోపాపాత్మ! చుడాల ! నీ
 శిరముగ్రదుంపక సాగనాపిమిరా చింతింపలేవేల ? న
 త్తగుశి బద్ధినిఁ జూడనచ్చినప్పుడో దుభవతా ! ముష్కరా !

చేత ఖడ్గంబుఁబూని శౌర్యనంతుడవైతివేని మాతోడి ధర్మ
 యుద్ధం బొనర్పించి జయంబు నొందుము.

“నిన్నుఁ జంపెద” నని సూత మాత్రమున సితచ్చప్రాణం బుల
 శశపడి వీరపతివ్రతామఃశియగు నద్ధిని నప్పించి సూర్యకులంబునకుఁ
 గళంకంబు దెత్తునని కలలోనైన దలంపవలదు.

అల్లా— అట్లనా మంచి (రహిమానుఖానుతో) రహీ ! ఎట్టుగా.
 గాల్చిన యినుపనడ్డిలచే నీతని కన్నులను బాడిచివేయుము.
 (రహిమాను కాల్చిన యినుపనడ్డిలను దెచ్చి భీమసింగుకండ్లు పొడుచు
 తకు సిగ్గుడైయుండఁగా సేవకుఁడు ప్రవేశించి)

సేవ— మహాప్రభూ ! ఎవరో రాజపుత్రుండు మీకు సందేశము
 దెచ్చినాడు.

అల్లా— రాజపుత్రుడు సందేశము దెచ్చెనుగా ? రహిమాన్ ! రాజ
 పుత్రుండెవరో రాయభారము దెచ్చినాడు. వధ నాపుము.

(రహిమాన్ అట్లుచేయును.)

(ప్రవేశము) దుర్గసింగు.

అల్లా— రాజపుత్ర ! ఆకుర్చీపై కూర్చుండుము. (దుర్గసింగు కూర్చుం
 డును.)

దుర్గ— చక్రవర్తిగానూ! మారాణాగారు మీకు రాయభారంబుఁ
బంపిరి.

అల్లా— ఏమని పంపిరి ?

దుర్గ— “భీమసింగు మహారాజుగారిని విడిచెదనేని భర్తసంరక్షణా
ర్థము పద్మినీదేవిగారుమిమ్ము వివాహమాడ నిశ్చయించుకొనిన
దని

అల్లా— వహ్వా! నన్నుఁ బద్మినీదేవి పెండ్లి యాడునుగా? శబాష్
మంచిది. ఇంకేమని పంపిరి.

దుర్గ— అందులకు మీ రనుకూలించిరోని—

అల్లా— అనుకూలించకేమి? నే పసుపాట్లన్నియు నాపెకొరకేగదా?

దుర్గ— అమెను సాగనంపుటకు రాజపుత్రస్త్రీలందఱు పల్లకీలలో
నెక్కివత్తురు. వా లేడువందలకన్న నెక్కువగా వత్తురు.

అల్లా— (తనలో) ఏడు వందలమంది వచ్చెదగుగా! పీరికొదఱకు దగు
పరిభవం బొసంగిపవలయును. (ప్రకాశము) అయిన

దుర్గ— వారు ఘోషాస్త్రీలుగాన మీ నైనికులలో నెవ్వండును
వారికి గనుపించఁగూడదు. వారందఱిఁ బ్రత్యేకముగా డేరా
లను వేయించవలయును.

అల్లా— మంచిది. తరువాత!

దుర్గ— పద్మినీదేవిగారు తనభర్త నొక్కసారి కిలిసికొని మాట్లాడి
తదుపరి మీయధీన యగును. ఇందులకు మీ రంగీకరింపవల్ల
యు. ఇదియే సందేశము;

అల్లా— సరే మంచిది. పద్మినీదేవిని సాధ్యమైనంత త్వరలోఁ దీసి
కొనిరండు.

భర్త— అట్లనే శీఘ్రకాలములోనే తీసికొని వత్తురు. ఇక నేను సెలవు
పుచ్చుకొనియెద. (నిష్క్రమము)

అల్లా— రహిమాన్! చూచితివా! రాజపుత్రులు మనధాటికి వెరచిరి
పాపము వారిల్లి మొదిటనే పద్మిని నిచ్చిన నితయవస్థ జెంద
కుందురు గదా! నేను నాకు బద్మినీ పొందు లభించునుగదా?
నే నిది సలుకఁగించుకొనుటకు బోయెదను. సీనును రమ్మ.

(అని యిద్దరు నిష్క్రమింతురు)

(తెఱలో పల్లకీమోతి) (ఒక పల్లకీ భీమసింగునకు వచ్చును)

పల్లకీమోయవాడు.—

భీమసింగుమహారాజుగారూ! పద్మినీదేవిగారు! అల్లాయుద్దీనుని
పెండ్లాడియైనను మిమ్ము గక్షించుటకు నిశ్చితురాలైనది.
మిమ్ము నొక్కసారి చూచిపోవచ్చినది.

భీమ— ఆ! ఏమి! పద్మినీ యల్లాయుద్దీనుని బొంద నిశ్చయించి
నదిగా? ఔరా! స్త్రీ లెంతటిసాహసురాంబు, ఛీ! ఆమరాత్ము
రాలి మోము నే జూడ నొల్లను.

గోరా— (పద్మినీవేషముతో) మహారాజా! నేను గోరాసింగును
మీరీపల్లకీయందుఁ గూర్చుండి పారిపొందు.

భీమ— (గోరాసింగును గాగలించుకొని) గోరాసింగీ!

అ! వంచనజేసి నన్ను జెఱబట్టిన వంచకులైన వారి వం
శించియు నీవు నన్నిటులు శీఘ్రమే మ్లేచ్ఛులబానిసుండి ర

క్షీంచితివయ్య! యిప్పు డట కేగుము పట్టుము చక్కవర్తినిం
ద్రుంచుము శత్రుసైన్యముల, దోర్బల సింహప్రతాపసింహమా!

(అని భీమసింగు పల్లకీయెక్కి పోవును)

(తెరలో) మోసము. మోసము. భీమసింగు పారిపోవుచున్నాడు.

గోరా—ఓరీరి తురుష్కు-పాంసనులారా! ఎందుబోయెదరు! రండు.

సన్నెదుర్కొని పోరాడుడు. (అని తెరలోని కరిగి మరిల

గాయములచే నిండిన దేహంబుతో వచ్చి)

ఉ॥ ఎక్కడజూచినన్ దురకలే, కనుపట్టెద రంతెగాని నా

కిక్కడ రాజపుత్రుడొక డేనియుఁ గన్పడఁ డేమిదిత్రోమో!

(దేహమును జూచుకొని)

అక్కట! దేహమంత రుధిరావృతమయ్యెను, గాయముల్ కడున్

స్రక్కఁగఁ జేయుచుండె నితఁ సుంతయుఁ గాలుఁ గదల్పఁబోనే!

(అని నేలపైఁ గూర్చుండి)

ఉ॥ బాధ భరింతునే? పిశచబారుచునున్నది నాల్కు యిత్తరిన్

సాధనమొండులేదు రణసాగరము దరియింప నింకి ని

య్యో!ధృతిఁబాసితిక మరణయోగము చాపగునో!చిత్తోడరమా

నాధునిజూచుభాగ్య మయినక లభింపదో నాకు దైవమా!॥

హా! కుమారా! బాదూల్సింజ్జీ! నిన్నికఁ గాంతునో, కాంచనో. (అని పడుకొని యిరుక మూర్ఛగతుండగును.)

(రహిమాను పరీవేశము)

రహి—ఏమీ? ఈ రాజపుత్రయోధుడు మూర్ఛిల్లినట్లున్నవాడు.

ఇతనిమాటలు గమనింప నీతఁడు బాదూల్ సింగునకు దుడ్డియై

యుండనోపు. ఇదియేసమయము. ఈతనిని వధించెదను. (అని

సిద్ధుండగునంతలో)

(తెరలో) బాదూల్సింగు—

ఓరోర్ని తురుష్కు— నై నికులారా!

చం॥ పురుగిడనేల? భండనము బాప్తాణానీధిగ దోచలేదాకో?

కటకుకి తారథార నరుకంగను గోవులుగారు క్షత్రియుల్

కురరమగీలలామలను బట్టుట కా ది:క మమ్ముఁ బట్టుటల్

గరువముజూపి కొల్ల గొనగాఁ బురికాదికి మత్ప్రతాపమన్॥

రహి—ఎవరో రాజపుత్ర) యోధుండు వచ్చుచున్నాఁడు. ఆలస్యముఁ

జేసిన నాప్రాణములు దక్క-వు. (అని గోరాసింగును ఖండించి

పారిపోవును.)

గోరా—హా! కుమారా బాదూలుసింగీ!

(ప్ర)వేశము— బాదూలుసింగు)

బాదూలు—ఏమిది! “హా. కుమారా! బాదూలుసింగీ” యనునార్త

ధ్వని వినవచ్చినది. ఒకవేళ నాజనకునికేమియైన ప్రాణాపాయ

ము సంభవి చి యుండలేదాగాదా? ఆయనకా ప్రాణాపాయంబు

సంభలుట!

ఉ॥ భండనభూమియందుఁ గరవాలము బూని యరాటిపీరులన్

జెండుచు నిల్చి నప్పురుషసింహుని ఘోరంఁరాగ్ని కోడఁడే!

యండజవాహనుం డైన నద్రీజనాయకుడైన నిమ్మహీ

ఖండమునందు మజ్జనకు గర్వి మడంపఁగఁ జాల రెవ్వరు॥

గోరాసింగును జూచి (ఆయనపై.బడి)

కం॥ శనసీజనకులు బాల్యం

బుననే మృతినొంది గన్నపుత్రుఁవలె బె

చిన పాత్రల్యపయోనిధి

దనఘా! నిను వీడి భువిని యధముడ నెత్తెన్॥

కం॥ జనకా ! మానముబూని, క

దసభూమిని బడియు సీదుతనయుఁడో నె

క్కనిమిషమైనను మాట్లా

డను నీ కిష్టంబులేదొ లలితగుణేంద్రా ॥

కా ! తండ్రీ ! సుప్రతాపగుణరత్నాకర ! శౌర్యరాశీ ! దండధ
రునినైన భండసంబున మార్కొని దంశితునిఁ జేయు నిప్రచండశూర
త్వంబీ ముండకొడుకులచే ఖండింపఁ బడెనుగా !

సీ॥ రిపుగజంబులనెల్ల ధృతిబూని చెండాడు
సీగ్రతాపకంఠనంబ !

యరివర్గకాననాంతరము దిగ్భీమ మొందఁ
గొప మొందించు ప్రకంఠనుండ !

యరివాధి చిహ్నూరు పురలక్ష్మీవై బొడ్డి
రాకుండఁ జేసిన రక్షకుండ !

పూర్ణవిజయచంద్రుఁ బాడగాంచి పొంగు కృ
పాకరశౌర్యరత్నాకరుండ !

లే॥ గీ॥ వారిజాస్తకుల్దృశ్యపుల్ ముఖసరోజ
ములను ముకుళించి యాహవాంబుధిని రుధిర
భూషితుండవై యరుశితాంబుసహబంధు
వట్లు గ్రుంకితే తండ్రీ ! చిట్లు క్రిమ్యు.

(ప్రవేశము— రసపుత్రులు)

బాదూలు సింగీ ! పరిలోకగతుండైన వానిదిలించి పరిపరివిధం
బుల విలపించిన లాభంబేమి ? ఈవధకు గారణభూతుండైన రహిమా
నుని ద్రుంచవలయునుగాదా .

బాదూల్ — ఏమి ! యీవధకు రహిమానుఖానుఁడూ కారణభూతుఁడు

చ॥ కలుషమదేభమైన తురకా రిపు నారహిమానుషాను నా,
 కలిగొను సింహమల్లు పము గంతిడి వక్షముఁ జిల్చి గుండియల్
 కలఁచెద (గోరాసింగును జూపించి) జీవముల్ విడువఁ గల్గిన తం
 డికి రక్తతర్పణం
 బుల నిడి తృప్తిఁ జేతు రణభూస్థలిసాక్షిగ సర్వినాక్షిగన్ ॥

ర స పు త్ర లా రా ! మీరియనను నెందేని దాయుడు.

(నిష్క్రమించును.)

(రసపుత్రులు గోరాసింగును దీసికొని పోవుదుగు.)

బాదూల్ సింగు రహిమానుషానును దరుముకొనివచ్చుచు.)

బాదూల్— ఓరీ !

ఉ॥ బాల్యమునందె హీనకులబాలుడవై దరిఁ జేరి చిత్తచా
 పల్యుని వ్రేల్చునాథుని నపారముదంబున జించి "కోర్కె-సా
 ఫల్యము జేయువాడ"నని ప్రబ్ధులు నల్కిన పుడ ! యుద్ధికా
 శల్యము జూప వచ్చితివె ? చంపెద నిన్నుఁ గుఠారధారచేక్.

సీ॥ దొంగవై పాంసల దోపించు దిద్దిగాదు

శూరత్వమును జూపు పోరుసుమ్ము

స్త్రీలోలుడవగుచుఁ జెలగుట కాదిది

రాజపుత్రునితోడ రణము సుమ్ము

తుద్రాత్తుకడ ముఖస్తుతులు సేయుటకాదు

దండినూ కత్తియుద్ధంబు సుమ్ము

కాంతామణుల పొంత గంతులేయుట కాదు

మృత్యుదేవత చెంత సృత్య మిద్ది

తే॥ గీ॥ అగరు కస్తూరి గంధంబు లలది యంతి

పురముఁగూఢాషితుండవై పొంగుటయును

గాదు రక్తప్రసాధిత కాయుడ వయి

యమనదశము. జెందుట సుమ్ము కుమతి వినుమ॥

(యుద్ధ మొనర్చి వధియించును) (నిష్క్రమించును).

(కొందరు తుగక వాంఛనచ్చి నిహిమానుషాను శవమును దీసికొని పోదురు)

(ప్రవేశము—అల్లాయుద్ధీనుడు, నాజరుజంగు)

అల్లా—నాజరుజంగీ! ముచునై సృష్టమంతయు నశించినది. నేనానాయకుడుగు నిహిమానుడని చచ్చినాడు. మనమిక హతశేషులైన తురుష్కులైన నికులతో, బాణిపోవుటయే యుచితము.

నాజర్—చక్రవర్తిగారూ. నేను మీయంద నున్నంతవరకు మీకు యెట్టియొనదను రానియ్యను.

అల్లా—నీ వట్లేయ నెదవు. ఇవ్వు మున్న సెపు యుద్ధంబానరింపుము. నా దానిని నేబోయెదను. బ్రతికియుండిన నింకొకవూరి రసపుత్రుల మదం బడంపగలను.

నాజర్—(తనలో) ఈసారి కింత యైనది. ఇంకొకసారి యుద్ధమునకు ఎచ్చునట.(చక్రవర్తిని పట్టుకొని)నామాట లాలకింపుడు శత్రులచే జయింపబడి పారిపోవుటయుచితము గాదు. నాప్రాణముల నిచ్చియైన మిమ్ము రక్షించెదను.

(తెరలో, బాదూల్ సింగు)

ఉ॥ యోధపు నొంటి జేసి చెనసాలను బెట్టిన యంతలోన మా యోధవరుల్ భయంపడి పయోజముఖం దగ నిత్తు రంచు నే భూధవపాంసనుండు మది బొంగెనె యాతని జూపు డీ వెసన్ సాధన జేసి దున్నెదను, సంతస మందగ రాజపుత్రకుల్ ॥

(ప్రవేశము బాదూల్ సింగు)

ఓరీ! తురుష్కాధమా! కంటబడితివిరా!

(అల్లాయుద్దీనుపై కేగి)

ఉ॥ ఆజని ధైర్య మూని వనజాక్తులోద్భవశూరకోటికి
దేజము వీడజేయఁ గడు తెంపునఁ బోరఁగఁ జాల క్షిప్తులక
సాజములైన భీరగుణసంపదలక మునుగంగఁ బాడియే?
గాజులు చేత నేసికొని ఖడ్గము వేఁ ద్యాయుప నేలొకో?!

(అని పైకి బోవును)

నాజరు—(బాదూల్ సింగున కడ్డమువచ్చి) మిత్రమా బాదూల్ సింగీ!

బాదూలు—(అది వినకయే చక్రవర్తి నుజ్జేశించి,

ఉ॥ ఓరి మదాంధకార! మదనోజ్జ్వలతాపము హెచ్చు హెచ్చుగా

వీరపత్నివ్రతామణిని భీమమృగేంద్రుని ప్రాణనాయకిన్

గోరఁగ లేదె! ఏల నిటఁ గుదుచు సంగరసీమఁ బాసితి

కోరికమారి గొన్ను యిదిగో యిడుచుంటిని మృత్యుకిన్యక ॥

(అని మరిల చక్రవర్తిపై కేగును)

నాజరు—(మరిల నడ్డము వచ్చి బాదూలుసింగును బట్టుకొని)

మిత్రమా! నాడు నీవు చక్రవర్తికి రాయభారం బిడ నేతెంచి
నప్పుడు నాతో నెనర్చిన మైత్రిని చలించి మిన్నకుండు వాడను గాను.
నాప్రాణంబులైన ధారవోసి చక్రవర్తిప్రాణంబులఁ గాపాడెదను.
నాతో బోరి నన్ను జయించి చక్రవర్తిపైబొమ్ము. కాకున్న నీప్రాణ
ములు దక్కవు.

బాదూల్—మిత్రమా! నాజరుజంజీ! మంచిది. నిన్ను జయించియే చ

క్రవర్తిని వధింతును. యుద్ధమునకు రమ్ము.

(ఇరువురును కత్తియుద్ధము నొనరించుదురు)

(తెలల్)

చ॥ ఇను డపరాంబురాశి నిదియే వడ్డిగుంకెను ప్లేచ్చ పై నీకుల్
రణమహి బాసిపోయిరి దువంబున నోవ్వవేక భీతులై
వనరుహమిత్రవంశజు లపారముదంబున ముగ్ధి రాజనా
ర్దనుని కృపాతిరేకమునఁ గ్రన్నన యుద్ధము నాపుశింతున్ ।

బాదూల్ — మిత్రమా! ఎంతపోడిన నిరుపురము సమానుల మైతిమి.
నేను నీవుండ బట్టి చక్కని పాణములు నిల్చినవి. యుద్ధము
నాపుకు ననుజయెనది. ఇక నేబోయెదను.

నాజగు — మిత్రమా! నన్ను జ్ఞాపకము నుంచుకొనుము.
(బాదూలుసిగు నిష్క్రమము)

అల్లా — (నాజగుజుగును గొగలించుకొని) నాజరుజంగ్గీ! నేను నీవు
నా కొనరించిన మేలునకుఁ దగినమేలును జేయగలనా! మన
మీ భద్రదగజ మెక్కి డిల్లీకి పోదము

ర స పు త్ర క ద న ము

చ తు గ్గాం క ము.

ప్రథమరంగము:—సభామందిరము.

ప్రవేశము—భీమసింగు, లక్ష్మణసింగు, దుర్గసింగు, బాదూల్ సింగు,
అజేయసింగు మొదలగువారు.

భీమ—రసపుత్రపిదులారా! తుగుష్కులు సిశ్మేషముగా బారాజు
లైరి. సమరభూమియందు ధైర్యమునుజూపి శాత్రువుల నుక్క-
డించిన యోధాగ్రేసరులకుఁ దగు బహుమానంబు లొసంగి
తిమి. కాని (లేచి బాదూల్ కడ కరిగి) బాదూల్ సింగీ!

ము॥ మనచిత్తూరురమాస్వతంత్రమునకుఁ బ్రాణంబు లప్పించె నీ
జనకుం డాహవకేళియందు మది నుంచనోప్పకు దుఃఖంబు, నీ
కునితాంత్రప్రియుడైన తండ్రి మరినాకున్ మిత్రుఁడౌ నెంతయుశే-
దనువుల్ రెండగుగాని యిర్వరము నెరచన్ మిత్రమామొక్కఁడే॥
మఱియు నోరాజపుత్రయోధులారా!

క॥ సంగరమున మనగోరా

సిం గడఁగిన కొఱుతమనకుఁ జేర్చనిబాదూల్

సింగున కొసంగితిని జతు

రంగబలాధ్యక్షులను నిరాటంకముగఁ॥

బాదూల్—భీమసింగుమహారాజా! మీకు నాత్తై గల్లు పేమా
విశేషంబున నా కీసర్వనైన్యాధ్యక్షత్వము మొసంగితిరి. కాని
సన్నుమించిన యోధాగ్రీవు లెంద రీసభనులేరు? అయినను
నే సందటికంటె నధికుడనని గర్వపడననసరములేదు. ఏలయవ
తే॥ గీ॥ మిత్రులందఱికింటెను మించి యధికు
దొచు నుండంగ నెంచువాఁ డనవరతము
సందఱికిని విధేయుడై నట్టులేని
తన మనోరథమీడేరు ధరణియందు॥

తే॥ గీ॥ దీనిభావము గ్రహింప లేనివార
లించుక మహద్దశ ననుభవించిరేని
యింతఁగాల్చుక మన నొడలంతఁ గాల్చు
కొనుచు గర్వాంధులై నశఁ గోలుపోరె?

భీమ—సభకులారా! మన రాణా లక్ష్మణసింగునకు స్వయముగాఁ
బరిపాలించు వయస్సు సమీపించినది. తతిపయదినములలో
స్వపరిపాలన మొసంగ నిశ్చయించితిని. (లక్ష్మణసింగువైపుఁ
దిరిగి) కుమారా! లక్ష్మణసింగీ! నేగరపు వాక్యంబుల శ్రద్ధతో
నాలకించి తదానుసారంబుగ వర్తించుగలవు.

చ॥ ధర జననాథు లెప్పుడును ధర్మము దప్పక కూర్చి గల్లియు
నరులకు నెల్ల సౌఖ్య మీడి న్యాయముఁబూని కృపాసముద్రులై
దురితవిహారులై రణకుతూహలులై ప్రజలెల్ల దమ్ము భూ
వరులని యెచ్చ రాజ్యముఁ బాలనసేయుచు నుండుఁగావలె॥

చ॥ ప్రజలకు గల్లు నాపదలఁ బొసి దురాత్ముల శిక్ష సేయుచునే
సుజనుల సన్నుతించి నిజసోదరబృందమువోలె జూచుచు,
భుజబలశక్తిమై రిపులఁ బోరున మార్కొని, ధైర్యమూని ది
గ్విజయమునొంది దేశమును గీర్తిపఱించియు నేలఁగ వలె॥

ఉ॥ అన్నవిహీనులౌ జనుల నన్నసమృద్ధులఁ జేసి సత్వసం
పన్నుల సన్నుతించి మహిపాలురతోడను మైత్రిమై దురా
పన్నుల భీతిదీర్చి సరపాలురు మిక్కుటమైన పన్నులు
గ్రన్ననదీసి యెల్లరను గట్టనివృత్తులఁ జేయఁగావలె॥

ఇట్లురాజ్యముల నేలువారు సర్వజనసన్నుతులై దైవము కంటె
నెక్కువగాఁ జూచు కొనఁబడుదురు. అట్టిమహిపాలురు కాలవశమున
స్వర్గస్థులైనను మృతశీవులగుదురు యిట్లుగాక కొందిఱు,

మ॥ అరయన్ జాలరు ధర్మ కార్యముల గర్వాధర్వసంప్రాప్తులై
కరుణ లేకమున్నైన లేక పృజల స్పృహత్ములంజేయుచు
బురుల బాధలఁ బెట్టుచుండి భువి దుర్మార్గత్వమగ్నాత్ములై ॥
ధరణీపాలురు కూగ్రచిత్తులగుచున్ దా మేల గే రాజ్యముల్?

అట్టి పుషపతులు దుర్గుణాంధులై తామొందెను స్వల్పసౌ
ఖ్యములకే విట్టివీగుచు నిరంతరము ధనధాన్య సంపన్నుల గృహంబుల
దోపించుచు చోరాగ్రేసరులై ద్రుజుల కెంతయో యవమానంబొనగూ
ర్తురు. అట్టి నిరర్థక రాజనామాన్వితులను బను లనిశంబును దూషిం
చుచు వారెప్పుడు మృత్యుదేవతపాల బడుమరా యని యెదురు
చూచుచుదురు.

ప్రవేశము:—విక్రమసింహుఁడు

భీమ—పురుషసత్యా! మీరెచ్చటనుండి యెక్కతంబున నిచ్చటి కరు
దెంచరి? మీరెవ్వరు?

విక్ర—భీమసింగు మహారాజా! మచ్చాత్రితం బతి విచిత్రంబు.

తే॥ గీ॥ జయపురిని క్షుత్రియుండై జనన మొంది

యత్రాశ స్త్రాది విద్యల నన్ని నేర్చి

బొట్టకోసమై యాజయపురిని వీడి

చక్రవర్తిని గొల్వంగఁ జనితీ నచట॥

క: అంత జలాలుద్దీనుడు

సంతసమున నాకు నొసంగి పై న్యాధిక్యం

బెంతయు సన్మానమును

బుర్రుబుసఁ గొందినాడఁ బొద్దిప చందా! ||

ఉ॥ అంతట. గొంతకాలమున కా తుని కాధపుఁ డంపె బుత్తునిన్

సంతసముంపు దేవగిరినాథుని దర్ప మడంప పెంటనే

నెంతయు పైన్యసంఘముల కెల్ల ముదంబున నాయకుండనై

మితగఁ గూర్చితి న్దయము వే యవరాజున కాహవంబునన్ ||

అట్లాయవరాజైన యల్లాయుద్దీనుడు విజయోన్ముఖుండై పీఠ
త్రుడియైన జలాలుద్దీనుని వధంప యత్నించి యక్కార్యమున నా
సాయం బరసెను. అందులకు నే సంగీకరింప కుంపటచే యెట్టి కేలా
దారుణకృత్యం బొనరించిన యల్లాయుద్దీను డు సన్నుఁ గారాగ్నిహవ్రా
పుని జేసెను. నే సచ్చటనుండి పలాయితండనై రామదేవుని కొల్వ
జేరి యాతఁడు మీ కంపింప లేఖలను మార్గమధ్యంబున బోగొట్టుకొని
యీపురిఁ జేరి చిదానందయోగి నేమంబున నుండుని.

భీమ—ఏమీ! చిదానందయోగి యన మీరేనా! అయ్యో, మీరు

మా కెంతయో సాయం బొనరించితిరి. అందుకు ప్రత్యుపకా

రం బేమి చెయ్యవలెనని?

వీర—మహారాజా! మీరు నాకేమియుఁ బ్రత్యుపకారముఁ జేయ

వలదు. సన్ను బూకొల్పులో నుంచుకొనుటయే చాలును.

భీమ—శూరోత్తమా! అన్వధి నే మాయొద్ద నొకపై నొకనాయకుం
డనై యుండుము.

ప్ర' వేశము—యుద్ధభటుడు.

భటు—మహారాజా! చక్రవర్తి సేనలన్నియు నెక్కుమొదటి నాకస్మిక

ముగా వచ్చి మనకోటను ముట్టజించినవి.

భీమ—ఏమీ! చక్రవర్తి సేనలు కోటను ముట్టడించినవిగా! రసపుత్రులారా! వింటిరా! ఆశ్చర్యము!

విక్ర—రాజాగ్రహీ! ఇందుల నాశ్చర్యమే మున్నది? అల్లాయుద్దీనుడు తాను బరాజితుండైన కతమున బ్రజలాడు దూషణవాక్యంబుల విని లజ్జాకాంతస్వాంతుండై యెవ్విధంబున నైన మనల జయించి కీర్తినొందుటకు మనపై దాడివెడలి వచ్చినాడు.

భీమ—ఓరీ! చక్రవర్తి సైన్యము లెంత సమృద్ధిగ నున్నవి?

భటు—మహాప్రభూ! ఏమని చెప్పదును? యెటు జూచినను నాలుగైదు గడియలవరకు వ్యాపించియున్నవి.

భీమ—(అలోచించి) యోధాగ్రేసరులారా! ఈమారు మనదుర్గంబు నిర్మూలం బగుట తథ్యంబు.

బాదూల్—మహారాజా! మీనోటనుండి యెప్పుడును వినని మాటలు వినవలసి వచ్చినవి. మన బ్రాణంబులున్నంతవరకు రాజపుత్రులు దురంబున సురాసురుల పైనను గర్వభంజతులను జేయుదురని మీకుఁ దెల్లంబేగదా.

భీమ—అవును, నిశ్చయమే. యెట్లును మన కీ మారు పీఠస్వర్గము తప్పదు.

బాదూల్—రాజా! అందుల కావంతయు గుండవలదు.

భీమ—అట్లు మన మెల్లఁదము గలిగిన మన యువతీమణులకుఁ గూర్చు మృత్యువలన మానభంగంబు నివ్వఁజిల్లునుగదా.

బాదూల్—రాజా! సాధ్యమైవంతవరకు దుర్గము తురుష్కుల పాలఁబడకుండునట్లు యత్నింపుదము. అంతకుమించి మనవిధి రాజపుత్రస్త్రీల కెల్లఁరకును “జోహారు” విధికృత్యంబు.

భీమ— ఆహా ! దైవమా ! తుదకు రాజపుత్రస్త్రీలకిట్టి దురవస్థనైన
గూర్చెదవా ? రసపుత్రయోధులారా ! చిట్టచివరకీ చిత్తూరు
రాజ్యలక్ష్మి కెట్టి దుర్దశ 'రానున్నది' (తనలో) ఇక్కట్లైన పాదు
షాకు బాదాక్రాంతిచైన— (ప్రశాశముగా) చిత్తమా !
యేమనుచుంటివి ! యెల్లను మనకు యుద్ధము తప్పదు.
బాదూలుసిగ్గి ! సిప్ర పైస్యముల నాయత్తపటచుము. రస
పుత్రులారా !

తే॥ గీ॥ ప్రాణములపైని భీతిని బారద్రోలి
పోగుడి మీరలాహవ భూమియందుఁ
బజిన మీయందు నెక్కడేపడును వార
లందుఁ బడుగురు నెక్కడూఁ యవనిఁ బడరె ?

తే॥ గీ॥ యెదురుగా మృత్యుదేవత యొదవుచున్న
దనుచు నేనుదీయకుండి యుద్ధమందు మూల
దాగినను మృత్యుదేవత తప్పగలదె ?
వీరవరులారా ! రసపుత్రశూరులారా !

ఇ క సత్వరము మీరెల్లరు యుద్ధసన్నద్ధులై యుండుడు.
(నిష్క్రమము)

ద్వితీయరంగము:— సమరరంగ సామిష్యప్రదేశము.

ప్రవేశము:—భీమసింగు.

భీమ—

చ॥ మనసు కలంగ సాగెను బ్రమాదము సంభవమానో యిప్పు నా
కనులకు నెల్లవస్తువులు కాంతివిహీనము లొచునుండె న్నా

తనయులఁ దల్చినప్పు డమితంబగు సుదియ మొందుఁ గల్గుచుం
డెను రణరంగముక విడిచి నేనిట వచ్చిన దాది యేలాకో ! ||

సీ॥ భూమ్యంబరంబులుఁ బొరలుచు రక్తసి
క్తములైన యట్లు నేఁ గంటి నిపుడు
దశదిశలను బ్రతిధ్వను లెసంగిన యట్లు
చిత్తంబు దిగ్భూమాయ త్తమయ్యెఁ
దరుసనూహమాలెల్ల నరిపిరులై తల
క్రిమిగా నడచు నట్లందుఁ దోచెఁ
బలుమారు వాఁబాక్షుల గోదన ధ్వనుల్
శ్రవణకుహరములఁ బ్రబలమయ్యెఁ

తే॥ గీ॥ బ్రయదావాగ్నియెల్లెడఁ బ్రజ్వలిల్లి
సకలమును దగ్ధమొనరింప సాగినట్లుఁ
దోచెనున్నేదో మన్నేదో తోచ దిప్పు
దివ్యిధం బుతకును హేతు వేదియగునె.

(ఆలోచించి) నేను దక్షిణవైపు కోటకొమ్మలను గాపాడుచుం
టినే! ఈనిర్జనసీమ కెట్లు రానయ్యెను? (యోచించి) రిపునైవ్యధాటి
పలాయితుండనైతినా? అట్లెలసగును? యేదియో విషయము నాలో
చింప వచ్చితిని. (ఊహ్యునఁజేసి) హృదయమా! యేమనుచుంటివి!
“దుర్గంబు తురకల కధీనంబైన నీవేమిచేయఁగలవాడ” వనియా? ఆ!
ఏమి! దుర్గంబు మ్లేచ్ఛులకా యధీనంబగుట? అట్లెన్నడును సంభ
వింపదు. (ఆలోచించి) జయాపజయంబులు దైవాధీనంబులు గాన
మొకవేళ నెట్లైన చిహ్నము రాజ్యలక్ష్మీ పరాధీనంబైన నేమిచేసెదను?
రసపుత్రశూరులు తురుష్కులచు కోటలోనికిఁ బ్రవేశింప నిత్తురా?
భానుకులప్రదీప్తు లెల్లరును రణనిహతులైన గదాశత్రువులు దుర్గమును
వశపరచుకొనుట! ఒకవేళ నెట్లెల్లరు సమరమందు సంఘమరణము
మొందిన రాజపుత్రస్త్రీలకెల్లర కా తురుష్కులచే మానభంగంబుసంధి

ల్లగలను. ఔరా ! రసపుత్రస్త్రీలకు మానభంగంబు చేకూరునుగా ?
వారియెడ మానభంగంబు, దలపెట్టుట మంఘచున్న దావానల
జ్వాలలను బిగియార, నాగిలింప జాయంజనునట్లగదా.

(తెరలో)

ఉ॥ దక్షిణదిక్కు- కుడ్యములు ధారుణ, గూల, దొడంగి శాత్రవా
ధ్యక్షులు కోటగోడల, బ్రయాసముతో నెగ్రాకు చుండి రా
దక్షిణ దిక్కు-కుడ్యముల, దా సతిధరత, గాచ భీమహ
గ్యక్షము సంగరంబున విహర మొనర్చుట లే దదేలాకో ?

భీమ—(అలకించి) ఏమీ ! దక్షిణదిక్కు—!! ప్రాకారంబులు సంగ్రహించు
చున్న నన్ను, గానకనైనికులిట్లు బలుకుచుండిరి. నే లేకుండుట
జూచి యాతురుష్కులు ప్రాకారంబులూపు మాప గడంగిరి.
సూరి తురుష్కు నైనికులారా ! యిదియే నచ్చుచుంటిని.
ఇంక మీ ప్రయత్నములు సాగింపుమా. (అనికత్తి నెత్తి క్రింద
వైచి నిర్విణ్ణుడై)

చ॥ బలిపుమస్తకంబుల సభిస్థలి వై కెగయంగ కంధరిం
బుల, దెగ వ్రేయుచో నయిన, బోరున మత్తగజా? తుండముల్
దలఁపడి కోయుచో పయిన, దగ్గదాకించుక యేని మచ్చుజా
బలమది యిప్పుడిట్లు కరవాలము నెత్తంగ బాలదయ్యేనే !
ఇవ్విధి మదీయదోర్బలం బెల్ల, దరిగినా ! లేక

చ॥ సమరమునందు శాత్రువుల, జక్కగ నుగ్గు నొనర్పకిట్లు డెం
దమున మఱెద్దొసంగతిని దల్చుచు మిన్నక కూరుచుంటి నీ
సమయమునందు గాన “నిక జాలు యశ”స్సనితేగి ఖడ్గర
త్నమ నను వీడ నెంచితివె ? దాసునితప్పలుకాపు మిత్తరిన్.

(కూర్చుండును)

ప్రవేశము:—పురదేవత

పుర— భీమసింగ్! భీమసింగ్!

భీమ—(దిగ్గున లేచి) ఎవరు నన్ను బిలిచినది! (పురదేవతను జూచి
యంజలిబద్ధుడై)

ఉ॥ ఆలమునం జరించు భయదాకృతిఁ దాల్చిన భూతిరాజ్యవో!

కాలవశంబునం జనులఁ గాలునిపాలిక నంపు పేవినో!

వేలకొలది శక్తి లకు పుచ్చితి డ్ పురిలయ్యనో! యికన్

గాలివై! సపదాంబుజ ముగంబునకు స్పృహమిల్లదన్ ఎసన్ ॥

(మొక్కును)

పుర—రవికులపుంగువా! నీ నెవ్వని నై న నేమి? మదభీష్టంబు సిద్ధింపఁ
జేసెదవా?

భీమ— (తనలో) చూడఁజూడి సపే పురదేవతయని స్పష్టమగుచున్న
యది. (ప్ర) కాశము) తల్లీ! భవదీప్తితంబెయ్యదియో యెఱి
గించిన నాశక్తి మగునేని యుచరెదను.

పుర—భీమసింగ్! మచ్చనొక్కఁ జచ్చయైన నేమి? యిడచెదవా?

భీమ—జనని! భవదీప్తితం బెఱిగింపకున్న నెట్లు పోడిచ్చిగలను?
అట్టియో యెఱిగింపఁబ్రాల్గింపఁచునాడె.

పుర— ఏమి తమా! సూర్యకులంబున కంతకును గొప్పకముఁ దెచ్చి
చుంటివి! నావొక్కతం బెట్టియో యెఱిగించినట్లుగనునఁ దమ
చేతనగునట్లు సమకూర్చువా రెండరు లేకు? నేను నియొడ్డకే
రావలసినయవసరమే మున్నది? నాకోరిక నెఱ వేరెదవా?
లేకున్న ని కెవరికడకైనఁ బోయెదను. (పోబోవును)

భీమ— తల్లీ! తల్లీ! ఈ సీతుమారునిపై గరుణ వహింపుము.

క! విలసిల్లేడు రాజ్యభావో

వెలగలభూషణములో, నివేదనలో, కో

పిలలో భవదీప్తితములు

తెలియగా, జెపుము నాకు డిప్! యింకా.

పుర—కుమారా! ఏమి జెప్పినవానితో నెదియున్నాడు. నే నోరుకడి
వగబలిగదా.

భీమ—జననీ! నరబలియా? అందుచేమిసక్కునైనది? జరుగుచున్నది
మహాసంగరము ఏదా?

పుర—అయిన నేమి?

భీమ—మనసునకు దృక్పియగునట్లు నగులు దెగుచునే యుండిరి.
అందరగిరవగూడదా?

పుర—కుమారా! నేను ప్రేతభూముల సంచరించు భూతసింహాతవగ
ముతో, జేరియుండిననియా నీ యభిమతంబు?

భీమ—అట్లయిన నోమాతా! నోరులేని జాతువుల బలి మెసగుట
నా యధీనముగాని నీవు నరపాలకుడవైన మాత్రమున నస్మ
ద్దేశమునందు సమానహక్కులతో జనన మొదినవారిలో నేనిని
నీకు బలిగిత్తుచు? నేను నరపాలకుడగాని నరహంతకుడ
గానుగదా. నాదేహముపై మాత్రము నా విధి కారముగలదు.
నన్ను నీ కత్తి కెఱగా, జేసికొని సంతృప్తి మెందుము.

పుర—భీమసింగీ! వృద్ధాప్యంబు సమీపించిన నిన్నారగించిన నాకేమి
తృప్తిగల్గును. నా కొకకద్దరు గారు. పదునొక్కండ్రు గావల
యును. కావున నీకుమారులలో పదునొక్కండ్రును బలినిమ్ము.

భీమ—అట్లే! నాకుమారులనే కోరితివా! (అలోచించుచుండును.)

పుర—భీమసింగ్గీ! తడవయ్యెను. మరల నే నెల్లి దర్శనంబిత్తు.

(నిష్క్రమము.)

భీమ—ఏమీ! ఇది కలయా! నిక్కువమా? నిక్కువముగాఁ బుర దేవతయే ప్రసన్నులైనదా? (ఆలోచించి) ఆహా! నిజముగా నాదేవతయే ప్రసన్నులైనది. ఔరా! ఇది నా కుమారునిలో పడునుక్కడను గోరెనుగదా! రాజభూమియందు వారలగతి యెట్లున్నదో?

ప్రవేశము.—శూరసింగు.

భీమ—శూరసింగ్గీ! రాజభూమినుండి వచ్చితివేగదా! అందలి విశేషము లేమి?

శూర—మహారాజా! యన్ధభూమియందు ఎఱుఁచాము. భీమని నుడవ గలను. నా డర్ధరాత్రంబునఁ జక్రవర్తి సకలస్వైర్య సమేతుడై యాకస్మికంబుగ దుర్గంబును ముట్టజించి మాస త్రయమునుండియు దానిని వశపఱచుకొనవలెనని బహువిధ ప్రయత్నంబు లొనరించుచున్నాడు. ఇట్లాతం డిశేషస్వైర్య సంధానంబులతో నరుదెంచి ప్రశమమునఁ బడునైదు దిన ములవరకును సంభోరాశికెనయగు నగడ్డను బూడ్చి యత్నించి యెట్టికేలకు సఫలీకృతమనోరథుగ డయ్యెను. అట్లమ్మహా కార్యము నిర్వహించుకొని తదనంతరము దుర్గంబున కే దెసఁ జూచినను నాలుగుగడియల దూరమువరకు వ్యాపించియుండిన చతురంగబలంబును, హయహేషధ్వనులును, గంధగజఘ్రింకారంబులును, భేరినినాదంబులును, దిగ్గజంబులడలంగ మ్రోగు గుణధ్వనులును గల్గి చూపరుల కపరిమితానందభయదాయకంబై యంభోనిధు లొక్కపెట్టునఁ బూరలి చిత్తూరుదుర్గమును ముంప వచ్చెనో యనునట్లు రసపుత్రశూరశిఖామణులకెల్ల

నత్యంత విషాదంబుఁ బూడఁజేసెను. అంత నూతనముగా నైన్యాధ్యక్షులను వహించిన బాదూలోసింగీతెఱిగంతయు నవలోకించి దుర్గాబున కుత్తర ప్రాకారక్షణాగ్రమై రణజిత్ సింగును, ప్రాగ్విశా ప్రాకారంబులపై స్రాగ్రామసింగును, నవర విక్రమ దోర్దండమగిత్తప్రభాకరుడగు ప్రభాకరిసింగును దిగి నైవ్యంబులతో నుడయించి శాను సునిశిత గమ బగిచూకతతో సునిశితము నిరంతరము పతులకెల్ల రిహిత్యాహులొకరించుచుండెను.

భీమ—(తనలో) దక్షిణవైపున నేను రక్షించుచున్నాని. (ప్రకాశము)
 శత్రువాకును నే నెఱిగినదే. శత్రునాథ.

శూర—తనువాత నో యా! తునుష్కసేనా! యగు నాజరుజంగా మగప్రాకారంబులపై నునినది రక్షించుచున్న రసపుత్ర నైవ్యంబులఁ గల సముక్తిత సరాశాయ త్తచిత్తుండై మఱల ధైర్యంబవలంబించి మేచ్చనైవికుల నొక్కుమ్మడి గోటకొమ్మలకెగ్రబాకి నాజ్ఞుచ్చును. అంత నారసపుత్రులు శివశరాగ్నిబ్రజ్జ్వలిల్లంజేసి కిపునేల నెల్ల దిగ్భీమంబు బుడఁజేసిరి. అప్పుడా తునుష్కసైనికు లెల్లరుఁ గలవరపడునట్ల కదనభూమి నూడి నిలింపాసాసాబున కెగురఁ గొట్టఁబడు తురకల శిరంబులఁ గని మత్తేభంబులెల్ల చున్మత్తసంప్రాప్తంబులై తమ చరణప్రహరణంబుల స్వస్థైకానీకంబుల నుగ్గొనర్చుచు తుండంబుల నెత్తుకొని ఘోరకారాదనాబు నొనరింపుచు రసపుత్రుల కత్యాశ్చర్యంబును, సరుష్కుల కిమితిభయంబును జనింపఁజేసెను. అంతఁ గొంతవడి కా యేనుంగు లున్మాదంబు ద్యజించి వాని వాని స్థానంబులఁ జేరిన యనంతర మా మేచ్చనైవ్యాధ్యక్షులఁ జేలొకో దుర్గంబునకు దక్షిణదిశనున్న కుడ్యంబుల మాత్రముఁ గూల్చినట్లనతి సుసంగెను, అంతఁ దునుష్కసైనికు లెల్లరు

దక్షిణవైపు ప్రాకారంబులఁ గూల్పఁదలఁబడిరి. అచ్చట నిలు
మింప బడిన శూరాగ్రేసరుం డేలొకో యందు లేకపోవుటచే
శాత్రు లొక్కఁగూడ దలఁబడి గోపలు దగ్ధభాగంబుల
నిర్మాలుల బాసరించిరి. ఇట్లేఱు గంతయు సవలోకించి భనత్సు
త్రులు పనునొకొప్పును అర్ధనిర్మాణంబులైన కుక్ష్యములపై
నిలచి ధన్వద్వాకశల్యము సార్థకంబగునట్లుగాఁ నురుష్కు
నైవ్యనాయకుల నెల్లఁ గృతాంతంబు నికేతనంబున కంపి తుదకు
కుక్ష్యంబు లాకస్మికంబుగఁ గూలుటచేఁ గ్రిదికి లాఘించి
కత్తియున్ బాసరించి శత్రునిదుల ననేకుల నాపి తామును
క్రిశ్చీకేసెనట.

భీమ— హా! పుత్రతత్సములారా!

మ॥ జననంబాదిరి ద్వాదశాంకులనలేక సగ్రాహకంబునక
దనువుతో బాసిరి మీ చిత్రోద్ధవుని స్వాతంత్ర్యంబు నిల్పుగి; గూ
కు నితాంతప్రియుడైన తమ్ము నెకనిక త్సానిస్థలికన్వీడి మా
కనిశంబుఁ ఘనదుఃఖనీరధిని నాఁక యిట్లు చేకూర్చియున్॥

హా! వరతనూజులారా! తుదక సంగరము మీ భంగపాలునకే
సంఘటించినదా! నిత్యము బిత్తుటసంబు నల్ప కీర్తిచు నేగర్భదర్శిడు
నికైన జనించిన నిట్టి రణమరణంబు నెందకుందురుగదా! అష్టైశ్వర్యం
బులుఁ గలవాడనిట జన్మించి యల్పాయువు లయిన నేమి ప్రయోజ
నము? జననీ జనకుల కిట్టి పుత్రశోకం నిడుటకేగదా.

చ॥ కడుపెడు బిడ్డలంగని యకాలపు మృత్యువువాత్రద్రోయఁగాఁ

గడఁగి మిమ్ముఁ రణంబున దగ్ధ రిపులక వధియింపఁ బంపితిక

జడుఁడ శ్వపాకుండక సుతుల చావునుగోరిన పాపకర్మండక

కొడుకులు! నాపయి మిగులఁ గోపముఁ బూనకుడయ్య వేడెదక॥

హా! పతంగమొక్కొద్దారకులారా! నవమాసములు మోసి కని
యెంతయో శ్రద్ధతో, బెంచిన మీజననిమొక్కొక్క శోకానలః బెల్లార్ప
గలవాడను?

శూర—మహారాజా! నిన్నయు నెఱుగిన మీరే ఎట్లు బేలలై వాస్తో
యిన నిక లోకంబున నితరులైన తలదొడుగులవిషయమై యేమి
చెప్పగలకు.

భీమ—శూరసింగీ! తదనంతర మే మైనది.

శూర—తదనంతర మో యేవా! ఎట్లు పదునొకంపుగురు నొక్కసారి
మడయుట పట్టించి శిథిలశేషంబులైన ప్రాకారంబుల భూమి
చదరంబులఁ జేసి కోటలో, బ్రవేశంబు సమకట్టు ప్రతిపక్ష
నైస్యంబులుగని రసపుత్రనోహనాయకుడుగు దుర్గసింగత్యంత
కోపావేశంబున మండిపడుచు నిశితాకెపత్రంబును బిలుబిలు
ద్రిప్పుచు గగనైస్యంబుతో, దురుష్కునైస్యంబులపైఁ జలరేగి
ఁచుకొక్క- బాణపుంజుంబుఁ బెక్కు-మందిని దిగ్రహేయుచు
శస్త్రాస్త్రవిద్యాపారంగతను వెల్లడిచేయుచుండి స్లేచ్చనై
నోహనాయకుడు హాసస్వల్లేభానుఁడవ తనైస్యముల నెక్కు
మ్మడిని రసపుత్రుల నెమర్కొన నచ్చు నెచ్చి శిథిలప్రాకార
రక్షకులైన రసపుత్రులన్ని డనుచూచి మనగుర్గసింగును
గూడ స్వర్గమున కంపెను.

భీమ—ఏమీ! రసపుత్రయోధులు దురదృష్టము! తల పడినవారీలో
నొక్కండైనను గెఱచిరాకుండెను! లిరువాత, తిరువాత.

శూర—లనంతర మొక్కభూ! దుర్గసింగు స్వర్గముఁజొలఁగని రణజిత
సింగు తననైస్యంబులతో నెక్కుపెట్టునఁ దురుష్కుల నెచు
కొని వివిధగతుల దునుమాడుచు తననామంబును సార్థకప
ఱచుకొనుటఁ గలది రసపుత్రయోధులు శిథిలంబులైన ప్రాకా

రంబుల దాటివచ్చు తురుష్కులను శిలాప్రవర్షంబులచేతను, సలసలకాగునూనెచేతను యమనిగమునకంపిరి. అవిద్విధంబునఁ దామొనర్చు సాధనంబులన్నియు వ్యర్థంబులౌటం గని తురుష్కునాయకుండొకింప మఱలఁ దూర్పువైపుననుండు కుడ్యముల ధ్వంసముఁజేయ నుద్యమించెను. అవియును నిర్మూలంబైన నిడి దుర్గమును రక్షింపట మర్రిభుంబని తలచి రసపుత్రసేనలన్నియు సత్యాతురతతో దక్షిణవైపు రక్షించుట మాసి తూర్పు వైపున కేగిరి. అంత రణజిత్ సింగు స్వల్పపైస్యముతోనే యరివీరుల నెదుర్కొని ఘోరముగాఁ బోరుచుఁ కొంతవడికి విపత్తులచే నిర్మూలింపఁ బడిన పైస్యంబును జూచి యొక్కంతయు భీతిఁజెందక కత్తిని డాలునుఁ బూని తెగబడిరిపుల ఖండింపఁ జూచె. అత్తజీ రణజిత్ సింగుకరవాలధారి కెరియైన తురక పైనికులును, శుండా లంబుల తుండంబులును సన్నియని యెన్న శత్రుంబుగాదు. ఇవిద్విధం బవలొంచి నాజరఁడగు క్రోధాంధభూతచేతన్ముండై యెవిద్విధంబున వైస నా రణజిత్ సింగును రణనిహతునిఁ జేయ నుంకించి తానును గత్తియు డాలును ధరించి రసపుత్ర యోధాగ్రేసరునితో ద్వంద్వయుద్ధంబునకుఁదలపడెను. ఇట్లు రసపుత్ర తురుష్కువీరవరు లిరువురును సింగంబులవగది బోరు చుండ నుభయ పైస్య సంఘంబును సంకుల యుద్ధంబు నాపి చిర కాలములకుఁ జూడఁ గల్గి యాద్వంద్వయుద్ధంబు సత్యుతి కొతూహలంబున వీక్షింపచుండిరి. తురుష్కులు ప్రాకార నిర్మూలనము మానిరి. రసపుత్రులు తద్రక్షణ మాపిరి. అట్లయిర్వరు కొంతకాలము పోడిన పిదపఁ దురుష్కుయోధుండొక్కంత యలసినట్లుదోచిన ప్లేచ్చ పైసికు లెల్లరు నాతనికిఁ బ్రోద్బలం బొసంగుచుండిరి. మనసేనలు రణజిత్ సింగు విజయోన్ముఖుండగు నని నిశ్చయించి బిటబిట ద్రిప్ప బడుచున్న

ఖడ్గము యొక్క-ప్రచుడికా-తులనే నానరింపబడిన దేవా-
ముతో మధ్యదిశహస్తాంశముతోలె బ్రకాశించుచున్నరస
పుత్రయోధాగోసరుని వికిరణదృశ్యత్రయబలతో నవలోకించు
చుండిరి. అంత నాతురుష్కచమూపతి ప్రోద్బల పూరితుడై
రసపుత్రయోధుని పరిస్పృశకుఁ దనవాడికి త్తనిఁ గురిచూపి
యావచ్చక్షిణో నెక్కు దెబ్బగొట్టెను. ఆదెబ్బతో రసపుత్రుని
పస దూలిపోవునని తురుష్కులెల్లరు నిశ్చయశసతోహక్రాంత
స్వాతులై “శహ బాస్! శహ బా”నని కేకలు వేయసాగిరి. రస
పుత్రులు ముకుభూతముఖాంబు జాతులై యుండ మన
రసపుత్రయోధుఁ జూచెబ్బడప్పించుకొని మఱల నాతురుష్కుని
తనఖడ్గముచే గొట్టెను. ఆదెబ్బతో నాతురకి స్థితాతు
నిశాంతియున కిదియుఁ జెలసిపొంద కాని యాతిని శీఘ్ర
ణమునకుఁ దగులుటచే మును సత్తుని కిరివాలంబు రెండు
తునక లయ్యెను.

భీమ— ఆహా! మోసము సభవిచినదే! పిదప నేమైనది?

శూర— పిదప నోరాణా! మనరసపుత్రయోధుఁ జింకొకి యాయు
ధంబు గొనుంజన నా నీ లెఱిగితిగుఱుష్కులను చిరాయుధు
డైయున్న మన రసపుత్రుని శివకాండ్రయలచే నక్షచ్ఛేదన
హానించి సంగరక్షోదలెలుంబునకు బలి సేయెను.

భీమ— హా! శూరాగ్రసరా! రణాత్మసింగి! వయోవృద్ధుడవైన
సపు తుడికు సరాయుధుడవై సమరభూమిని విధాప బడలివి
గదా! శూరసింగి! అలలు నేమైనది.

శూర— దేవా! అంత నారసపుత్రుడు గూలిన జయశక్తిబలతో
దురుష్కులు మఱలఁ బ్రోకారంబులఁ గూల్ప నుద్యమించుచు
డిరి. సన్ను బాదూలే సింగు మీలెచ్చటనుండిగో యరసి
రిమ్మని పుత్తేరను.

ప్రవేశము:— బాదూల్ సింగు

భీమ— బాదూల్ సింగీ! సమరభూమిని బాసివచ్చితివేల?

బాదూల్— రాజా! రాకేమున్నది?

ఉ॥ వ్యర్థములయ్యె బాణములు వ్యర్థములయ్యె : లావణ్యముల్
వ్యర్థములయ్యె సాధనము లన్నియుఁ గూతెను గోడలెల్లనొ
పార్థివచంద్రమా: మనకు వచ్చెను నాశనకాల మక్కటా!
వ్యర్థము సిక్కువంబు పుష్కరిమునఁ గదినంబుఁ జిససన్ ॥

ఇతఁ డురుష్కులట్లును దుర్గమందఁ బ్రవేశించుట నిశ్చయ
ము. కావున మనము శత్రుసేనలతోఁ దలపడి ప్రాణములపై నాసను
వీడి పోరుట తక్కుము.

తే॥ గీ॥ బయము మోడెడిమెం లేక సమరభూమి

ఎరి స్వర్గంబు నందగలార మేమొ

కాన జయమంది సత్తున ఘనయశంబు

వచ్చు; గాకున్న మనస్త్రీలు బోధవంబు

నందగలవారు కపులచే నిండు నధిప!

అట్లు విషక్షులచేఁ బోధవాసలసంపత్తులు గాకుండ మనరాజు

పుత్రస్త్రీల క్షోభనలయు.

భీమ— బాదూల్ సింగీ!

తే॥ గీ॥ తురకనాథున కోడి చిత్తాదునందు

మనస్వతంత్రము విడనాడి మనుటకిల్ల

విజయమందిన సరె; లేక విఫలమైన

మోడలఁ జత్తుము నిరమున నెల్లరిమును.

ఇది ముమ్మాటికిని సత్యంబు ఒకవేళి మనమెల్లలము రణనిహ

తుల మైన యెడల మన కాంతామణులు తురికలచే నవమానింపఁ
బడుట నిజము. అట్లు మానభంగం బందకుండు నట్లు

తే॥ గీ॥ మండుచున్నట్టి యొక చుగ్గిరూడ మందు,

బ్రహ్మమున స్త్రీల అదృష్ట బహుళ జేసి

పురుషు లెల్లరిమును యుద్ధభూమియగు

భిక్షములఁ బూని పొరంగి పుష్కలము॥

బాదూల్.—మహారాజా ! అట్లయి సరేగాని మన సూబాలగోపా
లంబునుఁ బ్రాణంబులు గోల్పోయినఁ జిత్తూరు రాజ్యలక్ష్మి
నెన్నటికైనను రాజాసూతరినా చేలుట కిల్లగదా!

భీమ—(అగోచించి) బాదూల్ సిగ్గీ! అట్లయిన పక్షత్రయ ప్రియు
డైన నాపొత్తున నేటిరాత్రి మో నట్లాభిషిక్తుడైన హతశేఖరి
డైన మత్కుమారునితో నడవలబోఁ జలదాచుకొని
యెన్నటికైన చిత్తూరురాజ్యంబు నేలఁ గట్టుటకుఁ బాపుగము.
శూరిసింగ్గీ! తదితర రసపుత్ర యోధులనెల్ల యుద్ధంబునాపిమ
ద్యననగబునకు రమ్మని చెప్పము. మీగుచు సత్వరమున వారి
తోఁ గలసి మద్యననగబునకు రంగు.

తృతీయరంగము: సభామందిరము.

ప్రవేశము:— భీమసింగు, బాదూల్ సింగు, విక్రమసింహుడు,
అజేయసింగు, హమీదు.

భీమ—(హమీదునెత్తుకొని) బాలకా! పతాగవంశోద్ధారకా!

చ॥ జనకుండు మాతృరక్షణకు సంగరమందుఁ దృణిచేఁ బ్రాణముల్
జననియు భర్త వెంబడి విచారపయోనిధిముగ్ధ వీడఁ దాఁ

దనువును; రాజ్యమేలగను దక్కితి నీవు సుమీ యొకండవే
 ఘనముగ నెన్నఁడని యిపుగర్వ మజంచి యశంబు నెందుచున్
 కుమారా ! అజేయసింగీ !

ఉ॥ నీ విపు డీ కుమారకు నెయ్యమున గొనెదోను పో నా
 నావిధిమర్గమోగవిహించులచే బి ప్పేట్టతాలయం
 బై నిలసిల్లుచుఁ ననమృగావళిక్ నెలయంబునైన యా
 రావళిపర్వతంబులఁ గరంబు సుఖంబు నుండు డిన్వరున్॥

ఉ॥ అన్నకుమారుఁ డొచితనియం దొక యంతయు నీర్వహాస క
 త్యున్నతసత్కృపాపరిమితోజ్జ్వలభాసము బూని యాదురా
 పన్నుల భీతిఁ దీర్పుగల హాజనాభుని మీద భక్తిన్
 యన్నగపంక్తులందు తనయా! మఁ బాలుని పెంచు మిమ్ముగన్॥

అజే—జనకా! మీరెల్లరును సమరమున వీరస్వర్గంబునంద నేనొక్కం
 డ నశేషబాధుజాలంబునకై శోకించుచు మరలెలనా?

భీమ—కుమారా! నా పలుకు లాలింపుము. నీవిందుల కంగీకరించవేని
 కడు: బిన్నవయస్కుండగు నీబాలుని బోషించువార లెవ్వరు?
 కావున మదాజ్ఞ శిరసావహించి చిత్తూరురాజ్యహితార్థ ముగ్ధాన
 రింపుము.

అజే—అట్లే మీయాజ్ఞానుసారమున పన్నితును.

విక్ర—అజేయసింగీ! ఆజ్ఞను శిరసావహింతువుగాని,

నీ॥ అప్పుడప్పుడు తప్పుటకుగు లేయుటఁ గాని

తోడిబాలురఁగూడి యాడలేడు

మాధుర్యమా ముద్దుమాటలాడుటెగాని

పల్కరించిన మాటువల్కలేడు

కడుఁగూర్చితో తల్లి యంకమున నుండుటెగాని
 దాసీజనంబు దరికిబోడు
 అంతిపురమన న్నల్లాతో ముగిసెగాని
 కానఁ జాదిత్యునికాంతి నెపుడు
 శే॥ గీ॥ చానుసుకుమారు మమ్మథా కారసముని
 నీకుమారుని త్సద్రమృగాకులంబు
 నైన నెన్నన కాంతారముగను నెట్లు
 చేర్చి మెలఁకువోడఁ బోషింపఁ గలవా!

భీమ— బాలకా! ప్రాతరత్నమా!

సీ॥ మోహనాకారులఁ బొడగన్న భయమందఁ
 నీవు భిల్లు, జూచి నిలుచు టెట్లు
 డీబాబుర గూడి యాడజంకెను నీవు
 ననమృగంబులమధ్యఁ బరగుటెట్లు
 మలయమాగుతముఁ నిలువఁజాలని నీవు
 యుంఝూనిలంబును నైచుటెట్లు
 హంసధ్వని విని యడలెద పీపు సి
 హేంద్రనాదముల సహించు టెట్లు
 తే॥ గీ॥ కన్నడలపాలు సేయ నిన్ గహనములకుఁ
 బంపుచుంటిని భూధనపాంసనుండ
 త్రిప్రదం బగు రాజ్యాభిషిక్తుడ వలు
 వెలయు మెపుడేని తురకల బల మడంచి.

విక్ర— తండ్రీ! సూర్యవంశోద్ధారకా!

సీ॥ క్రూరమదేభ శార్దూలాదిమృగములే
 యాటబాలకులు నీ కగునునుమ్ము
 గాఢాంధకారసంగతమ హుగగుహంత
 రంబులే నీకు సౌధంబు లగును

సకలకళాపూర్ణచంద్రుండుఁ దేజోని

ధియు నీకు ననిశెంబు దివ్యైలగును

గహనసంచారశృంగార వివినదేవ

తలె నీకుఁ బ్రేముని తల్లులగుచు

తే॥ గీ॥ సుహృదృతియై మృదు సీకు గురువు

వివిధత సామ్రాజ్యవిద్యాప్రపంచజేయఁ

గలఁడు నిన్నతఁ డెట్లని కడగి మీస్వ

త్రాత్రరాజ్యగులు నేలుము తోయ ! నీవు.

లక్ష్మ— బాలకా ! నాపలు కాలకిపుమా.

తే॥ గీ॥ అలుసువదల యెబదియైను వత్స

కములచుండియు మీనాడ్ స్వరాజ్య మేలు

చుగ్రుడి ససపుత్ర భీయెడ నూరికుగి

దైవవిధి మేచ్చులకు సయఁదలఁచి రగ్ని॥

బాదూల్ — బాలకా ! ఒక్కపర్యాయ బీచిత్తురుదార్ద్రగునుగన్ను
లారఁ గనుము.

చ॥ సకలకళావిహీనఁడగు సత్పతి తన్ను బరిత్యజించి యిం

కొకనివశంబుఁ జేయఁగలఁడో యని డెగఁమునందు గుందు నా

వికచపయోరుహస్యవలె వే కనుపట్టు విశ్వాడ్ పురంబు నీ

వకట ! కనుంగొనంగలిగి తొరకుమారక ! యెట్టకేలకున్.

భీమ— లక్ష్మణసింగీ ! రాజపుత్రశూరులారా ! ఈబాలుని మీవాల్
రాజ్యంబున కంతకుఁ బ్రాభిషిక్తునిఁ జేసెద. ఇందులకు మీ
యభిమతంబేమి ?

లక్ష్మ— మహారాజా ! మీయభిమతంబే మాయభిమతంబు. సత్వర
మంగ్లానరింపుడు.

భీమ — (బాలుని సింహాసనమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి యాతనిశిరంబునఁ గిరీట ముంచి) బాలకా !

తే॥ గీ॥ అత్రైశ స్త్రాది విద్యల సన్నుత్యై
కరకుతురికిలగునిని సంగ్రామమహా
ద్రుంచి యేమునుగాంచి చిహ్నం పురంబు
వశపటమకొని యులు “హివాడ్” కుమారం॥

(అ జయసింగువై పురిదిగి) కుమారా! అ జయసింగ్గీ! ఈ బాలుని పట్టా భిషిక్తునిఁ జేసితిని.

సీ॥ సకలదేశంబుల సన్నుతిఁ గాంచిన

భరితమాతయె యిందు బ్రహ్మసాక్షి,
తరతరంబులనుండి తీరగము స్వాతింబ్ర్య
బహిర్యు యిందు ద్వితీయసాక్షి,
“ఘోరసంగ్రామసంచారే” యీ మృత్యు
దేవతై యిందు దృతీయసాక్షి,
రసపుత్రశౌర్యవిరాజితం బైన చి
“డ” దుర్గ మిందు జయగ్రసాక్షి,

తే॥ గీ॥ సంగ జయలక్ష్మి పంచమసాక్షి యిందు
నిల్లు పంచసాక్షులు గల్గు సీకుమారి
కునకుఁ దప్పక త్కౌభాము నింప మెప్పు
డేనియును చితూర్ మీకు స్వాధీనమైన!

అ జయసింగ్గీ! ఇది ని పీకుమారుని గొంపోమ్ము.

అజీ—తండ్రీ! అట్లే నెఱుంగుచున్నాను. (పోఁ బోవును)

బాదూల్—(బాలు నెత్తుకొని) కుమారా!

ఉ! శూరులు పెక్కు-రుండియుఁ బ్రశోభితసూర్యకులంబు సంతకున్
 దీరనివంకఁ దెచ్చి రని తేకువఁ బూనకు మయ్య! నీవె హా
 ధీరత సంగరస్థలినిఁ ద్రెంచి తురుష్కులఁ గీర్తిమెంది చి
 త్తూరుపురంబుఁ జేకొనఁగ దుర్గమసీమల కేఁగుచుంటివే॥

(అజేయసింగు, హమీరును నిష్క్రమింతురు.)

భీమ.—రాజపుత్రయోధులారా ! మీమా సదనంబు కేఁగి మీ
 కాంతామణుల నెల్ల రేపుదయంబున “జోహా” గొనరింపు
 నట్లొడంబరపుడు.

(నిష్క్రమము.)

ర స పు త్ర క ద న ము.

హరిచరణము.

ప్రథమరంగము. పద్మినీదేవి యంతఃపురము.

ప్రవేశము-పద్మినీదేవి.

పద్మి—(విచారముతోఁ గూర్చుండి)

ఉ॥ ఆకమలారి నిల్చెరు వియ్యలమును; సుఖస్థిగౌదకే

వ్యాకులదిట్టివై యిది లహరిమనోవ్యధి హెచ్చుచుండఁ దే

జీకరవంశజాతులు యశోచితముగల్గు లహరియులు

నాకొర కుగ్రుతాచు మరణంబు రణంబున మొందుచుండగన్ ॥

ఆహా! నేఁ డెవ్వరిపాడుమొగంబుఁజూచితిను?గాని యెట్టిపల్కులు
కణ్ణకణ్ణిని దెలియనయ్యెను! దైననూ! ఏల నన్నీతిజగిన్మో
హనాకారినిగా నిద్రించితివి? అన్యసామాన్యస్త్రినలె జన్మింపఁ
జేసిన నన్నానన్యమృగతుల్యం డగు చక్రవర్తి తనమానస
మీనంబును, మద్వీక్షణాంచలముచు గాలముగాఁ గల్గిన
మరున కెరఁజేయకుండునుగదా! ఇందలు రసపుత్రపీఠులు
క్రోధానలదహ్యదేహులై యా మనోభవగ్రహవేశుండగు
నా తురుష్కనాథుని సైన్యసమేతంబుగా భూతబలి నీయఁ
గడంగి యివ్వధి రణనిహతులు గాకుండునుగదా! నిత్యకళ్యాణ
సాధాగ్యవతియగు నీ చిత్తూరుపురలక్ష్మి భవిష్యదాగమ దుర్ధ

శావలోకనసంజనితభీతచేతస్కురాలై యశ్రూదకసక్త వక్త్రాం
బుజాతయగుట సంఘటింప కండును గదా! ఈతురుష్క-
నాఘండు,

ఉ॥ ఈవిధి నన్యకాంతగని యితఃశరాసనసాయకాగ్నికన్
భావము నప్పగించి నృపపాసచుండై సుచరంబునంగు మా
పావనవంశసంభవుల భంగమొనర్పరాదా? యెప్పుడున్
దైవము దోసకాయలకుఁ దద్దయుఁ దోడయి రాకయుండినా॥

ఆహా! రేయి యనక పగలనక చిహ్నారురక్షణార్థ మీ రస
పుత్రులరి పీరులతో నత్యంతఘోర-బుగాఁ బోరుచుండిరట,
బౌరా! నేనెంత పాపిష్టురాల నైతిని!

క॥ రణనిహతు లైన భర్తల

మనములఁ దలపెట్టి తడిహాసవతుల్ దా

మనిశముఁ బొంతాసాగర

మున మునుటఁ జూడనేనె నూంబుగిదా:

ఇదఁజూ నుదర కామినుల నుఖంబునకు పోతుభూతంబు
నగు నాపై నామృత్యుదేవతకైన దయరాదుగదా! అక్కటా!
దురంతచింతాకాంతస్వాంతు లగు నా కాంతామణులు
నన్నెంతగాఁ దూరుచుండిరో! ఇట్లనిశ మనాధయువతీజన
ప్రదూషితమైన నా సముజ్వలాంగంబు నగ్నియందుఁ బ్రవేశ
పెట్టుట యుచితంబని తోచు చున్నయది. అదియునుఁ గాక
సత్యాసత్యము లరయుని కుచ్చితాత్ములగు పృజలచే వ్యాపింపఁ
బడిన దుర్వదంతిని నాకర్ణించుచుండి మొండినై జీవించుటకన్న
మండుచున్న యగ్నికుండంబులోఁ బడి ప్రాణంబులఁ గోల్పో
యి మత్పాతివ్రత్యంబును వెల్లడింపఁజేయుట తప్ప నాకు
నేరొండుసాధనంబు తెలియకున్నది. (అలోచించి) నేను కృత

నిశ్చయురాలైన నేమి ప్రయోజనము? ఈ ఘోరకృత్యం బొనరించుకొనుటకు మన్నాభుండు నాకనుజ్ఞ నొసంగవలయును గదా! (హృదయమున జేయిడి) చిత్తమా! ఏల నిష్ప్రయోజనంబుగ నాలోచించెదవు.

తే॥ గీ॥ అగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లాడి యనవరతము
వారీచే సర్వసౌఖ్యముల్ పడయుచుండి
ప్రాణములకంటె ప్రేమానురాగమునను
జూచుకొను భార్యలకు నగ్ని జోరఁగి నాజ్ఞ
నిచ్చువారలె ప్రియభర్త లెచ్చుటన?

(తల ముక్కించి) అయినను మన్నాభునకు నాకోరిక నెఱిగించెదను. నే డేలొక యర్థరాత్రుంబు గడచినను నాభుండు రాకుండెను? అహ!

ఉ॥ సుప్తి నెఱుంగ డించుకయు సొంపెసలారఁగఁ బల్కఁడిక సం
తృప్తిగఁ దా భుజింపఁపు తడేక విచారమనన్ముఁడౌదు ప
ద్మాక్షకులొద్దవాధిపుఁ డహర్నిశముల్ గణరంగమందునక
దీప్తివహించి శాత్రువులఁ ద్రెళ్ళఁగ నేయు గడంగు టఁదిగా॥

శస్త్రాస్త్రవిద్యాపారిగతురా లై ప సంయుక్తనలె నాభునకు సహాయభూతురాలవై నిణముఖంబున శాత్రువుల నుక్కిడంచు భాగ్యుండు నోచుకొనలేదు. అహ! నిద్ర యంతకంత కధిక మగుచున్నది. (పరుంపును)

ప్రవేశము-భీమసింగు.

భీమ — (విచారముతో)

ఉ॥ ఎంతటిఘోరవాత్త వచియింపఁగ నే నిటవచ్చితిన్; గటా
సుతయు వెన్నదీయఁగ ప్రసూనశరీరని నాదుభార్య న

త్యంతశుభోజ్జ్వలాంగిని “రయంబున మండెడు కుండమందు ని
శ్చింతమనస్కురాల నయి చేరు” మటంచు శిలాత్పధారివై!

ఔరా! భీమసింగీ! నీవు పుట్టుకయందే గిట్టిన నిట్టి కష్టములఁ
బట్టువడకుండువుగదా! జన్మించినను యే గర్భదరిదుర్నియింట
జనించిన నిట్టి నితాంతచింతల మెండకుండువుగదా! సురనుతం
బైన రాజకులంబున నుద్భవించి యప్తైశ్వర్యాఘ్నండ్ వైతివి.

అంతేగాని కడుపునిండ కూడును, గంటనిండ నిద్దురయుఁ గల్గి
యుండు సమయముఁ గాంచవైతివి. విజయలక్ష్మీనిఁ బొందుట
దుస్తంబనియు రాజ్యలక్ష్మి మైచ్చులచేఁబడుట సత్యంబనియు
నిరాశాపూరితహృదయుండవై యథాంగలక్ష్మి సకలస్త్రీ
సమేతంబుగా నగ్నిలోఁ బడి యాత్మహత్య నొనరించుకొను
చుండ జూచుటకొ యింకను బివేచియుంటివి? దైవమా!
యింక వైన నీదురదృష్టవంతుడైన భీమసింగున కనుకూలుండ
వగుట భరమా? క్షిప్తచిత్తమా! ఇంకను దైవము నీయెడల
ననుకూలుండగుననియో తలంచుచుంటివి? ఛీ! ఇంక నాకీ
మొండి బ్రదుకేల? (కత్తిఁ బరికించి)

చ॥ నిరుపమశత్రువిద్యలను నేర్చుకొనిన శత్రుసేనలన్

దురమునఁ బున్నుచున్ జయముఁదోడ నెగాంచి భవన్మనంబు సం

బరహఁ దృప్తి గూర్చితిని బల్లరు; నట్టుల నిప్పు లేదు నా

శరమును నున్ని తృప్తి నొసఁగెదనము వేగఁ గృపాణరత్నమా!

ఛీ! యేమీ! తుదకు స్త్రీకృత్యంబునకుఁ దోడగితి! నేనిట్లాత్మ
హత్య నొనరించుకొనిన రాజపుత్రస్త్రీలకు రానున్న దుర్దశ
రాకుండునా? వైరులు చిత్తూరుదుర్గంబును వశపఱచుకొన
కుందురా? రసపుత్రశూరులెల్లరును తమతమభార్యలను “జో
హా”రానొంచుట కొడంబడునట్లు బుద్ధులు గఱపుచుండిరి. నేను
ను మత్స్యభార్య నందుల కొడంబరచెదను.

(పద్మినీశయ్యకడ కలిగి బాగుగఁజూచి)

సీ॥ అవరోధపద్మాకరాంతరంబున ముకు

భితపద్మవదనయై సతి పరుండె

దరిగనరాని చింతావార్ధి మున్గిన

హృదయప్లవంబుతో ముదిత యుండె,

భూరివిపజ్జలముక్తాదితం బగు

చంద్రదాస్యమూచు సే సతి పరుండె,

ఘననిరాశాభయంకర మారుతమున వ్రా

లిం లతాంగియును మానిని పరుండె.

తే॥ గీ॥ గాని యెల్లి సూర్యోదయ కాలమందు

నగ్నికుండమునందు దేహమును విప్పు

సంగతి నెకింతయును దెలియంగలేదు

సదయనవసితహృదయ లసచ్ఛత్ర!

(అని ఉగ్రరకేగిన పద్మిని తచి వందనంబు లొనరించి)

పద్మి— నాథా! నేడెంత యాలస్యముగానచ్చితిరి. గతంబేమి? ముఖ

లక్షణములఁ జట్టి చూడ నేదియో దీర్ఘాలోచనవరులై వచ్చి

నట్లుదోచెడిని.

భీమ— కాంతామణి! ఈ ఘోరసంగ్రామ మల దాపరించెనో గాని

(అని విసుకుకొనును)

పద్మి— నాథా! నాడెంత పాపిష్టిజన్మంబైచది.

సీ॥ నామూలమునఁగదా భూమిాధపులుమీరు

కారాగ్రహంబునఁ గష్టపడిరి,

నామూలమునఁగదా వేమారు చిత్తురు

పురలక్ష్మీ వెతలను బొందవలసె

నామూలమునగదా నళినమిత్రకులోద్భ
పులు పెక్కుమంది యాకలనబడిరి
నామూలమునగదా నాఘలఁ గోల్పోయి
యెంద తెందఱొ సతుల్ గుందుచుండి)

తే॥ గీ॥ తాత ముత్తాతలాదిఁగాఁ దనరుచున్న
రాజపుత్రుల స్వాతంత్ర్యరాజ్యమిట్లు
తురకల నశమునను బడ సరుగుచుంటు
కూడ నామూలమునగాదె చూడఁజూడ.

కావున నీ దురదృష్టరాలిని బానిగ్రహణమొనఁగించు కొన
కున్న యిన్నిసిలుగులు సంకల్పకుండునుగదా!

శీమ— పేయసే! అట్లనెద వేల? ఇంచుక యోచింపుము.

తే॥ గీ॥ జన్మమొందక మున్నె కంజులు నుదుట
మూడు పంక్తుల లిఖించి పూర్వజన్మ
కర్మ ఫలమును గుర్తించి కమలనేలీ!
దాని దప్పించు కొన నేతరము చెప్పుమ?

కావున నీసంకటుంబు లన్నియు నా పూర్వజన్మకృతిదోషా
విశేషంబులు గాని నిన్ను నుద్వాహం బొనరించుకొన్నందు నలన
దారించ లేదు.

పద్మ—నాథా! మీరుమన్నానసోపశాంతి కట్లనుచుండిరి గాని నామనో
వ్యధను బోగొట్టికొనుట కొండు సాధనంబు లేకున్న యది.

శీమ— ప్రాణేశ్వరీ! అంతమనోవ్యధ నొందుటకు గారణమేమి?

పద్మ—నాథా! కారణం బిద్దియని వేరె చెప్పవలయునా? నేనీసుంద
రాకారంబున జన్మించుటయే యిందులకు ముఖ్యకారణము!
అదికాక ప్రజ లేమనుకొనుచుండిరో తెలియదా?

భీమ—ఎవరివిషయమై?

పద్మి—ఈపాపిష్ఠురాలిని గుంటించియే!

భీమ—ఏమీ! ప్రజలు విషయమై యే మనుకొనుచుండిరి? త్రిలోక
సుదర్శననియు, సీతాదేవతామహాదేవియు,

పద్మి—అట్లనుకొను దివంబులు గడచినవి.

భీమ—ఏమనుకొనుచుండిరి?

పద్మి—చెప్పటకు నూడ దుఃఖమగు చున్నది. ఇంతకు నాపూర్వ
ఫలకర్మమిట్లుండ నే జేయునదేమి?

భీమ—ప్రేయసీ! ఏల యీనెడగు మాటలు? మనుకొనుచుండిరో
చెప్పుము.

పద్మి—నేను భుగుమ్మ-నాథుని యశస్విజైతనియు సంతట మీ
రా ప్రసరుని జనుని నన్ను గోరికొని వచ్చితిరనియు.

భీమ—ప్రేయసీ! దీని కీతగా జూచితివా నేల? పలుమాసంబులు నిజ
నాథుని నామ స్మరణంబే యన్న పాపంబులుగా గడపినట్టి
మహాపతివ్రతయగు సీతామహాదేవి విషయమై జను లింతకంటె
నెక్కుడు వదలిని వ్యాపింపజేయలేదా?

పద్మి—నాథా! అందులకు త్రిరాములవారేమిప్రతిక్రియ నొన
రించిరో యెఱుంగరా? భాగ్యను బరిత్యజించెను. నాకనుజ్ఞ
నిచ్చినచో నే నీ పాపిష్ఠిజన్మంబును ద్యజించెదను.

భీమ—(తనలో) నే వచ్చినపనియు నీపె కోరికయు నొకటియే యయి
నది. (ప్రకాశము) ప్రేయసీ!

మ॥ పరిహాసంబున కైన నిట్టి పలుకుల పల్కంగ నుంకించ వీ

తటి నామూఢుల దుర్బుధులని తనూత్యాగంబు పోగొట్టునే?

సరిలే; నిన్నుఁ బోత్యజించిన భువిక్ సౌఖ్యంబు వే రెడ్ది; హా !
సరసీజాక్షిరొ ! యిట్టియుద్యమ మికకా జాలింపుమా యింతటకా.
మఱియు.

సీ1 చాల నానందాబ్ధి నోలలాడఁగఁ దన
యథాంగియే తెప్పయగును సతిరొ !
హాశమహాలత వర్ణిల్లుటకుఁ దన
యథాంగి పట్టుకొమ్మను సతిరొ !
భువిని మోహమ దేభమును మరల్పఁగ దన
యథాంగి యంకుశంబాను సతిరొ !
సకిలార్థ కామమోక్షముల నొందఁగఁ దన
యథాంగి సాధనంబాను సతిరొ !

హే॥ గీ॥ కాన న ధాంగివిడనాసి మాసప్రసాద
ఃగతి నే సౌఖ్యమందఁగఁ జాలు నతివ !
భార్య లేనట్టిమగనాని బ్రతుకుకంటఁ
గష్టజీవన మికవేరు కలదె చెప్పుమ ?

కావున నేల నీవు కాయంబునుబాసి నన్నుఁ గష్టములఁ
బాల్పడఁజేసెదవు ?

పద్మి—అయిన నో ప్రాణకాంతా ! పురుషునకెట్టి సంకటములు గలిగి
నను నవి భార్యవలననేకదా కలుగుచున్నవి.

భీమ—తరుణీ ! అట్లనెదవేల ! సుఖమశఖంబులు నందునపుడు సతీపతు
లిరువురును సమానులేగాని యందునొకరివలన నొకరికిఁగలుగు
నను మాట కల్గ.

పద్మి—ఇదంతయునేల ? నే నీదుర్వదంతిని వినుచు మనజాలను. అగ్ని
ప్రవేశంబానరించి యాదుర్వదంతిని నిర్మూలించెదను. నా కాజ్ఞ

నైసంగుడు. హా! రాజపుత్రస్త్రీలారా! మిమ్మెల్లర విడనాడు
కాలము నా కాసన్నంబునునది.

భీమ—(తనలో) నేనచ్చి కాగ్యము నెఱిగియుట కదేసమయము.
(ప్రకాశము) కాంతామణి! రాజపుత్రస్త్రీల విశిషిష్ట పోడు
వను చింతవలను. వారెల్లరు నీతోడ “జహం” గొనరింతురు.

పద్మి—(భయార్చ్యములతో) నాథా! నాకితంబున వారెల్లరు
“జహం” గొనరింతురా?

భీమ—సతీమణి! ఇతంబున నెట్లగును? ఏరాధవీరుల మని పేరు
నుండిన వారిజాప్తకులొద్దపుచే యుండును గాకాభూతులు.

ఉ॥ వైరులు కోటబట్టుకొనువారని నిశ్చయమంది వారు
బాటగఁ దొరలేక తమ భార్యలు మ్లేచ్ఛులచేత జక్క తా
మూరిజనఁబడి నీనులగు చందఁగిలా రవమామమంచు “జహం”
గొనరింపఁగా సతుల కాజ్ఞ నైసంగి రాజపుత్రకులే ॥

పద్మి—నాథా! తుదకీ రాజపుత్రస్త్రీల కెట్టిదుస్థి? జక్కూర్చితిని!

భీమ—తరుణి! నీమిల్లు మనయెడల బ్రతికూలుండైన నిట్టి దుర
వస్థ రాకుండుటెట్లు?

పద్మి—నాథా! ఇట్లు స్త్రీలనందఱిని నశింపఁ జేయ గడంగితినిగాదా.
ఒక వేళ దైవ మనుకూలుండై మిమ్ము విజయోన్ముఖుల జేసిన
నేమిచేసెదరు?

భీమ—యువతీమణి! యంకను మనకు విజయము చేకూరుననియో
తలంచుచుంటివి. చేకూడననేమి?

తే గీ॥ భార్యలు గతించినను పేరుపడతులను ఏ
వాహ మాడంగవచ్చును వారిజాత్ము

ల కవమానంబు సంఘటిల్ల గలదేని

మరల మానంబుఁ గొనుట దుస్థరముగాదె॥

(తెరలో ధక్కామోగింపఁబడును.)

భీమ—ప్రేయసీ! నూడవ యామము గడచి నాలుగవ యామమారం
భించినదని తెలియఁజేయు ధక్కా- మోగింపఁబడుచున్నది.
ఇక గొన్నిగడియలకు మనకు వియోగ కాలంబాసన్నంబగును.
భవదీప్తితం బాసంగితిని.

పద్మి—తే॥ గీ॥ ఏ గృతార్థురాల నయితి నింక మీగు
ముదముతో నే గృతజ్ఞతాపూర్వకముగాఁ
జేయుచుంటి నమస్కృతుల స్వీకరించి
నన్ను నాశీర్వదింపుడి సన్నతాంగ॥

భీమ—ప్రేయసీ! రాజపుత్రస్త్రీలు జోహారునర్పుటకు సిద్ధముగ
నుందును. సీతను సిద్ధముగ నుండుము. ఇక నేను నిష్క్రమిం
చెదను. (భీమసింగు నిష్క్రమము.) (యవనిక వాిలును.)

ద్వితీయః పాదము. 'జోహారు'

(ప్రవేశము) భీమసింగు, లక్ష్మణసింగు, బాదూల్ సింగు,
విక్రమసింహుడు, మఱికొందఱు రసపుత్రయోధులు.

భీమ—రాజపుత్రయోధులారా! రాణా! లక్ష్మణసింజీ!

చో॥ అలర, బలీవ్రతామణు లటంచు ద్విలోకములందు సంస్తుతిం
బాలుపుగఁ గాంచి మనకు రసపుత్రకులాంగసె తెల్ల దుర్ద కా

కలితహృదంబుజాత లయి క్రన్నన మన్ననతోఁ గృతానుకీ
లల బడనుండి రిష్టని కలుగకుడి విధివ్రాత దట్టనే ?
లక్ష్మ—భీమసింగు మహారాజా! తదితరస్త్రీజనవిషయమై కలుగు
దుఃఖంబున కేరుగాని,

సీ॥ చంద్రబింబంబు నిస్తంద్రప్రభాసాంద్ర
మందె నే యునతిముఖాంబుజమున

నిరతవాత్సల్య మురుధసంబై స్థితం
బయ్యె నే తరుణీహృదంబుజమున

రమణించు దానధర్మమ్ములు నిలిచె నే
లలితాంగి హస్తపల్లవములుగను
నతిసాధుశీలంబు నుతికెక్కి యమరె నే

నలినాక్షి మందయానంబునాదా

తే॥ గీ॥ ధరణిఁ గమలాలయోపమ గరిమఁ గాంచె

నేనతీమఃః ప్రియవచ శ్రీసమితిని

నట్టి మామాత పద్మినీ పట్టమహిషి

కాటుచిచ్చున బడ నోర్వంగలమె చెప్పుడి॥

(తెఱలో)

తే॥ గీ॥ మంగళస్నాతలై శుభమంగళంబు

దెలుపు వాద్యసమేతలై స్త్రీసమూహ

మతిముదంబును జెంది జోహా రొనర్ప

నచ్చుచుండిరి నిర్జరుల్ మెచ్చుచుండ॥

భీమ—(విచారముతో) హా! స్త్రీజనంబులారామి మ్మెల్లర నితడుర
వస్థపాంత, జేచ్చిన యీ భూకాంక్షనకు సుగతిగలదా? (దూర

ముపరికించి) రాజపుత్రులూరా! ఏమీ చిత్రము? ఇక్కువల
యపతి తురుష్కుల నుక్కడిపలేక రాజపుత్రకులాంబుచూహ
స్యలనెల్ల సంతాప, బెట్టి దుర్మరణముపా లొనర్ప సిద్ధుండయ్యె
నని యాచిత్త్యండు నిష్పద కృధానోచి సహస్ర ధాముడై
యేలకో నాపయి దండెత్తి వచ్చుచున్నట్లు గోచెడి.

బాదూల్—రాజేంద్రా! ఏల భ్రమపడెదరు? ఆ నచ్చువారు రాజ
పుత్రాంబురుహనలు గారా?

భీమ—ఏమీ చోద్యము! ఈతండు సదాగతుండయ్యు, దొల్లతా
గులనెల్ల వాయుసఖున కాచరం బొసంగుచు నిశ్చితుండయ్యె
నని మేఘనాథుండు పంపగా సహస్రరూప బుద్ధాల్చిన కో
ధానదేవతాహస్తబులయందు బ్రకాశించు ఖడ్గసహస్రంబు
నాపయి బడవచ్చు చున్నట్లున్నది.

విక్ర—రాజా! యే మీ జీచ్చపాటు. ఆ వచ్చునని రసపుత్రుణ్ణాంగీ
శ్రేణిగదా.

భీమ—ఆహా! ఈ యర్థాంగలత్తులకెల్లరకు దుర్మరణంబు కేకూర్ప
నున్న రాజపుత్రులనెల్ల శిక్షించుటకు యథానాశనీయై నశితకం
ఠుండు పంపిన నిటలనేత్రాగ్నిజ్వాలలు మనపైవచ్చుచున్నవి.

లక్ష్మ—రాజా! ఆ వచ్చువారు సకలసువర్ణ భూషణ భూషితా గులగు
రాజపుత్రాంగనామణులు గదా.

(ప్రవేశము) పద్మిని, మణికొండలు రాజపుత్రస్త్రీలు.

భీమ—హా! యవతీమణులారా! మీ రందరు జోహా కొనగ్గుచుండ
జూచి మేమెట్లు సహించగలము? (పద్మినిదేవిని సమీపించి
హా! పద్మిని!

సీ॥ దేదీప్యమానమందిర వాసిసి! నీవు

చీకటి గుప్పలలో జేరుకొట్టా ?

మృదులశయ్యలపై సుమన జెందెడు నీవు

చీకటి చిల్లిపైన వెలయుకొట్టా ?

హిమకరకరిణిచాలముల నిల్చెడు నీవు

ఘోరానలాబున గ్రుగుకొట్టా ?

యనిశంబు నాకు సద్ధాంగివో నీవు నా

విడనాడి కిడువడి వెడలు కొట్టా

తే॥ గీ॥ సమదనుడితకళింతి పంకమున ముద్ది

పుడమి నే నిడుమల నొంది యడలుచుండ

ముందుగా నీవు పోయి యాముష్మికంబు

నొంది సౌఖ్యంబు లందుచు నుండు కొట్టా?॥

పద్మి— నాథా ! సకల మెఱింగిన మీరలే యిట్లు వికటప్రాజ్ఞులవలె

బల్కుచుండ నేమి పేర్కొనగలను ? నిశ్చలత్వం బొందిన

నా మానసంబును గ్రమ్మక జలంపఁ జెయకుండునట్లు

ప్రాణింపుచున్నదాన. ఇతఁమాకీ హృదయంతరనిర్మలంబులగు గుహ

లలో జూర ననుజ్ఞనిండు. కాలంబతిక్రమించుచున్నది. వైరులు

దుర్గంబునఁ బ్రవేశించిరేని మాకు బ్రమాదము సంభవించును.

భీమ— ప్రేయసీ ! ఈ ఖలుం డిందులకు మాత్రము సిద్ధుండై

యున్నాడు.

పద్మి— మనోహరా ! నమస్కారములు (పాదములపైబడి లేచును)

(పద్మినిమొదలగు స్త్రీ లెల్లఱు నిబద్ధాంజలులై)

పద్మ—

* ద య డ క ము *

శ్రీమజ్జగన్మిత్రవంశాబ్ధి సంభూతురాం శ్రుతిరాసుందరీరత్న
 పాదాంబుజధ్యాన పీయూషపాన పృథుత ప్రచిత్త ల్పదా
 దివ్యచాత్ర లత్యంత మానాభిమానాజ నిత్యవ్రతస్ఫుర్తి
 వర్తించువారల్ జగన్మోహనాకాశిన్ పెక్కు వర్షంబులం
 దొట్టి యీరోజు దాఁక విదేశీయులై ముష్కరాధ్యక్షులై
 మ్లేచ్ఛనైన్యాభిచే మానభంగార్తి నెక్కింతయు జెందకున్నార
 లిష్టాతురుష్కాధి నాథుండు దుర్గంబు భగ్గుంబు గావింప
 యత్నించి, యందర్థభాగంబు నాశంబుగావింపనా వొప్పువీక్షించి
 యాదిత్యతుల్య ప్రదీప్త ప్రదుల్ రాజపుత్రాఖ్య లింకెట్టులైన
 బరాభూతులై కోట మ్లేచ్ఛాభికిః జక్కుఁగాఁబట్టి కాంతా
 మణుల్ మానభాగంబు నొందంగలారాచు ముమ్మెల్ల బోహ
 రొనర్పంగ నాజ్ఞాపనం భీయ మేమెల్ల నిష్పట్టునా నీమహా
 కీలంజొచ్చి యశ్రాంతవిశ్రాంతకీర్తి వహింపంగ నేలెంచి
 నామిప్పు డీ వెంతయు వీర లాదిత్యవంశంబునంబున్వరే యంచు
 విస్తారమాజాలిమై శీతలంబుదఁ బోకింకనిన్నెక్కుడౌ భక్తిమై
 ప్రార్థనల్ చేతు మోపావకా ! వీరిహణితా! నమస్తే నమస్తే
 నమస్తే నమః (అందఱు గుహలోఁ బ్రవేశింతురు).

వికృ—(మంథుచున్న కొఱపులు, పుచ్చుకొని) రాజా ! ఇంక మీరీ
 చితుల కన్న నంటింపుడు (భీమసింగునకు కొఱపుల నిచ్చును.)

భీమ—(కొఱపులఁ బుచ్చుకొని) ఔరా ! ఎమీ కాలమాహాత్మ్యము.
 స్వప్రపాలనస్థితానేక దాసదాసీజనయాచక మంత్రి చఘూ

పురోహితబాంధవాదరణస్ఫూర్తివెలయునీదక్షిణహస్తంబుతుద
కుసకలరాజపుత్ర సమేతంబులయిన చితులకు నగ్ని నంటించుట
కుపయోగింపబడ వలసివచ్చినది. హా! వివిధశస్త్రాస్త్రవిద్యా
భూషితంబై దుర్మదపు కుంభి కుంభచ్ఛేదన సాధనంబగు కర
వాలంబుధరియించు నీదక్షిణహస్తంబు చివర కబలచే నిండి
యుండిన చితుల వెలిగించుటకునియోగింపఁ బడవలసి వచ్చెను.
హా! విధి! ఎంత యొనర్చితివి! (చితుల నంటించును. రాజపుత్రు
లొక పెద్ద బండ నాగుహద్వారంబున కడ్డము వేతురు.)

భీమ—

* దండకిము *

శ్రీనజ్జగత్పత్రవంశాబ్ధిరాకాసుధాధాము తౌ పూర్వరాజాత్మ
జుల్ నిన్ను నభ్యంకితోత్తుంగ ధాతీధరవ్రాతముల్ జుట్టునుం
గల్గియున్నట్టి పీఠస్థలంబందు నిర్మించి ఘోరారిహృద్భీకరంజా
యఖాతంబు త్రవ్వించి తత్ప్రాంతమందుఁ విశాల్న్నతప్రాధి
పత్తింను ప్రాకారముల్ గట్టి యట్టాలకంబుల్ బలిష్ఠంబుగాఁ
గట్టి చోద్యంబులౌ గొప్ప ప్రాసాదముల్ దివ్యదేవాలయంబుల్
ధనాగారముల్ శస్త్రవిద్యా గృహంబుల్ మహానీల నిర్మించి
సానాదిపుత్రులలాధీశులక సంగరక్షుతిలక వే బరాభూతు
లంజేసి యాశాంతవిశ్రాంతకీర్తి ప్రపూర్ణాత్మలై నిన్నుఁ
బాలించి నాదిప్పదీ భూతలాధీశుడుత్తుంగ శౌర్యంబు వర్ణించి
శత్రుక్షమానాథు సైన్యాళిఁ దన్నాడగాఁ జాల కిట్లంగనారత్న
సంఘంబు నెక్కువ్వుడికఁ ఘోరదావానలంబందు దేహంబులర్పిం
పగాఁజేసి సీ రక్షణార్థంబు హస్తంబులందఁ నెసక ఖడ్గముల్

బూని మేమెల్ల సంగ్రామరంగస్థలి శత్రుల గూల్పుటో లేక
 యవ్వారిచే జచ్చుటో రెంటిలో నెత్తియో నిశ్చయించుచు
 యోజించి యొక్కమ్మగే శత్రుల మార్కొనక బోవగా
 నుంటి మింక మమున్నీకృపాదృష్టలంజూచియు గ్రమ్మక
 మేముసిప్రాపునందుంజీ సంతోషముంజెంది నిందృష్టరాళి
 దగంజేయ మచ్చెల్ల దీవింపుమా ! కాచి రక్షించుమా ! దుర్గ
 లక్ష్మీ చితోడ దుర్గలక్ష్మీ నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః

(ప్రవేశము) తురుష్కుల నైనారు.

(రసపుత్రులకు, దురుష్కులకు ఘోరయుద్ధంబు జరుగును. రసపుత్రు
 లెల్లరు నశింతురు. తురుష్కులు కోట నాక్రమించుకొనెదరు.)

(తె ర ప సు ను.)

తెంక పేళ్ళ రకం పెని, గుంటూరు.

ఇచ్చట చూచుకు గ్రంథములు.

1	హరిశ్చంద్ర	...	...	1-4-0
2	సాతాజితీయం	...	...	1-0-0
3	చింతామధకం	...	...	0-12-0
4	భంగోవిదం [శ్లోకములమాలి వర్ణములు]	...	...	0-1-0
5	భరతమతానందకం	...	...	0-1-0
6	గాంధీమహాస్వని శివతరిత్ర	...	...	1-5-0
7	గాంధీవిజయం	...	...	0-12-0
8	గాంధీమహానయం	...	...	0-8-11
9	తెలియగల ప్రశ్నలు	...	...	0-10-0
10	స. సాగరి	...	...	1-0-0
11	అహమ్మదాబాదు కార్మిక సభ	...	...	0-4-9
12	ఆది ప్రాచీన నిర్మలము	...	...	0-10-0
13	స్వరా స్వరమస్య	...	...	0-4-0
14	విజ్ఞాన రిక	...	...	0-5-0
15	గాంధీ దేశం	...	...	0-8-0
16	హిందూ దేశం	...	...	0-8-0
17	స్వరాస్వరం	...	...	0-5-0
18	హిందూ దేశం	...	...	0-4-0
19	స్వరాస్వరం	...	...	0-10-0
20	మహాత్మా గాంధీ ఆంగ్ల సాహిత్యం [హిందూ దేశం]	...	...	0-10-0
21	వాచాసాల ఆనందం [గాంధీ]	...	...	0-12-0
22	స్వరాస్వరం	...	...	0-1-6
23	మత్రింగుల దాసు గారి శివలి	...	...	0-5-0
24	రసభారతం	...	...	1-0-0
25	నల్లపూర్ణ ఉత్తర రామాయణం	...	...	1-0-0
26	బుద్ధిపతి పీఠాసము	...	...	1-0-0
27	నల్లపూర్ణ రామాయణం	...	...	1-0-0

వర్తక లాభ కరమైన సరసముగా యివ్వబడినది.

తా రీ ఖు ల జంత్రి వ డ్డి జంత్రి.

1 ఇందు గతసంవత్సర 1867 సరియైన ప్రభవ సంవత్సరం మొదలు రాబోవు 1939 సంవత్సర ప్రమాదిసంవత్సరమునరకు నెల గుసంవత్సర మాసలిగులకు సరియైన ఇగ్లీ షాసంవత్సరముల నెల తేది వాకములను తెల్పునదియై యున్నది.

2 ఇందు రు 1-0-0 మొదలు 5 వ-దలరూపాయలవరకు నెల 1 కి రు 0-4-0 లు మొదలు రు 2-0-0 లు వరకు రోజుకు నెలకు సంచత్సరముకు అవ్వెచ్చుచు జగ్గియున్నది.

3 నెల 1 కి 4 అణాలు మొదలు 20 రూపాయలవరకు ఇంకా అద్దెలు కూగిల మస్త్రులు తీతములు వస్త్రాలు 28, 30, 31 రోజులుగల నెలలలో రోజుకు ఎవలవచ్చునది మొదలగు సంగతులు తెలుపు జగ్గియున్నది.

4 కరణములకు వచ్చుచున్నలాగున చక్కరా 1 కి 0-1-0 మొదలు 20 రూపాయలవరకు 100 చుక్కములవర్గముగల అయ్యే శిస్తుమొక్క శేట్లు అదేస కారముగా 100 శెట్లవరకు అయ్యే మొత్తమున్ను, రోడ్డు విలేజ్ లోకల్ ఫాస్టు లెక్క తెల్పును. అనినూచు విధము నాటియందే వ్రాయబడియున్నది.

5 వస్తువు 1 కి పైసా మొదలు 1 రూపాయలవరకు 100 వస్తువులవరకు అయ్యే మొత్తమును, కొత్తగా ఆరులులోకివచ్చిన, పోటీజీ వస్త్రాలును దిజిప్రేషను ఫీజులు, కోర్టు స్టాపుస్యూటీ, మొకలగు హాశములు తెలుపును.

గుప్పటికి 4000 పుస్తకములు ఉన్నదియనవి.

వెల పోవు ఖర్చులు సహా రు 1-10-0 లు మాత్రం వలయువారు :—

 జ. సేకుమాధవకాపు బ్రదర్స్,
గుంటూరు

(అని వ్రాయవలెను.)

